

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ANIL BASILI KİTAPLARININ 'ÇOCUĞA GÖRELİK' AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Sıddıka GÜL
ORCID: 0000-0003-1032-8870

Danışman
Prof. Dr. Şerife AKPINAR
ORCID: 0000-0003-2821-517X

Konya – 2024

ÖN SÖZ

Çocuk kitapları edebi zevk vererek, çocukları okuma dünyasına çekecek kaynaklardır. Bu kitapların her yönüyle ‘çocuğa görelilik’ ilkesi gözetilerek yazılmış olması, çocukların kitapların dünyasına girmesini kolaylaştıracak, onları bu büyülü dünyada sonuna kadar tutacak zemin oluşturacaktır. Çocuğun ruhuna hitap eden kitap tasarımları, çocuğa göre hazırlanmış içerikler, çocuk edebiyatının gücünü arttıracaktır.

Bu doğrultuda yazılmış kitapların çocukların kitap okuma alışkanlıklarını olumlu etkileyeceği düşünülmektedir. Çocukların okuma alışkınlıkları doğrultusunda yaptıkları kitap seçimleri, yayınevlerinin çok satanlar listesinde bulunan kitapları belirlemektedir. Bu kitaplar incelendiğinde bazı çocuk kitabı yazarlarının ön plana çıktığını söylemek mümkündür. Bu yazarlardan birisi de Anıl Basılı’dır. Kitaplarının okuyucu tarafından tercih edilmesi sebebiyle Anıl Basılı kitaplarının ‘çocuğa görelilik’ açısından incelenmesi uygun görülmüştür. Amacımız, kitapların çocuğa görelilik ilkesine uygunluğunun incelenmesidir.

Bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırmanın konusu, problemi, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıklarına değinilmiştir. İkinci bölümünde konuyla ilgili alan yazın taraması yapılmış, konu ile ilgili yapılan çalışmalara ve kuramsal çerçeveye yer verilmiştir. Üçüncü bölümde çalışmanın belirlenen yönteminin detayları ile aktarılabilmesi için araştırmanın deseni, tasarımı, evren ve örneklem seçimi, veri toplama araçları, veri analizine yer verilmiştir. Dördüncü bölümde elde edilen veriler doğrultusunda bulgular ele alınarak beşinci bölümde araştırmanın tartışma, sonuç ve önerileri verilerek tez tamamlanmıştır.

Araştırmam boyunca benden desteğini esirgemeyen; nezaketi, anlayışı, sabrı ile araştırma sürecime değer katan, kıymetli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Şerife AKPINAR’a teşekkürlerimi sunarım. Çalışmama konu olan kitapların yazarı Anıl BASILI’ya çalışmama sunduğu katkılardan dolayı teşekkür ederim. Beni öğretmenliğin kutsiyetine inandıran babama, hayatımın öğretmeni anneme her zaman verdikleri destek için; edebiyat öğretmeni kardeşim Tuğba GÜL YAĞIR ile Türkçe Eğitimi’nde bilim uzmanı olan kardeşim Büşra GÜL ÖZDİL’e tüm yardımları için sonsuz teşekkür ederim. Canım kızım Betül’e beni cesaretlendirdiği ve bu yolculukta bana eşlik ettiği için teşekkürü borç bilirim.

Sıddıka GÜL
Haziran, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
KISALTMALAR.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Varsayımlar	2
1.5. Sınırlılıklar.....	2
1.6. Tanımlar	3
2. ALAN YAZIN.....	4
2.1. Çocuk Edebiyatı.....	4
2.2. Çocuğa Görelik.....	4
2.3. Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken Özellikler	5
2.4. Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken Dış Yapı Özellikleri	5
2.4.1. Boyutlar	5
2.4.2. Kapak ve cilt	5
2.4.3. Kâğıt	6
2.4.4. Harfler	6
2.4.5. Sayfa Düzeni.....	6
2.4.6. Resim.....	7
2.5. Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken İç Yapı Özellikleri.....	8
2.5.1. Konu	8
2.5.2. İleti	9
2.5.3. Kahramanlar	9
2.5.4. Dil ve Anlatım	11
2.5.5. Çevre	11
2.6. Anıl Basılı'nın Hayatı ve Eserleri.....	11
2.6.1. Anıl Basılı'nın Hayatı	11
2.6.2. Anıl Basılı'nın Eserleri.....	12
2.7. İlgili Araştırmalar	13

2.7.1. Makaleler	13
2.7.2. Tezler	14
3. YÖNTEM	15
3.1. Araştırmanın Modeli	15
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	15
3.3. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri	15
3.4. Verilerin Toplanması	15
3.5. Verilerin Analizi	15
4. BULGULAR	17
4.1. Başarısızlar Kulübü	17
4.1.1. Kitabın künyesi ve özeti	17
4.1.2 Dış yapı özellikleri	18
4.1.3 İç yapı özellikleri	21
4.2. Mükemmeller Kulübü	32
4.2.1. Kitabın künyesi ve özeti	32
4.2.2. Dış yapı özellikleri	33
4.2.3 İç yapı özellikleri	35
4.3. Büyük Dostum	46
4.3.1. Kitabın künyesi ve özeti	46
4.3.2. Dış yapı özellikleri	47
4.3.3 İç yapı özellikleri	49
4.4. Hayta	59
4.4.1. Kitabın künyesi ve özeti	59
4.4.2. Dış yapı özellikleri	60
4.4.3 İç yapı özellikleri	63
4.5. Linç Çıkmazı	75
4.5.1. Kitabın künyesi ve özeti	75
4.5.2 Dış yapı özellikleri	77
4.5.3 İç yapı özellikleri	80
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	90
5.1. Tartışma	90
5.2. Sonuç	91
5.3. Öneriler	94
KAYNAKLAR	95
EKLER	99

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Anıl Basılı Kitaplarının 'Çocuğa Görelilik' Açısından İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **97** sayfalık kısmına ilişkin, 29/04/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%12** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Ön söz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

23/06/2024

Sıddıka GÜL

Prof. Dr. Şerife AKPINAR

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

23/06/2024

Sıddıka GÜL

KISALTMALAR

Kısaltmalar

BK: Başarısızlar Kulübü

MK: Mükemmeller Kulübü

BD: Büyük Dostum

H: Hayta

LÇ: Linç Çıkmazı

vb.: Ve benzeri

vd.: Ve diğerleri

s.: Sayfa

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekiller

Şekil 4.1. Başarısızlar Kulübü.....	17
Şekil 4.2. Çimen'in çöp toplaması ve yanından geçen teyze.....	20
Şekil 4.3. Çimen, Yağmur ve Polen	20
Şekil 4.4. Mükemmeller Kulübü	32
Şekil 4.5. Şampiyon.....	35
Şekil 4.6. Büyük Dostum	46
Şekil 4.7. Pasaknaz teyzeye yazılan mektup.....	49
Şekil 4.8. Büyükada'da gezilecek yerler listesi.....	58
Şekil 4.9. Hayta	59
Şekil 4.10. Çatefayton'da yapılacaklar listesi	62
Şekil 4.11. Yazarın imzalı kitabı	62
Şekil 4.12. Yazarın not defteri	62
Şekil 4.13. Linç Çıkmazı	76
Şekil 4.14. Piya, Değirmen ve Yaşlanmayan Hayal Ağacı.....	79

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ANIL BASILI KİTAPLARININ ‘ÇOCUĞA GÖRELİK’ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sıddıka GÜL

Edebiyat, duygu ve düşüncelerimizi yazılı ya da sözlü olarak ifade ettiğimiz, dilin zenginlikleri ile donatılmış sanat dalıdır. Edebiyatın sadece yetişkinler için değil çocuklar için de olması düşüncesi yıllarca tartışılmış, nihayetinde çocuk edebiyatı kavramı ortaya çıkmıştır. Çocuk edebiyatının temelinde onu yetişkin edebiyatından ayıran çocuğa görelilik ilkesi bulunmaktadır. Hayalleri, beklentileri, ilgi ve ihtiyaçları yetişkinlerden farklı olan çocukların dünyasına hitap eden eserlerin, bu ilkeyi göz önünde bulundurarak oluşturulması beklenmektedir. Çocuk edebiyatı eserlerinin sayısı her geçen gün artmaktadır, bu eserlerin hepsinde çocuk gerçekliğine uygunluk bulunmamaktadır. Bu sebeple çocuklara uygun olabilecek doğru eser seçimi de zorlaşmaktadır. Eserlerini çocuğa görelilik ilkesini göz ardı etmeden ortaya koyan yazarların ve eserlerinin tanınması bu sebeple önem arz etmektedir. Anıl Basılı'nın çocuğa görelilik ilkesine uygun eserler ortaya koyduğu varsayılarak çalışmanın amacı belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Anıl Basılı'ya ait beş kitap çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmiştir. Çalışma, yazarın kaleme aldığı on dört kitaptan okul öncesi ve ilkökul düzeyine uygun olan kitaplar çıkarılarak yazarın on yaş ve üzeri okuyucuya hitap eden “Başarısızlar Kulübü”, “Mükemmeller Kulübü”, “Büyük Dostum”, “Hayta” ve “Linç Çıkmazı” adlı beş kitabı ile sınırlandırılmıştır. Kitaplar çocuk edebiyatının dış yapı ve iç yapı özelliklerine göre iki ana başlıkta incelenmiştir. Dış yapı (tasarım) özellikleri boyut, kapak ve cilt, kâğıt, harf, sayfa düzeni, resim; iç yapı (içerik) özellikleri konu, ileti, kahraman, dil ve anlatım, çevre başlıkları altında ele alınmıştır. Çalışmada veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile toplanmıştır. Veriler betimsel analiz ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, Anıl Basılı'nın “Başarısızlar Kulübü” kitabında dış yapı unsurlarından olan resimlerin çocuğa görelilik ilkesine uygun olmadığı tespit edilmiştir. Resimler gerçeklikten uzak çizilmiştir. Küçük kafalar, çok büyük gövdeler ile yapılan kahraman çizimlerinin çocuğa uygun olmadığı düşünülmüştür. Metinle aynı sayfada verilmeyen resim anlamayı güçleştirmiş, kafa karışıklığına sebep olmuştur. “Hayta” kitabında anlatım bozuklukları, “Linç Çıkmazı” kitabında ise yazım yanlışları tespit edilmiştir. Bunun dışında incelenen eserlerin dış yapı ve iç yapı özellikleri ile çocuğa görelilik ilkesine uygun olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Çocuğa görelilik, Anıl Basılı, Çocuk kitapları

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Turkish and Social Sciences Education
Turkish Education Program
Master Thesis

EXAMINATION OF ANIL BASILI BOOKS IN TERMS OF BEING SUITABLE FOR CHILDREN

Sıddıka GÜL

Literature is a branch of art equipped with the richness of language in which we express our feelings and thoughts in written or oral form. The idea that literature should be not only for adults but also for children was discussed for years, and eventually the concept of children's literature emerged. The basis of children's literature is the principle of relevance to the child, which distinguishes it from adult literature. It is expected that works that appeal to the world of children, whose dreams, expectations, interests and needs are different from those of adults, will be created by taking this principle into consideration. The number of children's literature works is increasing day by day, and not all of these works are compatible with children's reality. For this reason, choosing the right work that is suitable for children becomes difficult. For this reason, it is important to recognize the authors and their works who produce their works without ignoring the principle of suitability for children. The purpose of the study was determined by assuming that Anıl Basılı produced works that comply with the principle of suitability for children. For this purpose, five books by Anıl Basılı were examined in terms of the principle of suitability for children. The study consists of fourteen books written by the author, by excluding books that are suitable for preschool and primary school level, and five books of the author called "Başarısızlar Kulübü", "Mükemmeller Kulübü", "Büyük Dostum", "Hayta" and "Linç Çıkmazı", which appeal to readers aged ten and above. It is limited to this books. The books were examined under two main headings according to the external structure and internal structure characteristics of children's literature. External structure (design) features: size, cover and binding, paper, letters, page layout, picture; Internal structure (content) features are discussed under the headings of subject, message, hero, language and expression, and environment. In the study, data were collected by document analysis, one of the qualitative research methods. The data were analyzed by descriptive analysis and content analysis. According to the findings obtained in the research, it was determined that the pictures, which are among the external structure elements in Anıl Basılı's book "Başarısızlar Kulübü", do not comply with the principle of being suitable for the child. The pictures are drawn far from reality. It was thought that hero drawings with small heads and very large bodies were not suitable for children. The picture, which was not given on the same page as the text, made it difficult to understand and caused confusion. Expression errors were detected in the book "Hayta" and spelling errors were detected in the book "Linç Çıkmazı". Apart from this, it has been determined that the examined works comply with the principle of suitability for children with their external and internal structure features.

Keywords: Children's Literature, Suitable for children, Anıl Basılı, Children's books

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Edebiyat; duygu, düşünce, hayal ve olayların, sözlü ya da yazılı olarak güzel ve etkili bir şekilde aktarılması sanatıdır (Gürel vd., 2007) . Yüzyıllardır insanlar bu sanat dalını kullanarak kendilerini ifade etmişlerdir. Başlangıçta sözlü olarak ilerleyen edebiyat, yazılı edebiyatın gelişmesi ile farklı türde sayısız kitapla zenginleşmiştir. Bir süre kitaplar sadece yetişkinlere yönelik yazılmıştır. Çocuklar için yazılmış kitapların da olması gerekliliği ise zamanla fark edilmiştir. Çocukların duygu dünyalarını anlayan, faydalı olmasının yanında onları eğlendiren, çocuklara özgü bir edebiyat fikri dünyada 17. yüzyıldan itibaren gelişim göstermeye başlamıştır. Türk çocuk edebiyatının başlangıcı ise Tanzimat Devri yıllarına denk gelmektedir (Gökşen, 1980). Bu yıllarda dünya edebiyatından çeviriler yapılarak yetişkinler için yazılmış eserler çocuklara uyarlanmış, Meşrutiyet yıllarında ise çocukların hedef alındığı eserler verilmeye başlanmıştır. Cumhuriyet döneminde bu alanda eser veren yazarların artmasıyla beraber çocuğa yönelik yazılan eserler de çoğalmıştır.

Farklı görüşler ile zamanla şekillenen çocuk edebiyatı; özellikle çocuklar için, çocuk dünyasını anlayan ve edebî olarak ustaca eserler veren yazarlar tarafından yazılmış eserlere verilen genel addır (Oğuzkan, 2022). Çocuk edebiyatını, edebiyattan ayıran unsur; çocuğa görelilik ilkesini taşımasıdır. Çocuğa görelilik; eserin çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını, dil evrenini anlayarak yazılmasıdır (Sever, 2021). Bu ilkeyi gözeterek kaleme alınan eserler, çocuğun dünyasına dokunabilecek, çocuğa edebî zevk verecektir.

Çocuğun edebiyatla tanışması, onun ruhuna ve hayatına katacağı faydayı alabilmesi için; çocuğa göre yazılmış eserler ile buluşması gerekmektedir. Bu ilke doğrultusunda başarılı bir şekilde yazılmış kitaplar; çocuklara okuma sevgisi kazandıracak, anlama ve anlatma kabiliyetlerini geliştirecektir. Bu eserler; hayal dünyası zengin, dilinin zenginliklerini kavramış, ahlaki erdemlerle kuşatılmış, topluma faydalı olacak çocukların yetişmesine önemli katkıda bulunacaktır.

Çocuğa görelilik ilkesine uygun yazılan eserlerin tespit edilmesi, okuyucunun bu kitaplarla buluşturulması ve çocuk edebiyatının işlevselliğinin artırılması açısından önemlidir. Nitelikli eserlerin seçilebilmesi için, kitapların dış yapı ve iç yapı özellikleri bakımından çocuğa görelilik ilkesine uygunluğunun araştırılması gerekmektedir.

1.1. Problem Durumu

Problem durumunu "Anıl Basılı kitaplarının çocuğa görelilik ilkesine uygunluğu nedir?" sorusu oluşturmaktadır.

Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır:

- a) Anıl Basılı kitapları çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken dış yapı özelliklerine göre incelendiğinde eserlerin çocuğa görelilik ilkesine uygunluğu nedir?
- b) Anıl Basılı kitapları çocuk edebiyatında bulunması gereken iç yapı özelliklerine göre incelendiğinde eserlerin çocuğa görelilik ilkesine uygunluğu nedir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Anıl Basılı kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda ele alınan kitaplar iç yapı ve dış yapı özellikleri bakımından iki ana başlıkta incelenecektir. Dış yapı özellikleri boyutlar, kapak ve cilt, kâğıt, sayfa düzeni, harfler, resimler; iç yapı özellikleri konu, ileti, kahramanlar, dil ve anlatım, çevre alt başlıklarında ele alınacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri çocukların duygu dünyasını, yaratıcılığını, dilsel ve bilişsel gelişimlerini önemli ölçüde etkileyen kaynaklardır. Bu sebeple kitapların çocukların ilgi, ihtiyaçlarına, yaşlarına, bilişsel düzeylerine ve duygu dünyalarına hitaben yazılmış olması çok önemlidir.

Bu bağlamda son dönemde yazdığı çocuk kitaplarıyla öne çıkan Anıl Basılı'nın kitaplarının çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olarak yazılıp yazılmadığı incelenecektir. Daha önce Anıl Basılı kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi yönüyle incelenmemiş olması, çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağını düşündürmektedir.

1.4. Varsayımlar

Anıl Basılı kitaplarının çocuğa görelilik ilkesine uygun olarak yazıldığı ve bu kitapların çocuklar açısından faydalı olabileceği araştırmanın varsayımdır.

1.5. Sınırlılıklar

Çalışma; Anıl Basılı'nın Timaş İlk Genç Yayınları'nda basılmış, on yaş ve üzeri çocuklar için kaleme alınmış "Başarısızlar Kulübü, Mükemmeller Kulübü, Büyük Dostum, Hayta, Linç Çıkmazı" kitaplarıyla sınırlandırılmıştır. Yazarın okul öncesi ve ilkokul dönemine

uygun olduğu düşünölen kitapları çalışmanın dışında bırakılmıştır. Eserlerin incelemesi “çocuğa görelik” ilkesi doğrultusunda yapılmıştır.

1.6. Tanımlar

Çocuk kitapları: “Okulöncesi dönemden başlayarak çocukları renk ve çizginin estetik diliyle tanıştıran, onlara anadilinin güzelliğini duyumsatan ilk araçlardır” (Sever, 2013).

Çocuk edebiyatı: “Sınırları uçsuz bucaksız çocuk ve çocukluk olan, çocuklara yönelik edebiyat değeri taşıyan bir geçiş dönemi edebiyatıdır” (Şirin, 2012).

Çocuğa görelik: “Çocuğa görelik çocuğun doğasının, ilgi ve gereksinmesinin, dil ve anlam evreninin, bakış açısının kitabın tasarım, içerik ve eğitsel özelliklerine yansıtılmasıdır” (Çer, 2014).

Dış yapı özellikleri: “Biçimsel özellikler, kitabın ya da okuma nesnesinin dış yapısıyla ilgili özellikleri kapsamaktadır. Bu özellikler de renk, resim, kâğıt, cilt, büyüklük, yazı puntosu gibi özelliklerdir” (Güleryüz, 2013).

İç yapı özellikleri: “Tema, konu, kahramanlar, kazandırılmaya çalışılan davranışlar gibi unsurlar çocuk kitaplarının içerik özelliklerini oluştururlar” (Gürel vd., 2007).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

2.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı, üzerinde görüş birliğine varılmamış bir kavramdır. Kavram üzerindeki tartışmalar beş farklı görüşte toplanmıştır: Çocuğun edebiyat ile çocukluktan sonra tanışmasını isteyenler, çocuğun edebiyattan anlayacağını düşünerek çocuk edebiyatının çocuğu küçümsemek olduğunu düşünenler, edebiyatla çocuk edebiyatı arasında derece farkı olduğu görüşünü benimseyenler, çocuk edebiyatını savunanlar, çocuk edebiyatını bir geçiş dönemi olarak kabul edenler. Bu görüş ayrılıkları iki yüzyıldan fazla süre devam etmiş, günümüzde tartışmalar giderek azalmış ve çocuk edebiyatının artık kendine özgü, özgün bir geçiş edebiyatı olduğu söylenebilir hale gelmiştir (Şirin, 2016).

Çocuk edebiyatı kavramı farklı şekillerde tanımlanmıştır:

Çocuk edebiyatı; çocukları bilgilendirmek veya eğlendirmek için yaratılan, bazıları resimli olan birçok türdeki kurguyu kapsayan bir alandır (Rholetter, 2023).

“Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, duygu, düşünce, hayal dünyası, hassasiyet ve keyif aldıkları durumlar üzerinde dururken, eğlenmelerine de fırsat tanımak amacıyla ortaya koyulan çocuklara özgü bir edebiyattır” (Şirin, 1987).

“Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Demir, 2019).

Çocuk edebiyatı ülkemizde gelişmeye devam etmektedir. Türk çocuk edebiyatı, çocuğun bakış açısını, ilgi ve isteklerini bir araya getiren, bilimsel gelişmeleri takip eden etkili yazarlarından değişip gelişerek evrensel bir çocuk edebiyatı olma yolunda emin adımlarla ilerlemektedir.(Karagöz, 2018)

2.2. Çocuğa Görelilik

Çocuk edebiyatı kavramı farklı görüşlerle şekillenmiştir. Bu görüşler içinde çocuk edebiyatını savunanlar; konu, içerik ve öz bakımından çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ölçütlerine dayanan bir edebiyatın temele alınması gerektiğini belirtirler (Şirin, 2016).

Çocuklar kendi dünyalarını merak ederler ve fırsat verildiğinde sorularına yanıt bulmak isterler (Bracken, 1967). Onlara bu imkânı veren çocuk eserleri, çocuklara uygun özellikleri yani çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygun olma unsurlarını barındırmalıdır.

Çocuğu tanıyan, çocuğun gelişimsel özellikleri ve öğrenme gereksinimlerini bilmeyi ve nitelikli uyarılarla yanıtlamayı işaret eden kavram çocuk gerçekliğidir (Canlı, 2015). Çocuk gerçekliğini göz ardı etmeyen bir edebiyatın çocuğun dünyasını çocuğun dili ile söylemesi gerekmektedir (Taşdelen, 2005). Bu da çocuğa görelilik ilkesi gözetilerek yazılmış eserler ile mümkündür. Çocuğa görelilik çocuğa uygun dil, anlatım ve çocuğun ilgisini açımlayan bir kavramdır (Şirin, 2022). ‘Çocuk gerçekliği’ ve ‘çocuğa görelilik’ ölçütüne göre yazılmış ve resimlenmiş kitap ise iyi bir çocuk kitabıdır (Şirin, 2021).

2.3. Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk kitaplarının görsel ve dilsel nitelikleriyle çocuklara katkı sağlayabilmesi için taşınması gereken temel özellikler vardır (Sever, 2013). Bu özellikler dış yapı (tasarım) ve iç yapı (içerik) özellikleri olarak iki ana başlıkta ele alınmıştır.

2.4. Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken Dış Yapı Özellikleri

2.4.1. Boyutlar

Çocuk kitaplarında farklı boyutlar kullanılmaktadır. Okul öncesi dönemde bu farklılık çocukların değişen ilgisine katkı sunarken, okul çağındaki çocuklar için karışıklık oluşturabilir (Sever, 2007). Okul çağındaki çocuklar için eşit boyda ve hacme sahip kitaplar, kitaplık oluşturulmasına yardım edecektir (Oğuzkan, 2022). Kitaplık oluşturacak çocuklar için boyutta denge önemlidir. Kitap boyutunda önemli olan nokta, kitabın ağırlık ve hacminin çocuğun yaşına uygun olmasıdır. Çocuk kitaplarında en uygun boyutun 16x23 olduğu kabul edilmektedir (Gürel vd., 2007).

2.4.2. Kapak ve cilt

Çocuğun kitapla tanışmasını sağlayan öge kitabın kapağıdır. Çocuk ön kapak resmi ve arka kapak yazısıyla kitap ile etkileşim kurar. Kapakla kurulan bu ilişki olumlu ise okuyucuda kitabı okuma isteği oluşur. Bu nedenle kitabın konusu ile uyumlu, ilgi çekici bir kapak tasarımına ihtiyaç vardır. Estetik değer taşıyan bir kapak tasarımı için (Akyüz, 2014) grafik sanatçılarından yardım almak gerekir. Böylece kitap kapaklarındaki resimler sadece canlı ve renkli olma özelliğinden uzaklaştırılır (Sever, 2021). Bu şekilde özenle hazırlanmış bir kapak

tasarımı; resimleri ve okuyucuda merak uyandıran arka kapak yazısı ile kitabı etkileyici kılacaktır. Böylece kitap okuyucu ile ilk tanışmasında başarılı olacaktır.

Kapak kitabın dayanıklılığının arttırılmasında da önemli etmendir. Sert malzmeden yapılacak bir kapak yırtılmalara karşı dayanıklı olacaktır. Dayanıklı bir kapak ile kitabın dağılmasını engelleyecek sağlam bir cilt kullanılmalıdır. Sağlam bir şekilde ciltlenecek kitaplar uzun yıllar korunacaktır (Yardımcı & Tuncer, 2000). Bu sebeple kitaplarda tel zimba değil, sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış dikişli cilt kullanılmalıdır (Sever vd., 2005).

2.4.3. Kâğıt

Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın niteliği okuyucu için önem arz etmektedir. Birinci hamur, mat renkli ve çok parlak olmayan kâğıtlar tercih edilmedir. Kaliteli ikinci hamur kâğıtların da kullanılması mümkündür (Gürel vd., 2007). Bu kaliteden daha düşük kâğıdın kullanılması kitabın kolayca yıpranmasına sebep olur. Kuşe kâğıt gibi daha parlak kâğıtlar ise okuyucunun gözünü yorarak, okuma takibini zorlaştırır. Kâğıdın mat olması göz sağlığı açısından önemli iken, kolay yıpranmayacak nitelikte olması sağlamlık açısından önemlidir (Demiray, 1954). Kâğıdın kalitesi resimlerin etkili ve estetik bir şekilde aktarılmasına olanak sağlamalıdır. Kâğıt resimleri arka sayfaya geçirecek kadar ince olmamalıdır. Mürekkebi dağıtmayacak kadar kalın olmalıdır (Şimşek, 2014).

2.4.4. Harfler

Çocuk kitaplarındaki harflerin karakteri, boyutu ve rengi kitabın okunabilirliğini doğrudan etkilemektedir. Harflerin şekli ve boyutu okumaya istek uyandıracak şekilde ayarlanmalıdır. Okul öncesi çağıdaki çocuklara hitap eden kitaplarda 24, 22, 20 punto kullanılmalıdır. Yaş büyüdükçe punto küçülmelidir. İlköğretimin ilk yıllarındaki çocuklar için hazırlanan kitaplarda 18, 16, 14 punto, (Sever, 2021) dört ve beşinci sınıf çocukları için 12 punto 6, 7, 8. Sınıflar için 10 punto kullanılmalıdır (Güleryüz, 2013).

Kitabın içerisinde kahramanın yazdığı günlük, mektup, gazete yazısı gibi bölümlerin farklı yazı karakteri ile verilmesi, okuyucunun takibini kolaylaştırmaktadır.

2.4.5. Sayfa Düzeni

Kitap sayfasının içerine yerleştirilen tüm öğeler bir bütünün parçası olmalıdır. Sayfanın okuyucuyu bunaltan, okuma isteksizliği oluşturan bir görüntüde olmaması önemlidir. Sayfa kenarındaki boşluklara dikkat edilmeli; harf, sözcük, satır arası, alt - üst ve kenar boşlukları ile resim ile metin arasındaki uyum yakalanmalıdır (Sever, 2021).

Paragraf uzunlukları çocukların yaşına göre ayarlanmalıdır. Okul öncesi kitaplarda kısa paragraflardan oluşan metinlere yer verilirken, yaş büyüdükçe paragraflar genişletilmelidir. Okul öncesi yaş grubuna hitap eden kitaplarda resimler fazla, metinler az yer tutarken; okul çağına hitap eden kitaplarda çocukların yaşı arttıkça metin çoğaltılmalı ve resim azalarak yerini yazıya bırakmalıdır. Kitaplarda metin ile resim arasındaki bu dengeye dikkat edilmelidir.

Bölüm başına eklenen sözler, bölüm başlıkları, sayfa altında açıklaması verilen bilinmeyen kelimeler ve okuma notları da sayfaya yerleştirilirken düzenine dikkat edilmesi gereken öğelerdir.

2.4.6. Resim

Resim çocuk edebiyatı eserlerinin önemli öğelerinden biridir. Metni görsel olarak ifade eden resim; yazılanları okuyucunun zihninde somutlaştırarak metnin anlaşılmasına, yorumlanmasına ve süslenmesine katkı sağlar (Şirin vd., 1998). Çocuk edebiyatı eserlerinin hitap ettiği yaş grubuna göre resimler farklı işlevler kazanır. Okul öncesi dönemde resimler sayfanın tamamını ya da tamamına yakını kaplayarak metni görsel ile okuyucuya sunar, metnin anlaşılması resim üzerinden sağlanır ve olaylar resim ile yorumlanır. Okul çağı çocuklar için yazılmış eserlerde yaş arttıkça resim azalır ve resimler daha çok metni süslemek için kullanılır.

Çocuk kitaplarındaki resim estetik değer taşımalıdır. İyi yazılmış bir çocuk kitabı; metni edebî değer taşıyan ve resmi alanında teknik yeterliği olan çizer tarafından çizilmiş kitaptır (Kaya, 2000). Kitaptaki resimler çocuğun resimle ilk buluşması olduğundan, sanatsal doyum ve estetik haz taşıyacak nitelikte olmalıdır.

Resimler konuya uygun şekilde verilmelidir ve metinde sözcüklerle anlatılanları çocuğun zihninde canlandırmalı, anlatılmayanı da çizginin gücü ile çocuğa hissettirmelidir (Sever vd., 2005). Kitapta konudan bağımsız olan resimlere yer verilmemeli, metin resim uyumu sağlanmalıdır.

Resimler sayfa düzenine aykırı olmayacak şekilde sayfanın herhangi bir yerinde konumlandırılabilir. Resimler sayfaya yerleştirilirken önemli olan, resimlerin o sayfada anlatılanlarla ilgili olduğuna dikkat etmektir.

Resimler renkli olabileceği gibi siyah-beyaz da çizilebilir. Okul öncesi dönemde ve ilkokul çağında renkli resimlerin öğrenciler üzerindeki etkisi yadsınamaz. Ancak bu durum

başarılı bir siyah-beyaz resmin, renkli resimden üstün olamayacağı anlamına da gelmez (Oğuzkan, 2022). Kapak resimlerinin okuyucuyu etkileme gücü düşünülerek kapakta renkli resimler tercih edilmesi daha uygun olacaktır.

Resimler çocuğun hayal gücünü destekleyecek şekilde çizilmeli eserlerde gerçek aynen kopyalayan fotoğraflara yer verilmemelidir.

2.5. Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken İç Yapı Özellikleri

2.5.1. Konu

Konu, çocuğun kitapla ilişkisini sağlayan ana unsurlardandır. “Yazıda ya da yapıtta ve yaratıda ele alınan, üzerinde durulup söz söylenen, işlenip geliştirilen şey” (Özdemir, 2002). olarak tanımlanmaktadır. Yazarın ne anlattığıdır.

Çocuklar için kaleme alınmış bir eserin konusu çocuğun yaşına, ilgi alanlarına dönük olmalı, çocukta heyecan ve merak duygularını desteklemelidir (Güleryüz, 2013). Çocuğun sevgi, özgürlük, düş kurma, düşünme, eğlenme ihtiyaçlarına cevap vermelidir (Sever vd., 2005). Çocuğun ihtiyacına cevap veren konulara sahip kitaplar, çocukların okuma sevgisini arttırabilir. Konular çocuğun güncel hayatı ile ilgili olmalıdır (Yalçın & Aytaş, 2017). Konunun güncelliği çocuğun kitapla daha rahat özdeşim kurabilmesini sağlayabilir. Kitabın konusu, yerli kültür değerleri yanında evrensel değer taşıyan tüm insanlık ve ahlak değerlerini de kazandırmalıdır (Oğuzkan, 2022). Ancak değerler didaktik bir üsluptan uzak, güzel bir kurgu ile okuyucuya sezdirilerek verilmelidir.

Konuyu işlemek için kurgulanan olay abartılmış meraktan uzak olmalı, rastlantısallık ve duygusallık öğelerini dengeli bir şekilde kullanmalıdır (Sever vd., 2005). Konu;

- Kişi – kişi çatışması,
- Kişinin kendisiyle olan çatışması,
- Kişi – doğa çatışması,
- Kişi – toplum çatışması.

şeklinde sınıflandırılmış, merak duygusunu ayakta tutan farklı çatışmalar ile ele alınmalıdır (Sever, 2021).

2.5.2. İleti

İleti çocuk edebiyatı alanında çalışma yapan kişilere göre tema ya da ana fikir olarak da değerlendirilmektedir. Tema olarak ele alanlar (Oğuzkan, 2022), (Yardımcı & Tuncer, 2000), (Gürel vd., 2007), ana fikir olarak alanlar (Güleryüz, 2013), (Yalçın & Aytaş, 2017), (Demiray, 1954)dir. (Sever, 2021) hem tema hem de ileti olarak kullanmıştır. Bu kavram şu şekillerde tanımlanmıştır: “Yazarın okurla paylaşmak istediği ana düşüncedir.” (Sever, 2021). “Yazarın eserinde gösterdiği ana yönelimlere tema denir.” (Oğuzkan, 2022). Ana fikir, bir eserin varoluş sebebidir (Yalçın & Aytaş, 2017).

Eserlerde verilmek istenen mesajın tam olarak anlaşılabilmesi için hedef kitleye uygun tam ve doğru bir mesaj olması gerekmektedir (Yalçın & Aytaş, 2017). Mesaj çocuğun anlayabileceği şekilde açıkça verilmelidir. Mesajı belli olmayan eserler çocukları yanlış anlaşılmalara, kararsızlıklara sürükleyecektir (Oğuzkan, 2022).

Ana fikir öğüt verici, emredici olmamalıdır. İleti kesin bir yargıya dönüştürülerek verilmemelidir (Sever, 2021). Metne uygun bir şekilde açık ya da dolaylı bir şekilde verilmeli; verilmek istenen düşüncenin tersi de esere yerleştirilerek okuyucunun tek yönlü düşünmesi engellenmelidir (Yalçın & Aytaş, 2017). Okuyucunun iletiyi kendi dünyasında şekillendirmesine olanak verilmelidir.

Kitaplarda işlenecek iletiler çocuklara; iyilik etmeyi, doğayı sevmeyi, hayat sevgisi kazandırıp hayatta karşılaşabileceği zorluklarla baş etmeyi, milli duygularını geliştirmeyi, gerçeğe değer vermeyi anlatmalıdır (Demiray, 1954). İletide olumsuz davranışlara özendirecek fikirler işlenmemeli, şiddete yöneltecek telkinlerde bulunmamalı, herhangi bir siyasi görüşün propagandası yapılmamalıdır.

2.5.3. Kahramanlar

“Roman, hikâye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde yüksek nitelikleri veya örnek alınacak davranışları dolayısıyla okurların hayranlık duyduğu başkişi” (*Türkçe Sözlük*, 2023) olarak tanımlanan kahraman eserin önemli unsurlarındandır. Kurgu oluşturulurken doğru bir şekilde oluşturulacak kahraman eseri başarıya götüren etmenlerden biridir. Çünkü çocuk okuduğu kitabın kahramanı ile özdeşleşir (Yalçın & Aytaş, 2017). Çocuğun hayal dünyasına girerek, onun kulağına yeni şeyler söyleyecek olan kahraman onun için rol model olur.

Doğru özelliklere sahip kahraman yazabilmek için öncelikle çocuğun yaşına dikkat etmek gerekir. Okul öncesi dönemde kahramanlar çocuğun çevresinde görebileceği hayvanlar,

sevdiği oyuncaklar, ay, yıldız gibi unsurlar olabilir (Sever, 2021). Çocuğun yaşı ilerledikçe yakın çevre genişletilerek, kendi yaş grubundan kahramanlar kullanılmalıdır (Oğuzkan, 2022). İlk gençlik yılları itibari ile de insan tanıma deneyimi kazandıracak kahramanların belli özelliklerine vurgu yapan karakterler oluşturulmalıdır (Yalçın & Aytaş, 2017).

Çocuk kitaplarında kahramanların sayısı az olmalıdır. Çocuğun kitabı takip etmesini zorlaştıracak kadar çok kahraman kullanılmamalıdır. Kahramanlar fiziksel ve psikolojik özellikleri ile net bir biçimde anlatılmalıdır (Güleryüz, 2013). İyi özellikleri öne çıkan, abartısız ve gerçeklikten uzaklaştırmayan kahramanlar olmalıdır (Yardımcı & Tuncer, 2000). Kahramanlar pes etmemelidir, olayları rastlantılar sonucunda yaşamamalı, sonuca ulaşmak için çaba göstermelidir (Sever vd., 2005). Kitaplarda şiddet ögesi ile bütünleştirilmiş, küfretmeyi normalleştiren, toplum ahlakına uygun olmayan davranışlar sergileyen kahramanlara yer verilmemelidir.

Kahramanlar açık ya da kapalı; devingen ya da durağan olacak şekilde sınıflandırılmıştır (Sever, 2021).

Kapalı karakterler, geliştirilmemiştir. Okuyucuya fazla tanıtılmayan bu kahramanların, konuyu ve ana fikri karşı tarafa iletmede rolü azdır. Bu kahramanlar olayı bizzat yaşayan değil, ondan etkilenen olurlar. Ana kahramanın anlaşılmasını destekleyici nitelikte kullanılırlar.

Açık karakterler, okuyucunun fizyolojik ve psikolojik olarak tanıdığı kahramanlardır. Kitabın ana kahramanı ve onun yaşadığı olaya yakinen eşlik eden kahramanlar açık kahramanlardır. Detaylıca okura tanıtılan kahraman ile okuyucu özdeşim kurar, onun davranışlarını ve duygularını takip edebilir. Okuyucu iyi geliştirilen bu kahraman ile esere ilgi duyar ve eserle bağ kurar.

Durağan karakterler, olayın başından sonuna kadar değişime uğramayan kahramanlardır. Okuyucuya tanıtıldıkları şekilde kalırlar, duygu ve düşünce dünyalarında bir değişim söz konusu değildir.

Devingen karakterler, değişime uğrarlar. Onlardaki bu değişim hali okuyucunun ilgisini çeker. Yavaş yavaş bir mantık akışı içinde, rastlantısallıktan uzak bir değişim iyi bir edebiyat eserinde kahramanın taşıması gereken niteliktir (Sever, 2021).

2.5.4. Dil ve Anlatım

Çocuğa görelık ilkesinin temelinde çocuk kitaplarının dil ve anlatımı yer almaktadır. Eserler, hitap ettiği yaş grubunun gelişim özelliklerine, algılarına, dil becerilerine, sözcük hazinelerine uygun bir anlatıma sahip olmalıdır.

Çocuk kitaplarında anlatım sade olmalı; duruluk, akıcılık gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır (Yalçın & Aytaş, 2017). Çocuğun zevk alacağı şekilde canlı, hareketli bir dil kullanılmalıdır. Günümüzde kullanılmayan kelimelere yer verilmemelidir. Argo ifadeler, teklifsiz konuşmalar metinde yer almamalıdır (Yardımcı & Tuncer, 2000). Bol mecazdan kaçınılmalıdır (Sever, 1995).

Eserlerde deyimler, kalıplaşmış söz öbekleri, ikilemeler, pekiştirmeler, tekerlemeler, benzetmeler, kişileştirmeler kullanılarak çocuğun ana dilinin zenginliklerini kavramasına katkıda bulunulmalıdır.

Eser yazım, noktalama ve söz dizimi bakımından mükemmel olmalıdır (Gökşen, 1980). Dilin kuralları göz ardı edilerek yazılan eserlerin, çocuğun ana diline ait kuralları öğrenmesini güçleştireceği unutulmamalıdır.

2.5.5. Çevre

Çocuğa konuyu anlatmak ve iletiyi vermek amacıyla oluşturulan kurguda, olayların yaşandığı çevre dikkat edilmesi gereken unsurlardandır. Çocuk olayları, olayların yaşandığı çevre ile birlikte algılar. Kitabın konusuna uygun seçilmiş bir çevre; çocuğun yaşananlar ile bağ kurmasını kolaylaştırarak, çocuğu kitaba bağlayacaktır. Çevre, okuyucuya doğrudan bilgi verme yolu ile ya da aşırı betimlemeler yaparak verilmemelidir. Çocuğun yaş grubu dikkat alınarak kurgunun içine özenli bir şekilde yerleştirilmelidir (Yalçın & Aytaş, 2017). Olay ile olayın geçtiği yer arasındaki tutarlılık sağlanmalı; oluşturulan çevrenin çocuğun içinde yaşadığı topluma, toplumda gördüklerine uygun olmasına dikkat edilmelidir.

2.6. Anıl Basılı'nın Hayatı ve Eserleri

2.6.1. Anıl Basılı'nın Hayatı

Anıl Basılı 1991 yılında İstanbul'da doğmuştur. Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi gazetecilik bölümünden mezun olan Basılı; Kanal D, TV8 ve Dış Yapım şirketinde yapım koordinatörü olarak görev almıştır. Alfa Yayın Grubu bünyesinde dijital medya uzmanı olarak çalışmıştır. Akşam gazetesinde '*Hayal Bavulu*' isimli köşesinde çocuk kitapları hakkında yazılar kaleme almıştır. Çeşitli sosyal sorumluluk projeleri yürüten yazar, dezavantajlı

bölgelerde yaşayan çocuklar için oyuncak ve kitap toplamıştır. Kurduğu kitap okuma kulübü ile kitapların tahlil edilmesine yönelik bir adım atmış, bu konuda yol açan kişilerden olmuştur. Balino adlı ilk kitabı ile okuyucuyla buluşan yazar, çocuk edebiyatı eserleri yazmaya devam etmektedir. Köpeği Dali ile çimlerde yuvarlanmayı sevdiğini ifade etmekte, kendini “Büyüdüm ve yarım kaldı çocukluk.” cümlesi ile anlatmaktadır.

2.6.2. Anıl Basılı'nın Eserleri

Anıl Basılı çocuklar için eserler kaleme almıştır. Bu eserler şunlardır:

Balino (2018)

Melodi (2018)

Uzun Kulak (2019)

Kitap Kurdu Olmak İstemeyen Maya (2020)

Nohut Adam (2020)

Zürafa Sözü (2021)

Kitap Okuma Günlüğüm (2022)

Büyük Dostum (2022)

Başarısızlar Kulübü (2022)

Çekilin Ben Okurum (2022)

Çekilin Ben Yazarım (2023)

Mükemmeller Kulübü (2023)

Hayta (2023)

Linç Çıkmazı (2024)

2.7. İlgili Araştırmalar

2.7.1. Makaleler

(Karaca & Temizyürek, 2017) “Sevim Ak Öykülerinin Çocuğa Görelilik İlkesi Açısından İncelenmesi” adlı makalesinde, Sevim Ak öykülerinden otuz dört tanesinin çocuğa görelilik ilkesine uygun olup olmadığını iç yapı ve dış yapı başlıkları altında incelemiştir. Çalışmasında kitapların iç yapı özelliklerini taşıdığını ancak dış yapı ile ilgili eksiklikler taşıdığını ortaya koymuştur. Dış yapıda resim, sayfa düzeni, punto konularında çocuğa göreliliğe uygun olmayan özelliklerin yayınevlerinin ticari kaygılarından kaynaklı olabileceğini belirtmiştir.

(Ceylan & Akpınar, 2018) “Hasan Lâtif Sarıyüce’nin ‘Tarla Kuşlarının Öyküsü’nde Çocuğa Görelilik” adlı çalışmasında Tarla Kuşlarının Öyküsü eserini çocuğa görelilik açısından doküman incelemesi yöntemi ile incelemiştir. Araştırmacı geliştirdiği ‘Çocuğa görelilik değerlendirme ölçeği’ni kullanarak eserleri iç yapı ve dış yapı özellikleri bakımından ele almıştır. İnceleme sonucunda; eserin iç yapı özellikleri bakımından çocuğa uygun olmayan bölümlerinin olduğu, dış yapı özelliklerinin ise çocuğa görelilik ilkesine uygun olduğunu tespit etmiştir.

(İsmailova, 2022) Melike Günyüz’ün Keloğlan Suskunlar Ülkesinde adlı eserini; çocuk edebiyatını yapılandıran temel unsurlardan konu, kahraman, dil ve anlatım, ileti başlıkları altında incelemiştir. Çalışmasında eserin incelenen çocuğa görelilik ilkelerine uygun nitelikte olduğu sonucuna varmıştır.

(Uçarkuş & Bingöl, 2022) “Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Öğretim Programındaki Değerlerin Öğretimine Yönelik Örnek Çocuk Edebiyatı Eserleri” adlı makalesinde Anıl Basılı eserlerinin saygı, aile bireylerine değer verme, doğal çevreye duyarlılık değerlerini taşıdığını tespit etmiştir.

(Koç, 2023) Nusret Dişo Ülkü’nün “Çocuklar ve Büyük Çocuklar” adlı kitabını çocuk edebiyatı ve çocuğa görelilik açısından değerlendirdiği çalışmasında doküman analizi yöntemi ile kitaptaki 66 şiiri incelemiştir. Şiirlerin yer aldığı kitabın boyutunun ve harf puntosunun hitap ettiği yaşa göre küçük olduğunu, mat bir kâğıt kullanılmadığını, cildinin dikişsiz olduğunu, eserde resim kullanılmadığını, kapakta eserin isminin yazıldığı yerin yazar resminin altında kalmasının çocuğa uygun olmadığını tespit etmiştir. Bununla birlikte incelenen şiirlerin dil ve anlatım, ileti ve konu yönüyle çocuğa uygun olduğunu belirlemiştir.

2.7.2. Tezler

(Çer, 2014) “Edebiyatta Çocuk Gerçekliği Ve Çocuğa Görelilik İlkelerinin İncelenmesi” adlı doktora tezinde, edebiyat yapıtlarının çocuk gerçekliğine uygun ve çocuğa göre olması için eserlerin taşınması gereken dış yapı, iç yapı ve eğitsel özellikleri incelemiştir. Çalışmasında farklı yaş gruplarındaki çocuklara hitap eden eserlerin taşınması gereken özellikleri ayrıntılı bir şekilde ele almıştır.

(Akyüz, 2014) “Muzaffer İzgü’nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” adlı doktora tezinde Muzaffer İzgü’nün hikâye ve roman türündeki eserlerini tasarım ve resim, konu-kurgu, izlek-tema, ileti, karakter, dil ve anlatım, çevre, yazınsal ve eğitsel ileti başlıklarında incelemiştir. Kullanılan resimlerin yetersiz olduğu, karakterlerin derinleştirilmediği, konuların çocuk gerçeğine uymayan konulardan da seçildiği sonucuna varmıştır. Kitapların dil ve anlatım yönünden güçlü olduğunu ifade etmiştir.

(Kılıç, 2024) “Abdullah Harmancı’nın Çocuk Kitaplarının Çocuğa Görelilik Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Abdullah Harmancı’ya ait dokuz kitabı çocuğa görelilik ilkelerine uygunluk açısından incelemiştir. Ele alınan eserleri; boyut, kâğıt, kapak ve cilt, harfler, sayfa düzeni, resim, konu, tema, kahramanlar, dil ve anlatım, ileti ve çevre özellikleri bakımından değerlendirmiştir. Kitapların dokuz yaş ve üzerindeki çocuklara uygun nitelikler taşıdığını belirtmiştir.

(Dağ, 2021) “Şermin Yaşar’ın Çocuk Kitaplarının Çocuğa Görelilik İlkesi Ve Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Şermin Yaşar’a ait dokuz kitabı çocuğa görelilik ve eğitsel iletiler açısından incelemiştir. Doküman incelemesi yoluyla elde ettiği verilere göre kitapların dış yapı, iç yapı ve eğitsel iletiler başlıklarında çocuğa uygun olduğunu tespit etmiştir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, bir ya da birkaç durumu ayrıntılarıyla incelemek ve değerlendirmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2016). Anıl Basılı'nın kitapları çocuğa görelilik ilkesi bakımından incelendiğinden, durum çalışması desenlerinden iç içe geçmiş tek durum deseni kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Anıl Basılı genç bir yazardır. Yazar kısa zamanda birden çok kitap kaleme almış, arka arkaya basımı yapılan kitapları birden çok baskı yapmıştır; kitapları tavsiye listelerinde yer bulmuş ve ödüle layık görülmüştür. Bu gerekçe ile kitaplarını incelemenin uygun olduğu düşünülen Anıl Basılı'nın tüm çocuk kitapları çalışmanın evrenini oluştururken, yazarın incelenen kitapları örnekleme oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme, bilgi açısından zengin durumların seçilip detaylı incelenmesine imkân tanıyan, nitel araştırmaların doğasına daha uygun olan amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir (Büyüköztürk vd., 2016; Miles & Huberman, 2015).

3.3. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri

Çalışmanın verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak oluşturulmuştur. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım & Şimşek, 2011). Çalışmanın verilerini toplayabilmek için Anıl Basılı'nın kitapları satın alınmıştır. Ardından yazarın değerlendirilecek kitapları çocuğa görelilik ilkesine göre incelenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışma verileri Anıl Basılı'nın kitaplarından doküman analizi yöntemiyle araştırmacı tarafından toplanarak çocuğa görelilik açısından incelenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Veriler betimsel analiz ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırmada betimsel analizle tanıtıcı bulgular değerlendirilirken, içerik analizi yoluyla da birbiriyle ilişkisi olduğu

saptanan veriler yorumlanmıştır (Karataş, 2015). Araştırma için temin edilen kitaplar okunarak Anıl Basılı'nın kitapları çocuğa gorelik ilkesi açısından değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde Anıl Basılı'ya ait kitapların dış ve iç yapı özellikleri ile incelenerek elde edilen bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Başarısızlar Kulübü

4.1.1. Kitabın künyesi ve özeti

Şekil 4.1. Başarısızlar Kulübü

Kitabın Adı: Başarısızlar Kulübü

Yayınevi: Timaş İlk Genç

Basım Yeri: İstanbul

Basım Tarihi: Ekim 2022 (11. Baskı)

Resimleyen: Emre KARACAN

Sayfa Sayısı: 160

ÖZET

Çimen ailesi ile yeni bir şehre taşınır. Yeni evine, okuluna ve sınıfına alışmakta sıkıntı yaşar. Annesi iş için Tanzanya'ya gidince babası ile baş başa kalır. Yeni okulunda yapması gereken sunum ödevi için babasından yardım ister ve hayatı başarılarla dolu olan babası ona sunumunu şekillendirmesi için yardım eder. Ancak topluluk önünde babası gibi başarılı bir şekilde konuşamayan Çimen sunumunu tamamlayamaz ve kendini başarısız hisseder. Bunun üzerine kendini başarısız hisseden herkesi bir araya getiren bir kulüp kurmaya karar verir. Babası ile bu fikrini paylaşan Çimen babasından destek bulamaz, okulda da kulüp afişi karalanır. Bu fikirden vazgeçmek üzereyken okul bahçesi ile ilgilenen Deniz ablanın desteği ile Başarısızlar Kulübü'nü açmaya karar verir. Kaykay kaymak istediğini ancak bu işte yeterince başarılı olmadığını söyleyen sınıf arkadaşı Yağmur kulübe katılmaya karar verir. İlerleyen günlerde, aynı anda birden çok hulahop çevirmeyi istediği halde bunu başaramayan Polen de kulübe katılır. Bir gün kulüp arkadaşları buluştukları sahneden çıktıklarında okulun aşçısı

Mutlu Ağabey'i ağlarken görürler. Güzel yemekler yapamadığı için kendini başarısız hisseden Mutlu Ağabey de çocukların daveti üzerine kulübe katılır. Birbirlerine destek veren kulüp üyeleri güçlenirler. Öğretmenlerinin istediği sosyal sorumluluk projesi için birlikte çalışmaya karar verirler. Proje konusunu Çimen'in annesinin iş için gittiği Tanzanya'daki çocuklara yardım etmek olarak belirleyip okul idaresinden izin alarak bir kermes düzenlerler. Kermeste konuşma yapan 'Başarısızlar Kulübü' üyeleri, bugüne kadar kendilerini başarısız hissettiklerini ancak bu proje ile başarıya ulaştıklarını ve başarmanın gücüne inandıklarını söylerler. Her insanın başarısız olma hakkına sahip olduğunu, başarısız olma korkusu ile yaşamının doğru olmadığını ifade ederler. Çimen'in annesinin desteği ile yardımı Tanzanya'ya ulaştırırlar. Başarısızlar Kulübü olarak başarmanın mutluluğunu yaşarken, başarısız olmaktan korkmamak gerektiğini söylerler.

4.1.2 Dış yapı özellikleri

Boyutlar

Kitap 12.5 x 19.5 cm boyutlarındadır. Ağırlık ve hacim bakımından çocukların rahatlıkla taşıyabileceği boyuttadır.

Kapak ve cilt

Kitabın ince karton kapağı vardır. Karton kapak; kitap okuma süresi uzadıkça ya da kitap tekrar tekrar okunmak istendiğinde çabuk deforme olmaktadır. Bu sebeple uygun nitelik taşımamaktadır. Kapak renkli ve canlıdır. Ön kapaktaki resimde Başarısızlar Kulübü'ne üye kahramanlar, arka kapaktaki resimde kulüp başvuru formu vardır. Resimler ile kitabın konusu bir bütündür. Arka kapak yazısı konu ile uyumludur. Arka kapakta yer alan 'İçinde Ne Var?' bölümü okuyucuya ana fikir ve konu hakkında kısa başlıklar sunmuştur. Kitap arka kapağında okuyucu yaşı belirtilmemiştir. Ön kapakta kitabın adı, yazarın adı ve resimleyen kabartmalı bir yazı ile yazılmıştır. Kitap kapağı okuyucunun dikkatini çekecek niteliktedir.

Kitap sırt kısmından tutkallanarak ciltlenmiştir. Sayfa sayısının çok olmaması sebebiyle dikiş kullanılmaması sorun oluşturmamıştır. Dağılmaya karşı dayanıklıdır. Sayfalar kolayca çevrilebilmektedir. Ancak kitap sayfaları açıldığında desteksiz bir şekilde okumaya müsaade etmemekte, sayfalar kapanmaktadır. Kitabın sırtına kitap adı, yazar adı ve yayınevi yazılmıştır. Bu bilgiler kitabın rafta bulunmasını kolaylaştırmıştır.

Kâğıt

Kitapta açık sarı renkte ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Bu kâğıt dayanıklılık açısından çok uzun ömürlü değildir. Kâğıt göz yormaması ve yazılanları kolayca okuma imkânı sağlaması açısından uygundur. Resimleri ve yazıları arka sayfaya geçirmektedir ancak geçirgenlik dikkat dağıtacak düzeyde değildir.

Sayfa düzeni

Sayfa kenarındaki boşluklar sayfa düzenine uygundur. Normal aralıklı satırlar ile yazılmıştır. Resimler sayfaların farklı yerlerine yerleştirilmiş, yazılar da onlara uygun olacak şekilde hizalanmıştır. Çocuğa göre bir sayfa düzeni bulunmaktadır.

Harfler

Kitap “Goudy Old Style” yazı karakteri ile yazılmıştır. Harfler 12 puntodur. İç kapakta kitabın yaş sınırı 10+ olarak belirtilmiştir. Okuyucu kitlesinin yaşı düşünüldüğünde punto büyüklüğü idealdir. Bölüm başlarındaki başlıklar da kalınlık ve büyüklük olarak çocuğa uygundur.

Resim

Kitabın resimleyeni Emre Karacan’dır. 155 sayfalık kitabın 79 sayfasında resim bulunmaktadır. Bu resimlerden 8 tanesi bir sayfayı tamamen kaplayacak şekildedir. 15 tane resim ise iki sayfa tek sayfa gibi düşünülerek çizilmiştir. Kalan 41 resim sayfaların farklı yerlerinde kullanılmıştır. Resimler siyah beyaz çizilmiştir.

Resimlerin sayfanın tüm alanını kaplayacak şekilde çizildiği sayfalarda sayfa numarası verilmemiştir. Sayfa numarası yazılmaması okuyucunun sayfa takibini zorlaştırmıştır.

Resimler konu ile örtüşmektedir. Metin ile resim birlikte ilerlemiştir. Buna aykırı tek örnek sayfa 54’te kullanılan resimdir. Sayfa 52-53’te yazılan metin 54. sayfada resimlenmiştir.

“Yerlere atılmış çöpler vardı. Ne kadar pis bir görüntüydü. Çantamdan çıkarttığım torbayla çürümüş meyveleri topladım” (BK, 2022: 52).

“Yanımdan geçen bir teyzenin “Aferin evladım.” dediğini işittim” (BK, 2022: 53).

Şekil 4.2. Çimen'in çöp toplaması ve yanından geçen teyze

54. sayfadaki metni okuyan çocuk altında yer alan resim ile anlam bağı kuramayacaktır. Çünkü konu geride kalmıştır ve 54. sayfadaki metnin son cümlesi şu şekildedir.

“Dersten sonra Yağmur’la birlikte kütüphane yoluna düştük” (BK, 2022: 54).

Okuyucu resimde Yağmur’u görmeyi beklerken bir teyze görmektedir. Bu da anlam karışıklığına sebep olmaktadır.

Kitabın başında ‘Karakterlerle Tanışalım’ bölümünde karakterler resmedilmiş, metnin içinde karakterlerin fiziksel özelliklerine değinilmemiştir. Resimler metni tamamlayan unsur olarak kullanılmıştır.

Karakterler küçük bir kafa, dev bir beden ile çizilmiştir. Bu çizim metinde anlatılan herhangi bir konudan kaynaklanmamaktadır. Gerçekten kopuk karakter çizimi okuyucunun dikkatini dağıtmaktadır.

Şekil 4.3. Çimen, Yağmur ve Polen

4.1.3 İç yapı özellikleri

Konu

Kitapta; hayatı başarılarla dolu bir babanın oğlu olan Çimen'in yapacağı bir sunumda başarısız olması, sınıfta istenmeyen kişi olması ile birlikte aklına gelen Başarısızlar Kulübü'nü kurmaya karar vermesi, kurduğu kulübe üye bulması ve kulüp arkadaşlarıyla yaptığı sosyal sorumluluk projesinin başarıya ulaşması konu edilmiştir.

Konu kitabın hedef kitlesi olan 10+ yaş grubu için uygundur. Kitaptaki olayların gerçekleşmesi muhtemeldir. Yaşanan çatışmalar inandırıcıdır. Kahramanların yaşadığı olaylar okuyucuyu kitaba bağlayacak merak unsurlarını barındırmaktadır.

Kitabın konu yapılandırmasını zayıflatan öğeler bakımından incelenmesi

Abartılmış Merak: Kitapta okuyucunun okuma isteğini azaltacak kadar abartılmış merak yoktur. Merak unsurları dengeli bir şekilde verilmiştir.

Rastlantısallık: Kitapta rastlantısallık yoktur. Kurgudaki her adım bir önceki ile bağlantılıdır. Bu sebeple inandırıcılık yüksektir.

Duygusallık: Metinde duygusallık öğeleri yerinde ve abartısız şekilde verilmiştir. Hayatın içinde her an karşılaşılabilecek mutluluk, hüznün, heyecan, korku gibi duygulara değinilmiştir.

Çatışmalar

Kitap, ana kahraman Çimen ile babası arasındaki çatışmadan başlayan bir kurguya sahiptir. Bu çatışma okuyucunun günlük hayatta sıkça yaşayabileceği çatışmalardan biridir. Bu sebeple kurgu okuyucuyu kendine çekmekte başarılı olmuştur.

Kişi-kişi çatışması

Çimen okulda bir sunum yapacaktır. Hazırladığı sunuma yardım etmesi için babasının yanına gider. Babası sunumdaki eksiklerden bahsederek geçerli notu alamayacağını söyler. Babasının bu söylemi ile Çimen kendisini başarısız hisseder.

“Aklıma görsellerle desteklemek gelmemişti. Doğru söylüyordun.”

“Sunumunu bir de bu gözle değerlendirmeni öneririm. Anlatacakların sadece metin üzerinden ilerlememeli. Konuyu önce kendine iyi bir şekilde anlatmalısın. İyice özümsemiş olduğuna emin misin? Yani konuna hakim misin?”

“Birkaç tekrar yaptım. Notlardan yararlanarak ilerlerim diye düşündüm.”

Sandalyesine oturdu ve “Hayır, olmaz.” dedi. (BK, 2022: 14).

“O zaman bir de bu gözle bakmalısın. Üzgünüm evlat, şu an için sunumdan geçerli not alacağını sanmıyorum” (BK, 2022: 15).

Başarısızlar kulübünü kuran Çimen, bu bilgiyi babası ile paylaşmak ister. Babası Çimen’in kurduğu kulübün adını duyunca öfkelenir ve başka bir kulübe geçmesini ister. Ancak Çimen kulübünde kalmakta kararlıdır.

“ ‘Baba.’ dedim. ‘Ben bir kulüp kurdum.’ Konuya çok hızlı bir giriş mi yapmıştım?”

‘Kulüp mü? Nasıl yani’ diyebilirdi. Anlayamamıştı.

‘Okulda bir kulüp kurdum ve üye toplamaya başladım.’

‘Karşımda girişimci bir Çimen görüyorum. Bu hoşuma gitti.’ Gülümsedi. ‘Peki neymiş bu kulüp, anlat bakalım.’

İşte beklenen soru gelmişti.

‘İsmi Başarısızlar Kulübü.’ dedim bir çırpıda. (BK, 2022: 57).

Babam öfkeyle sandalyesinden geriye fırladı. ‘Ne? Başarısızlar Kulübü mü? Kim isminin başarısızlıkla yan yana anılmasını ister ki Çimen? Başarısızlığı öven bir kulüp kurmak da nereden çıktı?’

Babam her şeyi yanlış anlamıştı.

‘Hayır, baba. Başarısızlığı övmüyoruz.’ dedim. Sesimden korktuğum anlaşılıyordu.

‘Bu kulübe katılmana asla izin veremem. Okulda onlarca kulüp var. Sen de kendine amacı olan düzgün bir kulüp bulmalısın.’

Babamı ikna etmem imkânsızdı. Konuşmama bile izin vermiyordu. Bir süre için kulübe devam ettiğimi ona söylemesem daha iyi olacaktı” (BK, 2022: 58).

Kişi-toplum çatışması

Çimen kuracağı Başarısızlar Kulübü için afiş hazırlar ve okul panosuna asar. Ancak afişin üzerine notlar karalanır, bu kulübe kim katılacak diye gülüşmeler olur. Bundan rahatsızlık duyan Çimen’in bu duruma karşı koyması kişi-toplum çatışmasına örnektir.

“Kurduğum kulübe kimse inanmıyor olabilirdi ama ben inanıyordum ve en önemlisi buydu. Başarısız olmamıştım. Ayrıca bu kulüp kesinlikle ‘Gereksizler’ olarak adlandırılmazdı” (BK, 2022: 34).

Ödül kazanan Başarısızlar Kulübü üyeleri ödülleri almak için sahneye çıkarken bir kazayla yere düşerler. Ayağa kalkmadan fotoğrafları çekilir ve etraftakiler bu hallerine güler. Çimen ve kalabalık arasındaki bu olay kişi-toplum çatışmasına örnektir.

“Kalabalığın bize düştüğümüz için gülüp gülmediği çok da önemli değildi” (BK, 2022: 145).

Kişinin kendiyle çatışması

Sınıfta yapması gereken sunumu tamamlayamayan Çimen, bu başarısızlıkla ilgili içinde bir çatışma yaşamaktadır.

“Teneffüs boyunca herhangi bir şeye yeteneğimin olup olmadığını düşündüm. İyi olduğum hiçbir şey yok muydun?(...) Belki de kabul etmem gerekiyordu. Ben buydum ve değişmeyecektim. Daha önce defalarca pes ettiğim oldu. Başarısız olurum korkusuyla yapmak istemediklerimi düşündüm. (...) Karmakarışıkım. Bir şeyler yapmak istiyor ama ne yapacağımı kestiremiyordum” (BK, 2022: 25).

Öğretmen öğrencilerden gruplar halinde bir sosyal sorumluluk projesi yürütmelerini ister. Kendisine bir grup bulamayan Çimen’in kendisine yeni bir grup kurma isteği kişinin kendisi ile çatışmasına örnektir.

“Benimle birlikte dört kişi olabilirlerdi. Yanlarına doğru hareket ettim ve sınıfta istenmediğimi o an anladım. Ece resmen “Sırana geri dön!” bakışı attı. Beni grubunda istemiyordu. Bazen dışlandığımı hissedirdim ama sınıfta istenmediğimi fark etmemiştim.

Öğretmenim hiçbir gruba katılmadığımı öğrenmemeliydi. Benim istenmeyen biri olduğumu düşünmesini istemiyordum. Bir gruba bile girmekte başarısız olmuştum.

Benim gibi başarısız hisseden, kendini sürekli sorgulayan başkaları da var mıydı? Onlara ulaşabilir miydim? Belki bir araya gelirse, kimsenin başarısızlığımızı suratımıza vurmadığı bir yerde buluşursak... Birbirimizi dışlamadığımız bir grup kurabilirsek... Ne güzel olurdu. Başarısızlar Kulübünü kurmaya işte o ikinci derste, arkadaşlarımdan beni gruplarında istemediği gün karar verdim. Onlar beni istemiyorsa ben de kendime yeni bir grup kurarım diye düşündüm” (BK, 2022: 27-28).

Başarısızlar Kulübü üyeleri gösterilerini sergilemek için sahneye çıkacakları esnada, üyelere Yağmur, sahnede istediklerini özgürce yapmayı teklif eder. Bu durum karşısında Çimen’in içinde bulunduğu durum kişinin kendi ile çatışmasına örnektir.

“Gerilmiştim. Bu fikrin ucu bana da dokunuyordu. Mutlu Ağabey zaten kabul etmez diye düşünürken onun ‘Olur.’ cevabıyla sarsıldım.

‘Yaşasın. Peki ya sen Çimen? dedi üçü bir anda.

Müdür Bey on birinci grubu anons ediyordu. Vaktimiz kalmamıştı.

‘Tamam.’ dedim sessizce” (BK, 2022: 140).

Kişi-doğa çatışması

Annesi Tanzanya’da rehber olan Çimen’in doğada olmanın mutluluk vereceği düşüncesi ile oradaki imkân yetersizliğinden doğan sıkıntı duygusu kişi-doğa çatışmasına örnektir:

“Doğayla içi içe yaşamak fikri güzel olsa da bizim sahip olduğumuz birçok imkândan yararlanamıyorduk. Kütüphaneleri ya da laboratuvarları yoktu. Kırtasiye malzemelerine kolayca ulaşamıyorlardı. Birçoğunun okul kıyafeti eksikti” (BK, 2022: 11).

İleti

Kitabın iletisi başarısız olma korkusunu yenmektir. Kitap, hayatta sürekli başarılı olmanın mümkün olmadığını, her insanın yaptığı işlerde başarısızlıklarla karşılaşabileceğini, başarıya ulaşmak için asla pes etmemek gerektiğini okuyucuya başarılı bir kurgu içinde

vermiştir. İleti çocuğa uygundur. Çocuğun toplum içinde hata yapmamalıyım kaygısını gidermek, kendisi gibi düşünen kişilerle birlikte olabileceğini anlatmak; çabaladığımızda, yeteneklerimizi fark ettiğimizde mutlaka başaracağımız şeyler olduğunu fark ettirmek mesajlarını vermiştir.

Karakterler

Kitabın ilk sayfalarında “Karakterlerle Tanışalım” başlığı altında ana kahraman Çimen ile birlikte Yağmur, Polen, okulun aşçısı Mutlu, kedi Üzüm, Çimen’in annesi ve babası tanıtılmıştır. Olaylar bu kahramanlar etrafında şekillenmiştir. Bununla birlikte Çimen’in eski okul arkadaşları Toprak ve Yıldız, Çimen’in şu an bulunduğu sınıfın popüler öğrencisi, Çimen’in sıra arkadaşı Mete, Mete’nin kardeşi okulun voleybol takımı kaptanı Ece, şimdiden dört dil bilen arka sıra arkadaşı Kalben, önde oturan doğa temalı resmiyle ödül kazanan Irmak, sınıf arkadaşları Cesur, okul bahçesiyle ilgilenen Deniz Abla, okul müdürü, Fransızca öğretmeni, okulun kedisi Tırmık, okul gazetesi için yazılar yazan Nil, kütüphane sorumlusu Mercan Hanım, veteriner Yonca Abla da kitabın kahramanlarıdır.

Kitabın ana kahramanı Çimen anlatıcıdır. Açık ve devingen bir kahramandır.

Yeni bir şehre taşınan Çimen yeni okuluna ve yeni arkadaşlarına alışamamıştır. Annesi de safari turuna rehber olmak için Afrika’ya gidince babası ile baş başa kalmıştır. Başarılı bir babanın başarısızlıklarla dolu oğlu olduğunu düşünmektedir.

“On bir yıldır aynı evi paylaştık da sanki aramızda görünmez bir duvar var. Birlikte yaşarken onu en çok zorlayan şeyler türlü sakarlıklarım. Akşam yemeklerinden sonra masayı toplarken tabakları devirmem, düz yolda yürürken takılıp düşmem, kamp yaptığımız günlerde iz süremeyip kaybolmam, yeni kıyafetlerimin üstüne yemek dökmem, ayakkabı bağcıklarını çözmeye çalışırken düğümlemem... Listeyi daha da uzatabilirim. Kısacası elimi neye uzatsam babamı içten içe sinirlendiren koca bir başarısızlıkla karşılaşırım” (BK, 2022: 10-11).

Özellikle topluluk önünde olmaktan sıkıntı duymaktadır.

“Yüzlerce kişinin karşısında bırakın konuşma yapmayı sınıfta arkadaşlarımın önünde bile kendimi tedirgin hissederim. Konuşurken takılır, nefesimi kontrol edemem” (BK, 2022: 10-11).

Kendisi gibi başarısız olmaktan çekinenleri bir araya getiren bir kulüp kurmuş böylece başarısız olmanın korkulacak bir şey olmadığını deneyimleyerek anlamıştır.

“Başarısız hissettiğim her an kendimi suçlamaya devam ettim. Ama şimdi kendime deneme şansı vermenin ne kadar önemli olduğunu anladım. Arkadaşlarım, ailem, çevremdeki insanlardan gördüğüm destekle anladım bunu. Her zaman başarılı olamam. Başarısız olacağım zamanlarda gelecek. Ama vazgeçmeden devam edeceğim” (BK, 2022: 142).

Çimen’in babası başarıyı temsil eden kahramandır. Kitapta şu ifadelerle babasının başarısına değinilmiştir:

“Babamı kalabalık gruplara yaptığı konuşmalar esnasında dinleseniz onun tam bir topluluk insanı ve lider ruhlu biri olduğunu anlarsınız. O, insanları nasıl etkileyeceğini iyi bilir. Ses tonu ikna edicidir. Yüzlerce insanın karşısında heyecanlanmaz, yutkunmaz ve bacakları asla titremez. En azından bunların hiçbirini dinleyicilere yansıtmaz. Araya sıkıştırdığı esprilerle kalabalıkları kolayca güldürmesinden bahsetmiyorum bile” (BK, 2022: 11).

“Babam çalışma disipliniyle ön plana çıkan, kafasına koyduğunu başaran ve çevresi tarafından sevilen biri. Bazen benimle ilgili bir konuda önerilerini sıralarken kendi hayatından örnekler veriyor. Bu örneklerin hemen hepsi ne kadar başarılı olduğuyla ilgili” (BK, 2022: 11-12).

Oğlu Çimen’den başarı konusunda beklentisi yüksektir. Oğlunun Başarısızlar Kulübü’nü kurmasına karşı çıkmış, kulübü kurma konusunda onu desteklememiştir.

“Babam öfkeyle sandalyesinden geriye fırladı. ‘Ne? Başarısızlar Kulübü mü? Kim isminin başarısızlıkla yan yana anılmasını ister ki Çimen? Başarısızlığı öven bir kulüp kurmak da nereden çıktı?’ ” (BK, 2022: 58).

Açık bir kahraman olan baba aynı zamanda devingen bir kahramandır. Kuruluşuna destek vermediği Başarısızlar Kulübü’nün sosyal sorumluluk projesi yürütme fikrini beğenmiş, başarıyla sonuçlanan proje sayesinde oğluyla gurur duyduğunu söylemiştir. Kurgunun başında oğlunun yanında olmayan baba, kurgunun sonunda proje sunumu esnasında oğlunun yanında yer alarak onu desteklemiştir.

“ ‘Seninle gurur duyuyorum dedi.’ ”

‘İyi ki benim oğlumsun.’ Babamın sarıldığını hissedebiliyordum ama orada değil gibiydim” (BK, 2022: 144).

Çimen'in annesi açık ve durağan bir kahramandır. Hayali olan safari turuna rehber olan annesi Afrika'da Tanzania'ya gitmiştir. Uzakta da olsa her daim Çimen'e destek olmaktadır.

“Ama annem, sonuna kadar bekler ve beni desteklemeye devam ederdi” (BK, 2022: 20).

“Anneme projemizin amacını ve kermesi anlattığımda çok mutlu oldu. Elinden gelen her türlü desteği bize vereceğini söyledi” (BK, 2022: 112).

Kulübün sosyal sorumluluk projesi olan Tanzania'daki çocuklara yardım gönderme işinin gerekli bilgilendirmelerini yapıp, çocukların kermeste topladıkları yardımı yerine ulaştırmıştır.

Yağmur açık ve devingen bir kahramandır. Kaykay kaymayı çok sevmektedir. Bundan önceki okulunda herkese iyi kaydığını söylemiş, ispat etmek için okul merdivenlerinden kaykayla inmeye çalışmıştır, bu sebeple ceza almıştır. Şu an bulunduğu okulunda da herkese iyi bir kaykaycı olduğunu söylediği halde kaykayına hiç binmemiştir, çünkü başarısız olmaktan korkmaktadır. Başarısızlar Kulübü'ne üye olan arkadaşları ile başarısız olmaktan korkmamak gerektiğini fark etmiş, kaykayı ile bir gösteri gerçekleştirmiştir.

Yağmur iyi kaykay kaydığı konusunda herkesi inandırmak isterken ve sokakta bulduğu yavru kediyi veterinerine götürdüklerinde kedinin Çimen'de değil kendisinde kalacağını ifade ettiğinde yalan söylemiştir. Diğer kahramanların da kedi ile ilgili yalana eşlik ettiği görülmüştür.

“ ‘Çimenciğim, babanın Üzüm'den haberi var mı?’ diye sordu yavru kediler için olan mamayı uzatırken.

“ ‘Üzüm bizim evde kalacak.’ diye atıldı Yağmur. Poo da başını sallayarak onu destekledi ” (BK, 2022: 103).

“ ‘Ah öyle mi? Çok sevindim.’ dedi Yonca Abla. Ucuz atlatmıştık” (BK, 2022: 104).

Yaşamın içinde yalan söyleyen çocuk gerçekliği vardır. Ancak çocuklara olumlu mesaj vermeye çalışan bir çocuk kitabında yalan söylemenin sıradanlaştırılması uygun değildir.

Polen kitabın açık ve devingen kahramanlarından biridir. Kendisine Polen diye seslenilmesinden hoşlanmadığı için adını Poo olarak kullanmaktadır. Kişilik özelliklerine şu şekilde yer verilmiştir:

“ Poo fazla heyecanlıdır. Ama kalbi, koca bir elma şekeridir” (BK, 2022: 59).

“Poo’yu tanıdığım kısa süre içinde onun ne kadar hayat dolu olduğunu düşündüm. Neşeli, enerjik ve güçlü biriydi” (BK, 2022: 62).

Poo üç tane hulahopu dengeli bir şekilde döndürebilmektedir. Ancak yaklaşık yüz hulahop kullanacağı bir dans gösterisi planlamaktadır. Bunu başaramadığı için kendine kulüpte yer bulmuştur. İlerleyen zamanlarda amacının hulahop çevirmek olmadığını, başarmış olma isteği olduğunu anlamıştır. Başarısızlığın başarıya yolunda adımlar olduğunu fark etmiştir.

Mutlu Ağabey okulun aşçısıdır. Açık ve devingen bir kahramandır. İyi bir aşçı olmak hayali kurduğu halde oldukça başarısız yemekler yapmaktadır. Başarısızlar Kulübü üyeleri ile tanıştığında onlara katılmış başarısız olma korkusu ile hayallerinden vazgeçmemesi gerektiğini anlamıştır. Sosyal sorumluluk projesi için hazırlanan kermeste yaptığı kurabiyeler ile herkesin beğenisini kazanmış; denemenin, vazgeçmemenin önemini vurgulamıştır.

Çimen, Çimen’in annesi ve babası, Yağmur, Polen ve Mutlu Ağabey dışındaki kahramanlar kapalı ve durağandır.

Dil ve Anlatım

Kitapta okuyucunun seviyesine uygun açık, anlaşılır cümlelere yer verilmiştir. Gereksiz uzun cümlelerden abartılı betimlemelerden ve aşırı mecazlı anlatımlardan kaçınılmıştır. Kurallı cümleler tercih edilmiştir, devrik cümle örneği ile çok az karşılaşmıştır.

Devrik cümle:

“ ‘Kulübün reklamını yapıp bir sürü yeni üye bulmalıyız.’ dedi neşeyle” (BK, 2022: 44).

Kitapta samimi bir anlatım vardır. Anlatım birinci kişi ağzından yapılmıştır ve okuyucunun günlük hayatta kullanacağı kelimelere yer verilmiştir. Mecaz anlamlı kelimeler okuyucu yaş kitlesinin kullandığı şekli ile kullanılmıştır. Kitapta teklifsiz konuşmada kullanılan bir sözcük ile argo olan bir kelime de yer almıştır. Bu kelimelerin kullanım amacının samimiyeti arttırmak ve çocuk seviyesini yakalamak olduğu düşünülse de çocuk edebiyatı ürünlerinde bu tarz kullanımlar doğru değildir.

Argo:

“Sunumda çuvallamak üzereydim” (BK, 2022: 21).

Teklifsiz konuşma:

*“Ona **çaktırmamaya** çalışsam da meraktan çatlayabilirdi” (BK, 2022: 55).*

Kitapta mecazlara da yer verilmiştir. Kullanılan mecazların kitabın hitap ettiği yaş kitlesine tam uygunluk gösterdiği görülmektedir. Bunlardan bazıları şunlardır:

*“Teneffüslerde **birlikte takıldığım**” (BK, 2022: 19).*

*“Olduğum yere **resmen çakıldım**” (BK, 2022: 20).*

*“**Şimdi yandım** diye düşündüm” (BK, 2022: 27).*

*“Bu kulüp hakkında **atıp tutuyorlardı**” (BK, 2022: 31).*

*“Kütüphane İşleri’nden kesinlikle **azar yiyecektik**” (BK, 2022: 59).*

Kitapta Dünya Edebiyatı’ndan bir esere de yer verilmiştir. Robin Hood kitabının baş kahramanına kişilik özelliği ile benzetilen Çimen ‘Çimen Hood’ lakabı ile anılmaktadır.

Kitapta noktalama yanlışlığı ve anlatım bozukluğu tespit edilmemiştir.

Kitapta benzetmelerden yararlanılmıştır.

“İçinde sanki kocaman bir tembel hayvan yatıyor” (BK, 2022: 12).

“Ayaklarım beni kaçıtırır gibi götürüyordu” (BK, 2022: 40).

“Zavallı Poo, başının dönmesine dayanamadığı için uzaya fırlatılan roket gibi zeminden fırladı” (BK, 2022: 66).

Okuyucunun söz varlığına katkı sağlayacak deyimlere sıkça yer verilmiştir. Kitapta yer alan deyimler anlaşılması güç, anlamı tahmin edilemeyecek deyimler değildir. Bunlardan bazıları şunlardır:

*“Düz yolda yürürken takılıp düşmem, kamp yaptığımız günlerde **iz süremeyip kaybolmam**” (BK, 2022: 11).*

*“Babam **gözden kaçırdığım** noktaları dile getirmişti” (BK, 2022: 15).*

“Belki bir araya gelirsek, kimsenin başarısızlığımızı **suratımıza vurmadiğı** bir yerde buluşursak” (BK, 2022: 28).

“Bir haftanın sonunda **hevesim kırılmaya** başlamıştı” (BK, 2022: 39).

“Koşmaktan **nefesi kesilmişti**” (BK, 2022: 60).

“Gemilerin **karaya oturmuş** sanki” (BK, 2022: 97).

“Yağmur’un çıkardığı notları **gözden geçirmek** için bilgisayarın **başına geçtik**” (BK, 2022: 116).

“Gerçekten iyi çalışmıştı ama üzerinde **kafa yormamız** gereken hâlâ çok şey vardı” (BK, 2022: 116).

“**Havalara uçmak** istedim” (BK, 2022: 122).

“Onlara **ayak bağı olmak** istemiyordum” (BK, 2022: 127).

“Belki de arkadaşlarımın bana destek olması **kafasını karıştırmıştı**” (BK, 2022: 129).

Kitapta yer alan kalıplaşmış söz grupları şunlardır:

“Ama **başlamak yolun yarısı** demişler” (BK, 2022: 62).

“Arkada kalan **sahnenin tozunu yutar**” (BK, 2022: 75).

“**Erkekler ağlamaz**” (BK, 2022: 85).

“**Ağlamak güzeldir**” (BK, 2022: 85).

“**Kime niyet kime kismet vallahi**” (BK, 2022: 107).

“**Karnımda kelebekler uçuşuyordu**” (BK, 2022: 119).

Kitapta kullanılan ikilemeler anlama zenginlik katmıştır.

“Yol boyunca **uzun uzun** düşündüm” (BK, 2022: 16).

“Tanzanya’da **harıl harıl** çalışıyordu” (BK, 2022: 21).

“Elindeki kaykayını **sıkı sıkı** tutmuştu” (BK, 2022: 40).

“**Paytak paytak** yürümeye başladı” (BK, 2022: 103).

“Bakmayın kulüp isminin başarısızlar olduğuna, **pırl pırl** başarılı çocuklar onlar...” (BK, 2022: 139).

Kitapta yer alan yansıma kelimeler şunlardır:

“Kitapları yere düşürüyordu, **pat küt pata pat pat!**” (BK, 2022: 59).

“Uyumak ne kelime **horluyordu**” (BK, 2022: 63).

“Poo kendine geldiğinde **hüngür hüngür** ağlamaya başladı.” (BK, 2022: 80).

“Su **fokurdamaya** başladığında yerimden ayrılmadan saniyeleri kovalamaya başladım” (BK, 2022: 91).

“ ‘Seni kendine getirmeye çalışıyorum .’ diye **kıkırdadı**” (BK, 2022: 98).

Çevre

Başarısızlar Kulübü kitabında olayın yaşandığı ana yer okuldur. Okulun içinde geniş bir alan kullanılmıştır: Sınıf, kütüphane, yemekhane, bahçe ve tiyatro sahnesi.

“Şimdilerde beni okulumun yeni sınıfındaki yeni sıramda bulabilirsiniz” (BK, 2022: 10).

“Okula girdiğimde panonun önü kalabalıktı” (BK, 2022: 30).

“Ertesi gün okula gelir gelmez hızlı adımlarla giriş kapısına yöneldim, Okul bahçesiyle ilgilenen Deniz Abla’yı son anda fark ettim” (BK, 2022: 31).

“Onunla birlikte kütüphanede beklemeye başladık” (BK, 2022: 59).

“Sahneye ne dersiniz? Etkinlik olmadığı sürece kimse oraya uğramıyor. Buluşmalarımız için çok uygun bir yer” (BK, 2022: 73).

“Son ders zili çalar çalmaz okulun arka bahçesine koşuyorduk. Burada yemekhaneye çıkan bir yol vardı. Okul koridorlarını dolanmak yerine yemekhanenin çıkışındaki merdivenleri kullanarak sahneye kolayca ulaşıyorduk” (BK, 2022: 82).

Olayın yaşandığı bir diğer yer ise ana kahraman Çimen'in evidir. Çimen'in babasının çalışma ve yatak odası, salon, mutfak ve Çimen'in odası ile ev tüm alanları ile kullanılmıştır.

“Ne kaybederim diye düşündüm ve çalışma odasında kendini okumaya vermiş babamın yanına gittim.

Kapının önünde durup beni fark etmesini beklerken gözlerimi odadaki kitaplarda gezdirdim. Ne çok kitap vardı” (BK, 2022: 12).

“Babamı uyandırıp kahvaltıya çağırmalıyım. Yatak odasının kapısını hafifçe araladım” (BK, 2022: 92).

“Arkadaşlarım ilk defa evime geleceği için heyecanlıydım

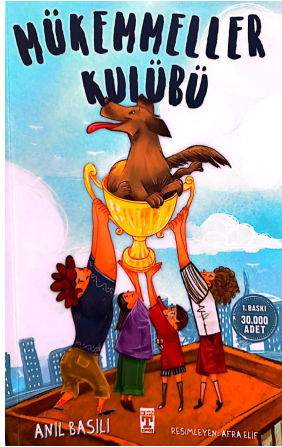
‘İşte bizim ev. Dün ortalığı biraz dağıttım. Aldırmayın lütfen.’

‘Ne güzel bir ev, vay canına tabloları bakın.’ Dedi Poo

Yağmur ‘Çok sıcak bir ortamı var.’ diye ekledi” (BK, 2022: 114).

4.2. Mükemmeller Kulübü

4.2.1. Kitabın künyesi ve özeti

Kitabın Adı: Mükemmeller Kulübü

Yayınevi: Timaş İlk Genç

Basım Yeri: İstanbul

Basım Tarihi: Nisan 2023 (1. Baskı)

Resimleyen: Afra ELİF

Sayfa Sayısı: 128

Şekil 4.4. Mükemmeller Kulübü

ÖZET

Annesi ve babası olmayan, tek tanıdığı büyükbabası olan Ege okulda Şampiyon olarak bilinir. Çünkü her yönüyle mükemmel olan büyükbabası mükemmel bir çocuk yetiştirir. Engelli

ve bayraklı koşu, yüksek atlama, cirit atma, uzun atlama, yüzme, satranç, bilgisayar programlama, keman çalma, İspanyolca, Fransızca eğitimi, okul deneme ve derslerinde hep en önde olan Şampiyon okulda Mükemmeller Kulübü'nü kurar. Okul gazetesinin haber koordinatörü Nil, Genç Yıldızlar Güreş Şampiyonası'nın şampiyonu Güçlü, her konuda hatasız olmayı hedefleyen, hata kabul etmeyen Süpercan kulübün üyeleri olur. Kulüp kurallarına göre her üye mükemmelliği önemsemek zorundadır. Başarısız olmak kulüp üyeleri tarafından asla kabul edilmez. Zaten hep en iyi olan Şampiyon, okulda yapılacak bir deneme sınavı öncesi büyükbabası tarafından yeterince çalışmadığı konusunda uyarılır. Bu uyarı ile kaygısı artan Şampiyon, denemede üç boş bırakır. Şampiyon'un bu başarısızlığına sinirlenen büyükbaba, arkadaşı Güçlü'nün turnuvasına gitmesi için Şampiyon'a izin vermez. Arkadaşına söz verdiğini ifade eden Şampiyon, bir müddet sonra büyükbabasının izni ile turnuvaya gider ancak arkadaşının müsabakasına yetişemez. Arkadaşı Güçlü mükemmel dostlukta bunun kabul edilemez olduğunu ifade eder ve Şampiyon ile konuşmama kararı alır. Tüm bu yaşadıkları üzerine mükemmel olmanın insana getirdiği yükü ve zorluğu sorgulayan Şampiyon mükemmel olmak istemediğini fark eder. Kulüp arkadaşı Nil ile de fikrini paylaşan Şampiyon, Nil'in ona verdiği destek ile birlikte kulüp kurallarını değiştirir. İnsanların hata yapma hakkının olması gerektiğini savunur. Bu fikri kulüp arkadaşları Süpercan ile paylaşır. Süpercan da Güçlü gibi kulüpten uzaklaşır ve kulüp dağılma noktasına gelir. Arkadaşlarını kaybetmek istemeyen Şampiyon, tekrar birleşmek için bir çıkış yolu arar. Bir gün kapı çalar ve Nil; Güçlü'nün bakımını üstlendiği, Mükemmeller Kulübü üyelerinin çok sevdiği köpeğin kaybolduğunu haber verir. Köpek Fark'ı aramak için bir araya gelen arkadaşlar Fark'ı bulur ve arkadaşlıklarının mükemmel olmaktan daha değerli olduğunu anlarlar. Okuldaki Başarısızlar Kulübü üyeleri ile ortak noktada buluşur, insanların hata yapabileceği konusunda hemfikir olurlar.

4.2.2. Dış yapı özellikleri

Boyutlar

Kitap 12.5 x 19.5 cm boyutlarındadır. Ağırlık ve hacim bakımından çocukların rahatlıkla taşıyabileceği boyuttadır.

Kapak ve cilt

Kitap Başarısızlar Kulübü kitabının devamı niteliğindedir. Bu sebeple kitap kapağı ve ciltlemesi ile Başarısızlar Kulübü ile aynı özellikleri taşımaktadır. Kitabın ince karton kapağı vardır. Çabuk yıpranmaktadır. Bu sebeple çocuk kitabında olması gereken özelliklere uygun nitelikte değildir. Kapak renkli ve canlıdır. Ön kapaktaki resimde Mükemmeller Kulübü'ne üye

kahramanlar, arka kapaktaki resimde ise kulübe başvuru formu vardır. Resimler ile kitabın konusu bir bütündür. Arka kapak yazısı konu ile uyumludur. Arka kapakta yer alan ‘İçinde Ne Var?’ bölümü okuyucuya ana fikir ve konu hakkında kısa başlıklar sunmuştur. Kitap arka kapağında okuyucu yaşı belirtilmemiştir. Ön kapakta kitabın adı, yazarın adı ve resimleyen kabartmalı bir yazı ile yazılmıştır. Kitap kapağı okuyucunun dikkatini çekecek niteliktedir.

Kâğıt

Kitapta açık sarı renkte, ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Bu kâğıt dayanıklılık açısından çok uzun ömürlü değildir. Kâğıt göz yormamaktadır ve yazılanları kolayca okuma imkânı sunmaktadır. Resimleri ve yazıları arka sayfaya geçirmektedir ancak geçirgenlik dikkat dağıtacak düzeyde değildir.

Sayfa düzeni

Sayfa kenarındaki boşluklar sayfa düzenine uygundur. Normal aralıklı satırlar ile yazılmıştır. Resimler sayfaların farklı yerlerine yerleştirilmiş, yazılar da onlara uygun olacak şekilde hizalanmıştır. Hitap ettiği seviyeye uygun olacak şekilde metin ağırlıklı bir düzen oluşturulmuş, metin tek sütun halinde yazılmıştır. Okumayı kolaylaştıracak çocuğa göre bir sayfa düzeni bulunmaktadır.

Harfler

Kitap “Goudy Old Style” yazı karakteri ile yazılmıştır. Harfler 12 puntodur. İç kapakta kitabın yaş sınırı 10+ olarak belirtilmiştir. Okuyucu kitlesinin yaşı düşünüldüğünde punto büyüklüğü idealdir. Bölüm başlarındaki başlıklar da kalınlık ve büyüklük olarak çocuğa uygundur. Hikâyede yer alan okul gazetesi yazısı italik harflerle yazılarak okuyucunun metni izlemesi kolaylaştırılmıştır.

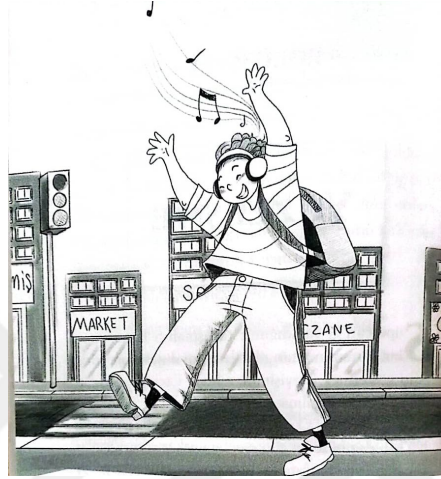
Resim

Kitabın resimleyeni Afra Elif’tir. 122 sayfalık kitabın 35 sayfasında resim bulunmaktadır. Bu resimlerden on tanesi bir sayfayı tamamen kaplayacak şekildedir. Resimlerden biri ise, iki sayfa tek sayfa gibi düşünülerek çizilmiştir. Kalan 25 resim sayfaların farklı yerlerinde kullanılmıştır. Resimler siyah beyaz çizilmiştir.

Resimlerin sayfanın tüm alanını kaplayacak şekilde çizildiği sayfalarda sayfa numarası verilmemiştir. Sayfa numarası yazılmaması okuyucunun sayfa takibini zorlaştırmıştır.

Resimler konu ile örtüşmektedir. Resimler metinle birlikte ilerlemektedir. Eserde metin resim oranı düşünüldüğünde, eser metin ağırlıklıdır.

Başarısızlar Kulübü kitabını resimleyen ile Mükemmeler Kulübü kitabını resimleyen kişinin farklı olması bu kitapta resim sayısını düşürmüştür. Resimler sayfalarda daha az yer kaplamıştır. Hitap ettiği yaş göz önünde bulundurulduğunda resimler yeterlidir. Çizimler gerçeklikten uzak değildir. Bu da kitap ile bağlantı kurmayı kolaylaştırmıştır.

Şekil 4.5. Şampiyon

Kitabın başında ‘Karakterlerle Tanışalım’ bölümünde karakterler resmedilmiş, metnin içinde karakterlerin fiziksel özelliklerine değinilmemiştir. Resimler metni tamamlayan unsur olarak kullanılmıştır.

4.2.3 İç yapı özellikleri

Konu

Kitap; mükemmel bir büyükbaba ile yetişen mükemmel olmak zorunda olan Şampiyon adlı çocuğun okulda kendisi gibi mükemmel olanlar ile kurduğu kulübü ve kulüp kurallarının değişimini konu almaktadır. Ayrıca; sadece üç boş yaptığı bir deneme sonrası kulüp arkadaşlarıyla yaşadığı tartışmalar sonucunda mükemmel olmanın insanın doğasına aykırı olduğunu anlayan Şampiyon’un mükemmel değil, kendimiz olmalıyız farkındalığını da anlatmaktadır.

Konu kitabın hedef kitleleri olan 10+ yaş grubu için uygundur. Kitaptaki olaylar gerçekleşmesi muhtemel olaylardır. Yaşanan çatışmalar inandırıcıdır. Kahramanların yaşadığı olaylar okuyucuyu kitaba bağlayacak merak unsurlarını barındırmaktadır.

Kitabın konu yapılandırmasını zayıflatan ögeler bakımından incelenmesi

Abartılmış Merak: Kitapta okuyucunun okuma isteğini azaltacak kadar abartılmış merak yoktur. Merak unsurları dengeli bir şekilde verilmiştir.

Rastlantısallık: Kitapta rastlantısallık yoktur. Kurgudaki her adım bir önceki ile bağlantılıdır. Bu sebeple inandırıcılık yüksektir.

Duygusallık: Metinde duygusallık ögeleri yerinde ve abartısız şekilde verilmiştir. Hayatın içinde her an karşılaşılabilecek mutluluk, hüznün, heyecan, korku, stres gibi duygulara değinilmiştir.

Çatışmalar

Kitap, ana kahraman Şampiyon ile büyükbabası arasındaki çatışmadan başlayan bir kurguya sahiptir. Bu çatışma okuyucunun günlük hayatta karşılaşılabileceği çatışmalardan biridir. Bu sebeple kurgu okuyucuyu kendine çekmekte başarılı olmuştur.

Kişi-kişi çatışması

Şampiyon okulda bir deneme sınavına girecektir. Okulda uzun zamandır deneme sınavı yapılmamıştır ve bu büyükbabası Şampiyon'dan denemede sadece tüm soruları doğru yapmasını istememekte bir de zaman arttırmasını beklemektedir. Sınav öncesi sıkı bir çalışma isteyen büyükbaba, Şampiyon'un çalışmayı ciddiye almamasından şikayetçidir. Şampiyon ise üzerindeki bu baskıdan şikayetçidir. Bu durum kişi-kişi çatışmasına örnektir:

“Kısa süreli göz dinlendirme anlarımdan birinde büyükbabamı bana bakarken gördüm.

“İşte!” diye geçti içimden. “Geliyor o büyük cümlesi.”

Tahmin ettiğim gibi de oldu.

“Şampiyonlar uyumaz diye biliyordum.”

“Uyumuyordum, gözlerimi dinlendirdim büyükbaba. Bak, tüm tekrarlarımı yaptım. Sınava hazırım.”

“Hayır değilsin.”

“Neden öyle düşünüyorsun?”

Bu soruyu ona sormamalıydım.” (MK, 2023: 24).

Arkadaşı Güçlü'nün Genç Yıldızlar Güreş Şampiyonası'na zamanında yetişemeyen, arkadaşının yanında olamayan Şampiyon, müsabaka bittiğinde arkadaşının yanına gelmiştir. Ancak arkadaşısı Güçlü geleceğine dair söz veren fakat gelmeyen Şampiyon'a sinirlenmiş, onu affetmemiştir:

“ ‘Bugün senin için özel bir gün olsaydı eğer, ne yapar ne eder, senin yanında olurum. Sözde kalmazdı bu. Önce geleceğim diye söz verip sonrasında seni yarı yolda bırakmazdım.’

Kıpırdayamıyordum. Ne söyleyeceğimi bilemediğim için iyice bocalamıştım”. (MK, 2023: 50).

“ ‘Bir süre yalnız kalmalıyım.’

‘Tabii...’

‘Hatta kulübün faaliyetlerinden de bir süre uzak kalmam yerinde olacaktır. Düşünmek istiyorum.’

‘Nasıl?’” (MK, 2023: 52).

Mükemmel olmak zorunda olmadığını düşünen Şampiyon Mükemmeller Kulübü'nün kurucusu olarak kulübün kararlarını değiştirmiştir. Üzerinde kurallar yazılı afişi değiştirilmiş şekliyle kulüp arkadaşısı Süpercan'a gösterdiğinde Süpercan kulüp üyelerine haksızlık ettiğini belirtmiştir. Tartışma ilerlemiş, kulüp dağılma noktasına gelmiştir:

“ ‘Hadi oradan Ege! Bir sabah uyanıp kulübümüzün aksi iddia edilemez kurallarını hiçe sayamazsın. Kulübün kurucusu olman bize haksızlık etme hakkını vermiyor sana.’

‘Belki de vermelii.’ (MK, 2023: 86).

“ Can hızını alamayınca Nil'e yöneldi.

‘Sen de mi onun gibi düşünüyorsun yoksa?’

‘Cevabım evet! Ege gibi düşünüyorum. Nokta!’

‘Güçlü burada olsaydı keşke. Okula gelmiş olsaydı gidip her şeyi ona anlatırdım. Haklıymışsın derdim!’” (MK, 2023: 88).

Kişinin kendiyle çatışması

Mükemmeller Kulübü kurucusu Şampiyon okulda sürekli yeni bir kulüp kurulmasından rahatsızdır. Bu sebeple hoşlanmadığı kulüp üyelerine amaçsız olduklarını söylemektedir. Ancak bu yaptığını doğru bulmadığı da olmaktadır. Şampiyonun bu hali kişinin kendi ile çatışmasına örnektir:

“Hoşuma gitmeyen kulüpler ve üyelerine bir amaçları olmadığını vurgulamaktan çekinmiyordum. Aslında böyle biri değildim. Fakat benden büyük yaştaki çocuklar diğerlerine böyle davranıyor.(...) O anki ruh haline göre birinin yaptığı bir davranışa takılıp karşımdakini küçük düşürebiliyordum. Bu, bazen bir dışlanmaya dönüşebiliyordu.

Yaptıklarımı bazen saçma bulsam da devam ettiriyorum” (MK, 2023: 24).

Deneme sonucunda üç yanlış yapan Şampiyon’a büyükbabası zamanı doğru kullanmadığını söyleyerek sitem etmiştir. Buna sıkılan Şampiyon kendi ile bir iç çatışma yaşamıştır:

“En iyisi olmak için çabalayıp durdum. Oysa...

Ben mükemmel olmak istemiyorum” (MK, 2023: 44).

“Güçlü olmadığımı hissettiğim olmuyor mu? Oluyor! Başkalarına güçlü görünmeye çabalamaktan, hep dimdik durmaktan yoruldum. Hata yapma hakkım olsun istiyorum” (MK, 2023: 45).

Arkadaşı Güçlü’ nün Genç Yıldızlar Güreş Şampiyonası’na katılacağını söylediği halde deneme sonucu yüzünden dedesi ile tartışan, dedesinden zamanında izin alamayan Şampiyon; arkadaşının yanına geldiğinde müsabaka bitmiştir. Ona neden yanında olamadığını açıklamak ile açıklamamak arasında kalmıştır:

Çok sıkışmış hissettim. Bir yanım ona en baştan her şeyi anlatmak istiyordu fakat diğer yanım... ‘Hayır!’ diye bağıırıyordu sanki. Mükemmel dede ve torun görünümümüzün bir anda başka boyutlarda olduğunu gözler önüne sermek doğru gelmiyordu. Ama asıl önemli olan, benim böyle bir günü unutmuş olmamdı. Duruşuma hiç uygun değildi. İnşa ettiğim

görünümümü yerle bir edebilirdi. Unutmak, atlamak, görmemek, bilmemek, duymamak... Bunlar kabul edilebilir değildi” (MK, 2023: 50).

İleti

Kitabın iletisi mükemmel olmak zorunda olmayışımızdır. Kitap, toplumun, çevremizin, ailemizin bizi mükemmel olmak konusunda sıkıştırdığını, olmadığımız insanlar haline dönüştürdüğünü, kendimiz olabilmek için mükemmel olma fikrinden uzaklaşmamız, hatalarımız ile yüzleşmemiz gerektiğini anlatıyor.

İleti çocuğa uygundur. Kitap, çocuğun başkaları tarafından yolu çizilmiş bir hayatı yaşamasının, her zaman takdir edilmek için mükemmeli aramanın ne kadar yorucu olduğunu başarılı bir şekilde anlatmıştır.

Karakterler

Kitabın ilk sayfalarında “Karakterlerle Tanışalım” başlığı altında ana kahraman Şampiyonla Nil, Süpercan, Güçlü, köpek Fark tanıtılmıştır. Olaylar bu kahramanlar etrafında şekillenmiştir. Bununla birlikte Şampiyon’ un büyükbabası, Başarısızlar Kulübü kitabından bilinen Çimen ve Polen, Dolunay öğretmen, turşucu Nebahat abla, Güçlü’ nün babası, teyzesi ve dayısı kitabın kahramanlarıdır.

Kitabın ana kahramanı Şampiyon anlatıcıdır. Açık ve devingen bir kahramandır.

Anne ve babasını hiç tanımayan, büyükbabası tek yakını olan, 12 yaşında bir çocuktur. Asıl adı Ege’dir. Ancak büyükbabası çocukluğundan beri onu her işte mükemmel olacak şekilde yetiştirmiştir. Birçok konuda madalyaları, başarıları vardır. Bu sebeple Şampiyon olarak anılmaktadır.

“Sahalarda beni ‘Şampiyon’ diye alkışlıyorlardı. Boynuma taktıkları madalyaları yana dizseler Fesleğen Ortaokulu’nun çevresini üç kere sarar. Bu lakap üzerime yapıştığından beri gerçek ismimi unutmak üzereydim. Erken yaşta başlayan koşuşturmalarımın neredeyse çoğu anı büyükbabamın yönlendirmeleriyle dolu” (MK, 2023: 9).

Büyükbabasını gururlandırmak için çok çalışan, büyükbabasının söylediği her şeyi harfiyen yerine getiren biridir.

“Özellikle son bir yıl içinde, farklı alanlarda başarılı olarak büyükbabamı gururlandırmak birincil hedeflerimden birine dönüşmüştü” (MK, 2023: 15).

“Şampiyonların da sırrı vardır, değil mi? İşte benim büyük sırrım da buydu: Büyükbabamın hazırladığı yasaklılar listesindeki her kurala uymak” (MK, 2023: 20).

Ancak mükemmel olmak için kendinden verdiği ödünlerden mutsuz olmaya başlamış, insanların hata yapma hakkının da olduğunu düşünmüş, büyükbabasının ona çizdiği hayatın dışında yaşamak istemeye başlamıştır.

“ Ancak zamanla başarı anlayışım şekil değiştirmeye başladı, aynı şeyleri yaşamamın beni mutlu etmediğini fark ettim. Sürpriz yok! Değişiklik yok. Her şey standardın hep üstünde. Düzenli mükemmelliğin eksilttiği bir şey vardı: Heyecan. Artık işler mükemmel giderken eskisi gibi heyecanlı hissetmiyordum. Belki de bunu ben hedeflememişim ” (MK, 2023: 21).

Okulda Mükemmeller Kulübü’nü kurmuştur. Arkadaşları da kendisi gibi başarı odaklıdır. Ancak kahramanın kendi içindeki değişim Mükemmeller Kulübü’nü dağılma noktasına getirmiştir. Sonra kahramanların hepsi her daim mükemmellik olmayacağı kanısına vararak birlikte yeni bir başlangıçla yollarına devam etmişlerdir.

Şampiyon; mükemmel olmak zorunda hissedenden her daim güçlü görünen bir kahramandan her zaman hata yapabileceğini düşünen bir kahramana dönüşmüştür.

Şampiyon’un büyükbabası mükemmelliği temsil eden kahramandır. Kitapta şu ifadelerle büyükbabasının mükemmelliğine değinilmiştir:

“Büyükbabam , etrafındakilerce saygı duyulan, bulunduğu ortamda kendini fark ettiren biri. Okumak için ülke değiştirdiği gençlik yıllarında neredeyse gezmediği yer kalmadığını söyler durur. En iyi şirketlerde üst düzey yönetim kadrosunda yer aldığı zamanları hatırlatmaktan da geri kalmaz İnanılmaz bir çevresi var. Tanımadığı insan yok denebilir. Eli kolu uzun derler ya hani, işte öyle biri. Evdeki büyük odalardan biri onun aldığı ödüller, plaketler, başarı sertifikaları, uzmanlık belgeleri ve hakkında yazılan yazılarla dolu. Boy boy fotoğraflar...” (MK, 2023: 15-16).

Torunu Şampiyon’un kendisi gibi mükemmel olmasını istemektedir. Bu sebeple torununa keskin kurallar koymuş, planlı bir yaşam düzeni oturtmuştu.

“Ne giyeceğimizden, nasıl konuşacağımıza kadar her şeyi planlardı büyükbabam. Herhangi bir aksama olmaması için de bana bütün planı ezberletirdi. Onun bu mükemmel görünme çabası bizi hiç yarı yolda bırakmadı” (MK, 2023: 17).

“Mutlu anlar dâhil olmak üzere evde dans etmek yasaktı. Yasaklılar listemin en başındaydı üstelik” (MK, 2023: 17).

Büyükbaba açık ve devingen bir kahramandır. Şampiyon büyükbabasına kendisini olduğu gibi kabul etmesini, mükemmel olmasını beklememesini söylediğinde, söylediklerini düşüneneğim demiştir ancak büyükbabanın hayatında herhangi bir değişimden bahsedilmemiştir.

Başarısızlar Kulübü kitabında okul gazetesinde yazı yazma özelliği ile tanıtılan Nil Tükenmez, bu kitapta açık ve devingen bir kahramandır.

Başarısızlar Kulübü hakkında yazdığı yazı ile okul gazetesinin haber koordinatörü olmuştur. Yaşından büyük kıyafetler giymektedir. Şampiyon’un büyükbabası ile yaşadıklarını en çok bilen ve ona en çok destek veren kahramandır.

“Yine kendinden yirmi yaş büyük birine dönüşmek için giyinmişsin” (MK, 2023: 47).

“Nil dışında kimse onun nasıl biri olduğunu bilmiyordu” (MK, 2023: 47).

Nil ablasına özenen bir kardeştir. Onun gibi olmanın kendini havalı yaptığına ikna olmuştur. Bu sebeple mükemmel olmak istemekte, ondan geri kalmamayı düşünmektedir. Fakat bu durumdan yorulmuştur. Şampiyon’un değişmeye başlaması onu da etkilemiş o da Şampiyon gibi her an mükemmel olunamayacağını düşünmüştür.

“Onun gibi olmak istiyordum. Büyükbabanın senin üzerinde kurduğun baskıdan farklı değildi benim yaşadığım. Tek farkı bu baskıyı bile isteye kendime ben kuruyordum. Bana bir şey söyle Şampiyon. Senden duyacaklarıma ihtiyacım var. Böyle bir Nil olarak devam etmek istemiyorum. Ama kendimi durduramıyorum. İkna edemiyorum” (MK, 2023: 71).

Süpercan açık ve devingen bir kahramandır. Bilgisayar konusunda çok iyidir. Hatasız olmak için uğraşır. Karar alma konusunda çok hızlıdır ama köpekleri Fark kaybolduğunda girilmez denilen bir yere girmek konusunda kararsız kalmıştır. Kahramanın değişimi okuyucuya şu şekilde verilmiştir:

“İçimizde sadece Can kararsız görünüyordu. Oysaki kendisi karar alma hızıyla bilinirdi” (MK, 2023: 104).

Güçlü açık ve devingen bir kahramandır. Genç Yıldızlar Güreş Şampiyonası'nın şampiyonudur ve bu sene de yerini korumak istemektedir. Mükemmeller Kulübü'ndeki arkadaşlarının kendisinin yanında olmalarını istemektedir. Şampiyon müsabaka günü yanında olmadığına hem aldığı yenilgi hem de arkadaşının desteğini hissedememek onu güçsüzleştirmiştir.

“ ‘Dostum dediğim insanın bana gerçekten dostluğunu hissettirmediyini düşünüyorum’ ” (MK, 2023: 50).

“Nil araya girdi. ‘Güçlü yapma böyle. Bak hepimiz buradayız. Az önce yaşadıkların seni duygusallaştırmış olabilir. Bir dahakine yine birinci olabilirsin.’ ” (MK, 2023: 51).

Her anlamda kaybetmiş hisseden Güçlü arkadaşı Şampiyon'a küsmüştür, kulüpte çatırdamalar başlamıştır. Ancak kulübün sevimli üyesi köpek Fark kaybolduğunda onu aramak için bir araya gelen kulüp üyeleri, birlikte köpeği bulmuş ve birlikteliğin mükemmellikten daha önemli olduğunu fark etmiştir. Güçlü de bu olayla birlikte hayata bakışını değiştirmiştir.

“Sonra Güçlü'ye döndüm. ‘Gel buraya, dostum benim!’ diyerek kendime çekmeye çalıştım. Birbirimize sarıldık.

‘Özür dilerim, tam vaktinde yanında olmadığım için. Ama sen benim için çok özel bir arkadaşsın. Dostumsun. Lütfen affet beni.’

‘Can dostum’

Güçlü'nün bir cümlesi içimde bir ferahlamaya neden olmuştu” (MK, 2023: 108).

Güçlü'nün babası, dayısı ve teyzesi, Dolunay öğretmen, Nebahat Abla kapalı ve durağan kahramanlardır.

Dil ve Anlatım

Kitapta okuyucunun seviyesine uygun açık, anlaşılır cümlelere yer verilmiştir. Gereksiz uzun cümlelerden, abartılı betimlemelerden ve aşırı mecazlı anlatımlardan kaçınılmıştır. Kurallı cümleler tercih edilmiştir, devrik cümle örneği ile çok az karşılaşılmıştır.

Devrik cümle:

“ *‘Var bunda da bir iyilik. Bu tarafından bakıyorum olaya.’* ” (MK, 2023: 81).

Kitapta samimi bir anlatım vardır. Anlatım birinci kişi ağzından yapılmıştır ve okuyucunun günlük hayatta kullanacağı kelimelere yer verilmiştir. Konuşmalarda ünlemler yer almıştır:

“*Süpercan ’dan daha havalı ha!*” (MK, 2023: 107).

“*Hadi yaaaaaaaaa!*” (MK, 2023: 112).

Anlatımda kullanılan örneklerle okuyucu farklı kitaplara yönlendirilmiştir.

Alexandre Dumas’ın Üç Silahşörler kitabında kullandığı sözü kitapta geçmektedir.

“*‘Hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için!’* ” (MK, 2023: 102).

Sharon M. Draper tarafında yazılmış İçimdeki Müzik kitabına değinilmiştir.

“*Yarım kalan “İçimdeki Müzik” isimli kitabımı sırt çantamdan çıkarttım ve okumaya başladım*” (MK, 2023: 42).

Kurgu karşılıklı konuşmalar üzerinden ilerlemiştir. Mecaz anlamlı kelimeler okuyucu yaş kitlesinin kullandığı şekli ile kullanılmıştır. Kitapta argo olan üç kelime yer almıştır. Bu kelimelerin kullanım amacının samimiyeti arttırmak ve çocuk seviyesini yakalamak olduğu düşünülse de çocuk edebiyatı ürünlerinde bu tarz kullanımlar doğru değildir.

Argo:

“*Daha okulun ilk saatlerinde Süpercan ’ın bu tavırlarına gıcık olmuştum.*” (MK, 2023: 83).

“*Bunu fırsat bilen Fark **tüymüş** tabii*” (MK, 2023: 99).

“*Dalga geçer* gibi yüzüme baktı” (MK, 2023: 39).

Mecaz:

“Okul ve sonrasındaki atölyeler arasındaki koşuşturmadan **sıyrılıp** mola yapmakta bile zorlanıyordum” (MK, 2023: 12).

“Bugün kuruluşundan beri tüm sürecini yönettiğim Mükemmeller Kulübü’nde **tökezlediğimi** anladım” (MK, 2023: 93).

Kitapta söz varlığının zenginliğini ortaya koyan birçok deyim yer verilmiştir. Deyimlere şu örnekler verilebilir:

“**Fırsat bulduğu** her an beni karşısına oturtur ve mükemmel olduğunun **altını çizdiği** geçmişini en baştan anlatır” (MK, 2023: 9).

“İlk zamanlar bu sözleri beni heyecanlandırmak ya da **gaza getirmek** için özellikle söylediğini düşünürdüm” (MK, 2023: 11).

Orada olduğumu fark etsin, **onayını almak** için uğraştığımda **sırtımı sıvazlasın**, sadece bir cümle kurarak yanımda olduğunu hissettirsin isterdim” (MK, 2023: 15).

“Yani birinin yolumuzdan çekilmesini istedik ve onun önüne **taş koyduk**” (MK, 2023: 31).

“Ahşap merdivenlerden gelen yürüme sesini işitir işitmez **dikkat kesildim**” (MK, 2023: 42).

“**Harekete geçmeni** engelleyen şey nedir?” (MK, 2023: 61).

“Siz ikiniz bir şeyler karıştırıyorsunuz ama yakında **kokusu çıkar**” (MK, 2023: 82).

“Başarısız birine dönüşmene ve silinip gitmene **göz yummanı mı?**” (MK, 2023: 94).

“Birini **arkada bıraktığı** görülmemiştii” (MK, 2023: 105).

Günlük hayatta kullanılan kalıplaşmış söz öbeklerine de yer verilmiştir.

“**Hoş geldiniz** çocuklar” (MK, 2023: 113).

“Ne güzel **çiçekler açacaksınız**” (MK, 2023: 106).

“**İşin sırrı** denemekten vazgeçmemekte!” (MK, 2023: 117).

Farklı yollarla kurulan ikilemelere ve pekiştirmelere yer verilmiştir. Ayrıca aynı cümlelerin tekrar edişi ile de anlatım güçlendirilmiştir.

“Özellikle sınav dönemlerinde yaşadığımız stresle ve kaygılarla ilgili bizimle **ara ara** konuşur...” (MK, 2023: 55).

“Birkaç gün **üst üste** okula geç kaldım” (MK, 2023: 59).

“**Şakır şakır** konuşuyordu” (MK, 2023: 120).

“Havlusunu boyun bölgesine dolamış iki eliyle de uçlarını **sımsıkı** tutmuştu” (MK, 2023: 49).

“Sokak **tertemizdi**” (MK, 2023: 60).

“ ‘Beeeeeen Ege’yiiiiim! Ve artık Şampiyon değilim.’

‘Beeeeeen Ege’yiiiiim! Ve artık Şampiyon değilim.’

‘Beeeeeen Ege’yiiiiim! Ve artık Şampiyon değilim.’

‘Beeeeeen Ege’yiiiiim! Ve artık Şampiyon değilim.’ ” (MK, 2023: 90).

Betimlemelerden yararlanılmıştır:

“Bir sürü eski bisiklet var. Üst üste yığılan kasalar, kutular, patlak toplar görüyorum” (MK, 2023:104).

Çevre

Mükemmeller Kulübü kitabında olayın yaşandığı ana yer okuldur. Öğrencileri bir araya getiren, kulüp çalışmalarını yaptıkları yer Fesleğen Ortaokulu’dur. Okulun içinde farklı alanlar kullanılmıştır: Gözcü kulesi, sınıf, öğretmenler odası, yemekhane, okul girişi.

“Kapıyı açıp içeri girdiğimizde Gözcü Kulesi bıraktığımız gibi duruyordu. Nil sandalyeye oturdu. Ben de pencereden dışarı baktım” (MK, 2023:68).

“Öğretmen odasına ulaştığımızda Dolunay Öğretmen elinde tuttuğu madalyaları düzenliyordu” (MK, 2023:112).

“Yemekhanede yan yana dizilmiş bir şekilde Mutlu ağabeyin leziz yemeklerini tadarken, onun zaman içinde ne kadar değiştiğini konuşmaya başladık” (MK, 2023:117).

Olayın yaşandığı bir diğer yer ise ana kahraman Şampiyon’un evidir. Şampiyon’un ders çalıştığı oda, yatak odası, evin salonu, büyükbabasının madalyalarının bulunduğu büyük oda, onun yanında kendi madalyalarının olduğu küçük oda ile oldukça geniş bir ev alanı kullanılmıştır. Evin iki katlı olduğu da metinden anlaşılmaktadır.

“Evdeki büyük odalardan biri onun aldığı ödüller, plaketer, başarı sertifikaları, uzmanlık belgeleri ve hakkında yazılan yazılarla dolu. Boy boy fotoğraflar... Devasa antika vitrinin önüne geçtiğimde kendimi yetersiz hissediyordum.” (MK, 2023: 16).

“Masadaki eşyalarımı üst üste koydum ve bir kucak dolusu deneme sınavıyla merdivenlere doğru adımımı attım” (MK, 2023: 26).

“Hafiften vurduğu kapıyı açıp içeri girdi. Bana bakmadan odamda gezindi. Yatağımın karşısında duran sandalyeyi bana yaklaştırdı ve oturdu. Gözü duvar saatindeydi” (MK, 2023: 42).

Bunun dışında Şampiyon’un bundan önce büyükbabası ile yaşadığı evin çevresi, Güçlü’nün katıldığı güreş müsabakasının yapıldığı salon, Güçlü’nün evi, köpek Fark’ı buldukları ‘Girilmez’ uyarılı alan da çevre olarak kullanılmıştır.

4.3. Büyük Dostum

4.3.1. Kitabın künyesi ve özeti

Kitabın Adı: Büyük Dostum

Yayınevi: Timaş İlk Genç

Basım Yeri: İstanbul

Basım Tarihi: Mayıs 2023 (2. Baskı)

Sayfa Sayısı: 112

Şekil 4.6. Büyük Dostum

ÖZET

Büyükada'da, bahçesinde manolya ağacı bulunan üç katlı evde, kitap okumayı çok seven Atlas yaşar. Aynı evin arkasındaki kulübede yaşayan Pasaknaz Teyze ile kitapları sevmeme, manolya ağacının dökülen yapraklarını toplamama konusunda anlaşılamayan Atlas, komşusu olan bu teyzeyi değiştirmeye karar verir. Sokaktan gelip geçenleri yaptığı türlü şakalar ile rahatsız eden, hiç kimse ile olumlu ilişkiler kurmayan, istifçi Pasaknaz Teyze'yi değiştirmek zordur. Ona kitapları sevdirmeyi kendisine hedef koyan Atlas, Pasaknaz Teyze'yi değiştirmek için ona yedi mektup yazmaya karar verir. Yazdığı mektupların onun değişimine katkı sunacağını düşünür. Mektupları yazacağı yedi gün boyunca farklı şekillerde Pasaknaz Teyze'yi kitap okumaya ikna etmeye çalışır. Bu süreçte arkadaşından aldığı yardım ile Pasaknaz Teyze'nin kitapları sevmeme sebebini öğrenir. Okulda okuma yarışmasını kaybeden Pasaknaz Teyze kendine kızmış, ancak öfkesini etrafına yönelterek arkadaşları ile konuşmamaya karar vermiştir. Bunu öğrenen Atlas, Pasaknaz Teyze'nin istifçi yanından yararlanarak kütüphanedeki eski bir kitaplığı evine götürmek için Pasaknaz Teyze ile kütüphaneye gider ve ona geçmişindeki bu bilgiyi bildiğini söyler. Pasaknaz Teyze bu olayla birlikte Atlas'a yaklaşır. Atlas da Pasaknaz Teyze'nin arkadaşlarından ve ailesinden yardım alarak Pasaknaz Teyze'yi eski arkadaşları ile kavuşturacak bir plan yapar. Atlas sayesinde kendisi ile yüzleşen Pasaknaz Teyze arkadaşları ile iletişim kurar ve Atlas'la büyük bir dostluk geliştirir. Mektupları Pasaknaz Teyze'ye vermeyen Atlas bir müddet sonra mahalleden taşınır. On beş yıl sonra, yolu tekrar Büyükada'ya düşen Atlas, Pasaknaz Teyze'yi ziyaret eder. Ona yıllar önce yazdığı mektupları veren Atlas, Pasaknaz Teyze'yi mutlu ederken; Pasaknaz Teyze'de Atlas'ın ona verdiği günlüğü sakladığını göstererek Atlas'ı mutlu eder. Yıllar sonra hâlâ dost kalan Atlas ile Pasaknaz Teyze, büyük dostların yönlerini asla kaybetmeyeceğini söyler.

4.3.2. Dış yapı özellikleri

Boyutlar

Kitap 12.5 x 19.5 cm boyutlarındadır. Ağırlık ve hacim bakımından çocukların rahatlıkla taşıyabileceği boyuttadır.

Kapak ve cilt

Kitabın ince karton kapağı vardır. Karton kapak; kitap okuma süresi uzadıkça ya da kitap tekrar tekrar okunmak istendiğinde çabuk deforme olmaktadır. Bu sebeple uygun nitelik taşımamaktadır. Kapak renkli ve canlıdır. Ön kapaktaki resimde kulübesinin penceresinden dışarı bakan Pasaknaz Teyze ile elinde kitabı ile Atlas yer almaktadır. Kitapta kahramanların fiziksel özellikleri ile ilgili detaylı betimleme yapılmamıştır. Kapak resmi ile kahramanlar

fiziksel olarak tanıtılmıştır. Resim ile kitabın konusu bir bütün oluşturmaktadır. Arka kapağa kitabın adı ve kitaptan alınan “Büyük dostlar, yönlerini asla kaybetmezler...” cümlesi büyük harf ve büyük puntolar ile yazılmıştır. Bu cümlenin altında da kahramanlardan ve olayın geçtiği yerden kısaca bahseden içerikle uygun, merak uyandıracak arka kapak yazısı bulunmaktadır. Arka kapakta yer alan ‘İçinde Ne Var?’ bölümü okuyucuya ana fikir ve konu hakkında kısa başlıklar sunmuştur. Kitap arka kapağında okuyucu yaşı belirtilmemiştir. Ön kapakta kitabın adı, yazarın adı ve Pasaknaz Teyze’nin çizimi kabartmalı bir şekilde yazılmıştır. Kitap kapağı okuyucunun dikkatini çekecek niteliktedir.

Kitap sırt kısmından tutkallanarak ciltlenmiştir. Sayfa sayısının çok olmaması sebebiyle dikiş kullanılmaması sorun oluşturmamıştır. Dağılmaya karşı dayanıklıdır. Sayfalar kolayca çevrilebilmektedir. Ancak kitap sayfaları açıldığında desteksiz bir şekilde okumaya müsaade etmemekte, sayfalar kapanmaktadır. Kitabın sırtına kitap adı, yazar adı ve yayınevi yazılmıştır. Bu bilgiler kitabın rafta bulunmasını kolaylaştırmıştır.

Kâğıt

Kitapta açık sarı renkte ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Bu kâğıt dayanıklılık açısından çok uzun ömürlü değildir. Kâğıt göz yormaması ve yazılanları kolayca okuma imkânı sağlaması açısından uygundur. Yazıları arka sayfaya geçirmektedir ancak geçirgenlik dikkat dağıtacak düzeyde değildir.

Sayfa düzeni

Sayfa kenarındaki boşluklar okuma izleme rahatlığı vermektedir. Metin normal aralıklı satırlar ile tek sütun halinde yazılmıştır. Atlas’ın Pasaknaz Teyze’ye yazdığı mektupların kenarları sayfa kenarlıkları ile çevrilmiştir. Sayfa rengi koyulaştırılarak yazılan mektupları metinden ayıran bir düzen oluşturulmuştur. Okuma kolaylığı sağlayan çocuğa göre bir sayfa düzeni bulunmaktadır.

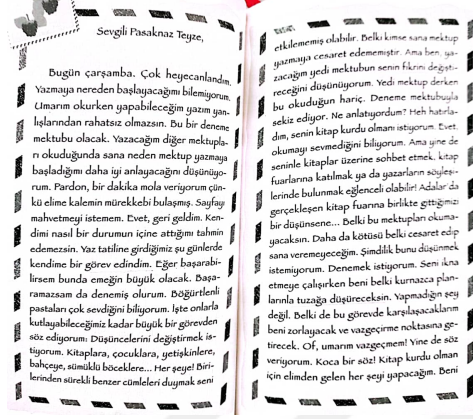
Harfler

Kitap “Goudy Old Style” yazı karakteri ile yazılmıştır. Harfler 12 puntodur. İç kapakta kitabın yaş sınırı 10+ olarak belirtilmiştir. Okuyucu kitlesinin yaşı düşünüldüğünde punto büyüklüğü idealdir. Bölüm başlarındaki başlıklar da kalınlık ve büyüklük olarak çocuğa uygundur.

Atlas’ın Pasaknaz Teyze’ye okuduğu kitap bölümü italik harflerle yazılmıştır. Kitabın sonuna eklenen “Yazarın Notu” bölümünde farklı bir yazı karakteri kullanılmıştır.

Resim

Kitap resimli değildir. Yalnızca Atlas'ın Pasaknaz Teyze'ye yazdığı mektupların kenarına farklı pul resimleri yerleştirilmiştir.

Şekil 4.7. Pasaknaz teyzeye yazılan mektup

4.3.3 İç yapı özellikleri

Konu

Kitap; kitap okumayı çok seven bir çocuğun, mahallenin huysuz ve kitap okumayı sevmeyen teyzesine kitap okutma çabasını ele almaktadır. Küçük bir çocuğun yaşı ilerlemiş bir yetişkinin hayatını değiştirmek istemesi, bu konudaki ısrarı ve pes etmeyişi ile aralarında kurulan dostluk konusunu işlemektedir.

Konu kitabın hedef kitlesi olan 10+ yaş grubu için uygundur. Kitaptaki olaylar gerçekleşmesi muhtemel olaylardır. Yaşanan çatışmalar inandırıcıdır. Kahramanların yaşadığı olaylar okuyucuyu kitaba bağlayacak merak unsurlarını barındırmaktadır.

Kitabın konu yapılandırmasını zayıflatan öğeler bakımından incelenmesi

Abartılmış Merak: Kitapta okuyucunun okuma isteğini azaltacak kadar abartılmış merak yoktur. Merak unsurları dengeli bir şekilde verilmiştir.

Rastlantısallık: Kitapta rastlantısallık yoktur. Kurgudaki her adım bir önceki ile bağlantılıdır. Bu sebeple inandırıcılık yüksektir.

Duygusalılık: Metinde duygusalılık öğeleri yerinde ve abartısız şekilde verilmiştir. Hayatın içinde her an karşılaşılabilecek mutluluk, hüzm, heyecan, korku gibi duygulara değinilmiştir.

Çatışmalar

Kitap, ana kahraman Atlas ile Pasaknaz Teyze arasındaki çatışma üzerinden ilerleyen bir kurguya sahiptir. Pasaknaz Teyze'nin mahalle halkı ile de çatışmaları mevcuttur. Yaşanan çatışmalar ile günlük hayatta karşılaşmak mümkündür. Bu sebeple kurgu okuyucuyu kendine çekmekte başarılı olmuştur.

Kişi-kişi çatışması

Atlas ile Pasaknaz Teyze hayata farklı bakmaktadır. Birçok konuda anlaşamamaktadırlar. Atlas Pasaknaz Teyze'nin beğenmediği özelliklerini değiştirmek ister. Kitabın ana çatışması bu iki kahraman arasındaki çatışmadır.

“ ‘İnsan belli yaştan sonra değişmez.’ ”

Bu Pasaknaz Teyze'nin en sevdiği cümleydi ve tekrarlayıp dururdu. Gerçekten insan değişemez miydi? Bu kadar zor bir şey miydi değişmek? Pasaknaz Teyze gibi düşünmüyordum. Kulağa sanki yetişkin birinin bahanesi gibi geliyordu bu söz. Bence düşüncelerimiz her yaşta değişebilirdi. Onun bu cümleye bu kadar anlam veremiyordum. Belki onun düşüncesini değiştirmenin bir yolunu bulabilirim, diye geçirdim aklımdan. Ne kaybederdim ki? ” (BD, 2023:14).

Atlas'ın annesi ile Pasaknaz Teyze; Atlas'ın fazla kitap okuması konusunda çatışmaktadır.

“Bahçeyle ilgilenen annemi görüp ekledi:

‘Aaa hiç duyuyor mu, çocuğun vitaminini eksik tutup kitap yedirirseniz böyle olur.’ ”

Annem de altta kalmadı:

‘İsterseniz size de kitap ikram edelim, eksikliğini hissetmeyin.’ ” (BD, 2023:23).

Kişi-toplum çatışması

Pasaknaz Teyze, mahallede yaşayan halk ile çatışmaktadır. İnsanları rahatsız edecek şakalar yapmakta, bu durumla da eğlenmektedir.

“İstisnasız haftanın her gün sandalyesine oturur ve sokaktan gelip geçenleri izlemeye koyulurdu. Tabii birilerine laf atmadan duramazdı. Kiminin saçına takılırdı gözleri kiminin bisikleti süremeyişine. Kendisine soru soranlarla alay eder, adres soranları tam tersi yöne gönderirdi” (BD, 2023:8).

Atlas’ın tüm toplumca kabul edilen kurallara itiraz etmesi kişinin toplumla çatışmasıdır.

“Yataktan çıkmak zorunda olmasaydım yaz tatilini daha farklı hayal edebilirdim. Neden istediğim saate kadar uyuyamıyordum ki? Mesela, öğlene kadar. Her şeyin bir saati vardı. Uyanma saati, kahvaltı saati, okula gidiş saati... Bunlar olmadığında da evde kendine bir uğraş edinme saati, saati...” (BD, 2023:24).

Kişinin kendiyile çatışması

Pasaknaz Teyze okul yıllarında yapılan bir okuma yarışmasını kaybettiği için kendine kızmış, bu kızgınlığını da topluma yansıtmıştır. Yıllar sonra Atlas’ın onu okumaya zorlamasıyla geçmişindeki bu an ile yüzleşmiştir. Bu yüzleşme kişinin kendi ile çatışmasına örnektir.

“Olmadı. Toparlayamadım kendimi. Süremi durdurmadıklarını için geriye düştüm. Oradaki kızgınlığım kimseye değildi. Kendimeydi. Yıllarca kendime bu yüzden kızıp durdum. Sümbül, benim en yakın arkadaşım. Onunla yıllarca konuşamadım. Baksana şu hâlime... Tüm yaşadıklarımı yıllar sonra birine ancak anlatabiliyorum...” (BD, 2023:95).

Karakterler

Kitabın anlatıcısı ve ana kahramanı Atlas’tır. Atlas açık ve durağan bir kahramandır.

Atlas, evlerinin bahçesindeki manolya ağacının altında zaman geçirmekten hoşlanan bir çocuktur. Kitap okumayı çok sevmektedir.

“Kitap okumak, resim yapmak, hayallere dalıp gitmek, hiçbir şey yapmasam bile gövdesine sarılıp beklemek hoşuma giderdi” (BD, 2023:8).

“ ‘Atlas, canın çektiyse gel beraber yiyelim, kaldır kafanı şu kitaplardan.’ diye seslendi” (BD, 2023:22).

“Biri kitapları yediğimi düşünüyor, diğeryse kitapları yediğimi düşünene kitap ikram ediyordu” (BD, 2023:23).

Pasaknaz Teyze'nin beğenmediği özelliklerini -özellikle kitap okumama- değiştirmek için ona mektup yazmaya karar vermiştir. Pes etmeyen, azimli bir çocuktur. Empati yapabilmektedir.

“Her gün düzenli olarak yazacağım mektupla birinin düşüncelerini değiştirebilir miydim?” (BD, 2023:15).

“İlk kural: Asla vazgeçme” (BD, 2023:19).

“Atlasçığım, benim güzel kalplim. Bir başkası için çabalamana hayran kaldım” (BD, 2023:80).

“Bir yandan da kendimi onun yerine koymuştum. Pasaknaz Teyze bunları bana anlatırken onu sınıfta düşündüm. Kendini yalnız hissetmişti. Karşısında duruyor ama ona yardımcı olamıyordum.” (BD, 2023:95).

Dostluklarını unutmayan, vefalı bir kahramandır.

“Zaman su gibi aktı. Tüm bu anıların üzerinden on beş yıl geçmesine rağmen hiçbirini unutmamıştım” (BD, 2023:104).

“Yine de belki onu görürüm umuduyla yadigar kutumu yanıma aldım. Çocukluğumun geçtiği sokaklarda önce bir yabancı gibi yürüdüm” (BD, 2023:105).

Pasaknaz Teyze Atlas'ın evinin arkasındaki kulübede yaşayan, mahallenin huysuz teyzesidir. Kitapta şu şekilde tanıtılmıştır:

“Kendisi mahallenin en yaramazı, oburu, geceleri mahalleyi horlamasıyla uyutmayarı, her konuya dair cümlesi olanı ve süslü komşusuydu. İstisnasız haftanın her günü sandalyesine oturur ve sokaktan geçenleri izlemeye koyulurdu. Tabii birilerine laf atmadan duramazdı” (BD, 2023:8).

Pasaknaz Teyze'nin önemli özelliklerinden biri olan 'istifçilik' bölüm başlığı olarak ele alınmıştır.

“Küçük bir alanda kendine oturacak yer bırakmamıştı. Tıklım tıklımdı. (...) Kulübesini ya eşya deposu olarak kullanıyordu ya da ihtiyacı olmasa da sürekli sürükleyip taşıdıklarının önüne geçemiyordu” (BD, 2023:11).

“Babam bir keresinde ona, ‘Bu istifçiliğe girer.’ dedi” (BD, 2023:11).

Yazara göre istifçi olmasından daha kötü özelliği kitap sevmemesidir.

“Aslında Pasaknaz Teyze’yle yaşadığım en büyük sorunum istifçi olmasından kaynaklanmıyordu. Asıl sorun onun kitaplara olan bakışıydı. Beni manolya ağacının altında ne zaman kitap okurken görse lafi yapıştırırdı” (BD, 2023:13).

Pasaknaz Teyze gülmeyi seven bir kahramandır. Kitabın mizahi unsurları bu kahraman ile verilmiştir.

“Pasaknaz Teyze korkulacak biri değildi ama ondan çekinmek serbestti. Kötü biri miydi? Buna cevabım hayırdı. Ne yapabileceğini kestiremediğim için tedirgin oluyordum. Bu arada Pasaknaz Teyze oyunları severdi. Özellikle insanlarla alay edilen, onları zor duruma düşüren, kendisini güldüren oyunları...”(BD, 2023:25).

Herkese kapısını kapatmış, etrafındakilerle alay etmek dışında onlarla iletişim kurmayan Pasaknaz Teyze; Atlas’ın ısrarla ona yaklaşma çabasına karşılıksız kalamamış, Atlas’la başlayan olumlu ilişkiler kurma süreci etrafındaki eski dostlarına kapısını açmasıyla tamamlanmıştır.

“Kendine kızgınlığı her şeyden uzaklaşmasına neden olmuştu. Sevdiği dostlarından bile...Sonunda bunun yanlış olduğu gerçeği ile yüzleşti” (BD, 2023:96).

Atlas’ın annesi ve babası Pasaknaz Teyze ile aynı bahçeyi paylaşmanın gerekliliği olarak Pasaknaz Teyze ile iletişim kuran, oğullarının onu değiştirme çabasına destek veren kahramanlardır.

“Eve döndüğümde annem ve babamla birlikte bahçeye geniş bir masa kurduk. Bu sefer yaprakları temizlemedik. Masanın tam ortasına koca bir tabak dut koydum. Pasaknaz Teyze belki de ilk defa soframıza oturacaktı” (BD, 2023:98).

Cömert Atlas’ın arkadaşıdır. Pasaknaz Teyze’ye kitap okumayı sevdirmeye planında Atlas ondan yardım istemektedir.

“Mahallenin uykucusu Cömert’i plana dahil edebilirim diye düşündüm” (BD, 2023:25).

Sümbül Teyze ve Tonton Sıfat Pasaknaz Teyze'nin ilkokuldan sınıf arkadaşlarıdır. Pasaknaz Teyze'nin onlara küsmesi ile son bulan sohbetleri Atlas'ın çabası ile yeniden başlayacaktır. Atlas'a destek veren kahramanlardır.

“Aklıma Cömert'in babaannesi Sümbül Teyze geldi. Belki ona bu zamana kadar planladıklarımı anlatarak ricada bulunabilirdim” (BD, 2023:76-77).

“Sümbül Teyze tatlı bir kadındı. Kimseyi kırmazdı” (BD, 2023:79).

“Tonton'u çok severdi. Tabii bir şekilde onunla da iletişimi kopardı.

‘Aa, bunu bilmiyordum!’ dedim. ‘Büyükada Kitapçısı'nın tatlı sahibi değil mi o?’ ” (BD, 2023:80).

Pasaknaz Teyze'nin sözleri ile uğraştığı Şerbet Teyze, Atlas'ın üst katında oturan Fehmi Amca, eli bitkilere yakın olan komşuları Botanik Ayşe, kütüphaneci ve mahallenin çocukları da kurguda yer almaktadır.

Dil ve Anlatım

Kitapta okuyucunun seviyesine uygun açık, anlaşılır cümlelere yer verilmiştir. Gereksiz uzun cümlelerden, aşırı sanatlı anlatımlardan kaçınılmıştır. Kurallı cümleler tercih edilmiştir, devrik cümle örneği ile çok az karşılaşmıştır.

“Onunla konuştuğum, sırrımı da paylaştığım olurdu elbet” (BD, 2023: 8).

“ ‘Neden koşuyorsun Pasaknaz Teyze?’ ” (BD, 2023:72).

Kitapta samimi bir anlatım vardır. Anlatım birinci kişi ağzından yapılmıştır ve okuyucunun günlük hayatta kullanacağı kelimelere yer verilmiştir. Konuşma diliyle yazılan cümleler ile samimiyet arttırılmıştır.

“ ‘Hadisene ya, anlat bakalım!’ ” (BD, 2023:55).

“Bu işte çok iyiyim ya!” (BD, 2023:55).

“ ‘Yok yok, olmaz. Cıuk!’ ” (BD, 2023:72).

“ ‘Pasaknaz Teyzeeeeeeeeeee!’ ”(BD, 2023:73).

“ Bahçedeki işleri bitirdikten sonra birbirimize döndük ve ‘Çaaaaaak!’ diye bağırdık” (BD, 2023:82).

Mizah unsurları kullanılarak kitap eğlenceli bir hale getirilmiştir.

“ ‘Atlaaaaaas, Atlaaaaaaaaaas! Hep aynı yeri sulamaktan gölet oluşturdun. Boğulacağız şimdi.’

Şakaları yine iş başındaydı!

‘İstersen kolluklarımı sana getirebilirim Pasaknaz Teyze. Böylece batmazsın.’ ” (BD, 2023:73).

“ ‘Şapkan uçtu, heeey! Pardon, uçan martıymış.’

‘Çocuğum, tozunu sakın Şerbet’in bahçesine kaçmayın. Yapış yapış olur.’

‘Buralar eskiden hep dutluktu. Şimdi kurtluk... Kurt çok var kızım, yanaşma bahçeye.’ ” (BD, 2023:42)

Yazarın Pasaknaz Teyze’ye yazdığı mektuplarla okuyucu mektup türü ile buluşturulmuştur.

Mecaz anlamlı kelimeler okuyucu yaş kitlesinin kullandığı şekli ile kullanılmıştır. Kitapta argo olan iki kelime ile teklifsiz konuşmada kullanılan bir kelime yer almıştır. Bu kelimelerin kullanım amacının samimiyeti arttırmak ve çocuk seviyesini yakalamak olduğu düşünülse de çocuk edebiyatı ürünlerinde bu tarz kullanımlar doğru değildir.

Argo:

“ Neyse ki **ıskaladı**. ” ” (BD, 2023:23).

“ ‘**Gıcık!**’ diye bağırmak istedim ama bana yakışmazdı” ” (BD, 2023:31).

Teklifsiz Konuşma:

“ **Çaktırmadan** bana bakıyor gibiydi ” (BD, 2023:47).

Mecaz:

“ Hızını alamamış çitalar gibi üzerime mi **çullanacaksın?**” (BD, 2023:38).

“**Sırtması** devam edince onu **dürttüm**” (BD, 2023:55).

Deyimlere yer verilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

“Onun için iyilik yapmak istememe rağmen üstüne tonla **laf yemiştim**” (BD, 2023:31).

“ **Sudan çıkmış balığa dönmüş** gibi hissettim” (BD, 2023:31).

“ **Gözlerim karardı**” (BD, 2023:31).

“Pasaknaz Teyze, zekilik uykusu için kulübesine doğru ilerlerken bu düşüncelerle **baş başa kaldım**” (BD, 2023:35).

“**Gaza gelip** okumaya devam ettim” (BD, 2023:48).

“Her insanın bazen **cesareti kırılabilir** diye düşünüyorum” (BD, 2023:53).

“Okurken ara ara seni kontrol ettim, **tepkini görmek** istedim” (BD, 2023:52).

“Aksi hâlde, Pasaknaz Teyze'nin ismini Paniknaz Teyze olarak yerinde değiştirmek **yerinde olurdu**” (BD, 2023:52).

“İstersen sana kitabımı **ödünç verebilirim**” (BD, 2023:59).

“Evet bazen başkalarına **laf attık**” (BD, 2023:103).

Farklı yollarla kurulan ikilemelere, pekiştirmelere yer verilmiştir. Yansıma sözcükler sıklıkla kullanılmıştır.

“ Ne zaman onları görsem kalbim **pır pır** ederdi” (BD, 2023:7).

“ **Tıklım tıklımdı**” (BD, 2023:11).

Bir köşede yenmiş cevizlerin oluşturduğu kabuk dağı, diğer köşede **üst üste** yığılmış eşyalar vardı” (BD, 2023:11).

“ **Dimdik** durdu öylece” (BD, 2023:30).

“Teyze sinirden **kıpkırmızı** kesilmişti” (BD, 2023:28).

“Sonra terliklerinin sesini işittim. **Şıbdık şıbdık...**” (BD, 2023:36).

“Yapraklardan **çıtırtı** çıkmasın diye topraklı bölgeden, parmak ucumda yürüdüm” (BD, 2023:37).

“ Gece, Pasaknaz Teyze'nin **horultusundan** uyuyamamıştım” (BD, 2023:54).

“ **Tak, tak, tak!**” (BD, 2023:99).

Günlük hayatta kullanılan kalıplaşmış söz öbeklerine de yer verilmiştir.

“ ‘ **Saat eti kemik geçiyor.** ’ ” (BD, 2023:26).

“Başım şişti **vallahi!**” (BD, 2023:48).

“ **Aaa! Üstüme iyilik sağlık!** ” (BD, 2023:48).

“ ‘ **Peki, Pasaknaz Teyze. Öyle olsun.** ’ ” (BD, 2023:49).

“ **Maşallah** öyle bir sesi vardı ki...” (BD, 2023:54).

Sadri Alışık'ın “Şaka ile Karışık” filminde kullandığı repliğe gönderme yapılarak anlatımda zenginlik sağlanmıştır.

“**Bu da mı gol değil** Pasaknaz Teyze” (BD, 2023:101).

Betimlemelerden yararlanılmıştır.

“Bir zamanlar Büyükkada'da, kokusu tüm sokağa yayılan koca manolya ağacının gölgesinde, üç katlı eski bir evde yaşıyorduk. Çevresini nar ağacı, lavanta, hanımeli, pembe melek borazanı, begonvil ve mimoza ağacı sarardı. Bu renkliliğin içinde bir de uğur böcekleri vardı ki...”(BD, 2023: 7).

“Pasaknaz Teyze evimizin arkasında açık mavi renkte bir kulübede yaşardı. Kulübe duvarında, koşan atları anımsatan çatlaklar vardı. Oraya yaklaştıkça sanki deniz kokusu alırdım. Güzel hissettirirdi. ‘Denizin üstünde özgürce dolaşan atlar...’ demiştim bir keresinde anneme bu çatlakları betimlemek için” (BD, 2023: 10).

Kişileştirmelerden faydalanılmıştır.

“Manolya ağacının gölgesinde rüzgarın saçlarla oynayan esintisini hissediyordum”
(BD, 2023: 36).

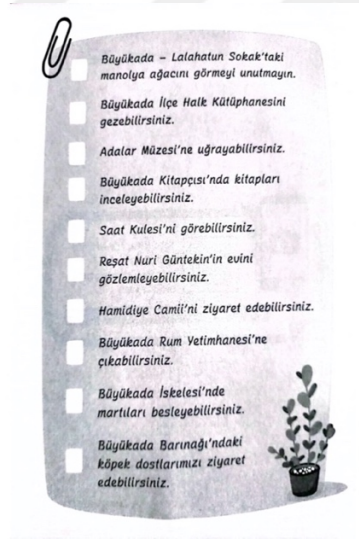
İleti

Kitabın iletisi dostluk için çaba sarf etmek gerektiğidir. Kendini toplumdaki uzaklaştıran bir insanın, bir çocuğun dostluğu ile topluma uyum sağlayabilmesi üzerinden empati iletisi ve çocuğun yıllar sonra hâlâ unutmadığı dostluk ile de vefa iletisi başarılı bir kurgu ile okuyucuya verilmiştir.

İleti çocuğa uygundur. Güzel bir dostluğun bir insanı hatta toplumu iyileştirebileceği vurgulanmıştır.

Çevre

Kitapta çevre olarak Büyükada kullanılmıştır. Büyükada’da değinilen her yer kitabın arkasındaki yazar notuna eklenen listede yer almaktadır.

Şekil 4.8. Büyükada’da gezilecek yerler listesi

Manolya ağacının gölgesindeki Atlas’ın yaşadığı ev ile Pasaknaz Teyze’nin yaşadığı kulübe olayın ana çevresidir.

“Bir zamanlar Büyükada’da, kokusu tüm sokağa yayılan koca manolya ağacının gölgesinde, üç katlı eski bir evde yaşıyorduk. Çevresini nar ağacı, lavanta, hanımeli, pembe melek borazanı, begonvil ve mimoza ağacı sarardı.” (BD, 2023:7).

“Pasaknaz Teyze evimizin arkasında açık mavi renkte bir kulübede yaşardı. Kulübe duvarında, koşan atları anımsatan çatlaklar vardı. Oraya yaklaştıkça sanki deniz kokusu alırdım.” (BD, 2023: 10).

“Göze uzaktan tatlı görünen bu kulübenin içi çok fenaydı. Küçük bir alanda kendisine oturacak yer bırakmamıştı. Tıklım tıklımdı. Bir köşede yenmiş cevizlerin oluşturduğu kabuk dağı, diğer köşede yığılmış eşyalar vardı” (BD, 2023: 11).

“Pasaknaz Teyze’nin kitaplar dışında takıldığı diğer konu ise bahçedeki kuru yapraklardı. Özellikle manolyadan dökülen yapraklar, çimlerin üstünü örter ve zaman içinde küflenmeye neden olurdu” (BD, 2023:13).

4.4. Hayta

4.4.1. Kitabın künyesi ve özeti

Şekil 4.9. Hayta

ÖZET

İstanbul’da Çatefayton adında eğlencenin hiç bitmediği bir sokakta yaşayan Ömür; efendi, saygılı bir çocuktur. Sokak halkının neşeli hali içinde neşelenen Ömür’e sokaktakiler Hayta der. Ömür annesi, babası ve kardeşleri ile yaşadığı evin mutluluğu ve sokağın güzel enerjisi ile bu durumdan rahatsızlık duymaz. Ancak babası müzik ile evin geçimini sağlayamadığını düşünerek işini bıraktığında Ömür’ü yanına alarak dilenmeye başlar. Ömür’ü okula göndermeyen babası ondan yırtık bir ceketin içinde sessiz kalmasını, kıpırdamamasını ister. Bir gün isteksizce babasına eşlik eden Ömür’e önlerindeki kutuya bir şeyler atan biri ‘Hayta’ der. Bundan rahatsızlık duyan Ömür bu işi yapmak istemediğini söyler ve babasını ikna ederek bir daha bu işi yapmaz. İlerleyen zamanlarda Ömür mahalledeki küçük çocukların dönen salıncak sırasını alan çocuklarla, haksızlık yapmamaları gerektiğini belirterek tartışır.

Kitabın Adı: Hayta

Yayınevi: Timaş İlk Genç

Basım Yeri: İstanbul

Basım Tarihi: Ağustos 2023 (1. Baskı)

Sayfa Sayısı: 128

Tartışmada sesler yükselir. Tartıştığı çocuklardan birinin annesi Ömür'ün babasına giderek oğlunun hayta olduğunu ve suçlu olduğunu söyler. O günden sonra Hayta ismi Ömür için taşınamayacak kadar ağır hale gelir. Bu isimden kaçmak ve başıboş, işe yaramaz olmadığını herkese anlatmak ister. Sokaktan uzaklaşmak için liseyi İzmir'de yatılı okulda okumaya karar verir. Lise ikinci sınıftayken bir kartpostal dükkânı dikkatini çeker. O dükkânda kendisinden izler bulan Ömür dükkânın sahibi Kalbiçiçek Hanım'ın bir yazar olduğunu öğrenir. Kalbiçiçek Hanım ile kendini keşfeden Ömür, yazmayı sevdiğini fark eder. Okuldaki arkadaşları ile bir yazı kulübü kurar. Bu kulüpteki arkadaşlarının ve Kalbiçiçek Hanım'ın desteği ile kendisinde liseler arası öykü yarışmasına katılma cesareti bulur. O yarışmada kendi hayatından esinlenerek yazdığı 'Hayta' öyküsü ile birinci olan Ömür yazar olma hayalleri kurar. Liseyi bitirdikten sonra İstanbul'a döner. Çok yakın ilişkiler kurduğu Kalbiçiçek Hanım da onunla İstanbul'a gelip Çatefayton Sokak'a yerleşir. Ömür yazmak tutkusunu kaybetmeden yıllarca yaşar ancak yazdıklarını bir kitaba dönüştüremez. Yıllar sonra yazma yarışmasında yazdığı 'Hayta' öyküsünü bulur ve onu genişleterek romana dönüştürür. Basılan kitabı Hayta'yı alarak artık yaşamadığı Çatefayton Sokak'a gider, kitabını imzalayarak hayta olduğu düşünülen ama aslında sadece küçük hatalar yapan insanlara umut olması için onu sokağın meydanındaki bir ağacın altına bırakır.

4.4.2. Dış yapı özellikleri

Boyutlar

Kitap 12.5 x 19.5 cm boyutlarındadır. Ağırlık ve hacim bakımından bu boyutlara sahip bir kitap çocuk tarafından rahatlıkla taşınabilir.

Kapak ve cilt

Kitabın ince karton kapağı vardır. Karton kapak; kitap okuma süresi uzadıkça ya da kitap tekrar tekrar okunmak istendiğinde çabuk deforme olmaktadır. Bu sebeple uygun nitelik taşımamaktadır. Kapak renkli ve canlıdır. Ön kapaktaki resimde kitabın kahramanı Hayta yer almaktadır. Kitapta kahramanın yüzündeki çillerden bahsedilmiş, turuncu saçlarına değinilmiştir. Bunların dışında bir betimleme yapılmamıştır. Kapak resmi ile kahraman fiziksel olarak tanıtılmıştır. Arka kapaktaki resimde bir kartpostal yer almaktadır. Kitapta bir kartpostal dükkânı vardır ve dükkân sahibi Kalbiçiçek Hanım yazardır. Kartpostallara notlar yazmaktadır. Kitabın arka kapağında yer alan kartpostal ise kitabın kahramanı tarafından Kalbiçiçek Hanım'a gönderilmek üzere yazılmıştır. Bu yazı kitabın arka kapak yazısıdır ve kitapta geçen bir bölümdür. Resimler ile kitabın konusu bir bütündür. Arka kapakta yer alan 'İçinde Ne Var?'

bölümü okuyucuya ana fikir ve konu hakkında kısa başlıklar sunmuştur. Kitap arka kapağında okuyucu yaşı belirtilmemiştir. Ön kapakta kitabın adı ve yazarın adı kabartmalı bir yazı ile yazılmıştır. Kitap kapağı okuyucunun dikkatini çekecek niteliktedir.

Kitap sırt kısmından tutkallanarak ciltlenmiştir. Sayfa sayısının çok olmaması sebebiyle dikiş kullanılmaması sorun oluşturmamıştır. Dağılmaya karşı dayanıklıdır. Sayfalar kolayca çevrilebilmektedir. Ancak kitap sayfaları açıldığında desteksiz bir şekilde okumaya müsaade etmemekte, sayfalar kapanmaktadır. Kitabın sırtına kitap adı, yazar adı ve yayınevi yazılmıştır. Bu bilgiler kitabın rafta bulunmasını kolaylaştırmıştır.

Kâğıt

Kitapta açık sarı renkte ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Bu kâğıt dayanıklılık açısından çok uzun ömürlü değildir. Kâğıt göz yormaması ve yazılanları kolayca okuma imkânı sağlaması açısından uygundur. Yazıları arka sayfaya geçirmektedir ancak geçirgenlik dikkat dağıtacak düzeyde değildir.

Sayfa düzeni

Sayfa kenarındaki boşluklar okuma izleme rahatlığı vermektedir. Metin normal aralıklı satırlar ile tek sütun halinde yazılmıştır. Okuma kolaylığı sağlayan çocuğa göre bir sayfa düzeni bulunmaktadır.

Harfler

Kitap “Goudy Old Style” yazı karakteri ile yazılmıştır. Harfler 12 puntodur. İç kapakta kitabın yaş sınırı 10+ olarak belirtilmiştir. Okuyucu kitlesinin yaşı düşünüldüğünde punto büyüklüğü idealdir. Bölüm başlarındaki başlıklar da kalınlık ve büyüklük olarak çocuğa uygundur.

Kitap kahramanı Hayta'nın tuttuğu günlük, kartpostalın arkasına yazdığı not, not defterine iliştirdiği yazılar italik bir yazı karakteri kullanılarak yazılmıştır. Bu şekilde kitap kahramanının yazdığı yazılar ile metin arasında fark oluşturulmuş, herhangi bir anlam karmaşası yaşanmasına engel olunmuştur.

Resim

Kitap resimli değildir. Sadece bir yapılacaklar listesi, imzalı bir iç kapak ve kitap sonuna eklenen yazarın defterine aldığı notlar metin dışında kalan unsurlar olmuştur.

4.4.3 İç yapı özellikleri

Konu

Kitap; yaptığı hatalar sebebiyle yaşadığı sokaktakiler tarafından “Hayta” olarak adlandırılan, bu etiketten hoşlanmayıp hayatına yeniden yön vermeye çalışan ve içindeki yazarlık yeteneğini keşfederek kendini bulan bir çocuğu konu almaktadır.

Konu kitabın hedef kitlesi olan 10+ yaş grubu için uygundur. Kitaptaki olaylar gerçekleşmesi muhtemel olaylardır. Yaşanan çatışmalar inandırıcıdır. Kahramanların yaşadığı olaylar okuyucuyu kitaba bağlayacak merak unsurlarını barındırmaktadır.

Kitabın konu yapılandırmasını zayıflatan öğeler bakımından incelenmesi

Abartılmış Merak: Kitapta okuyucunun okuma isteğini azaltacak kadar abartılmış merak yoktur. Merak unsurları dengeli bir şekilde verilmiştir.

Rastlantısallık: Kitapta rastlantısallık yoktur. Kurgudaki her adım bir önceki ile bağlantılıdır. Bu sebeple inandırıcılık yüksektir.

Duygusalılık: Metinde duygusalılık öğeleri yerinde ve abartısız şekilde verilmiştir. Hayatın içinde her an karşılaşılabilecek mutluluk, hüznün, heyecan, korku, stres gibi duygulara değinilmiştir.

Çatışmalar

Kitap, ana kahraman Hayta ile Çatefayton Sokak'ta yaşayan kişiler arasındaki çatışmadan başlayan bir kurguya sahiptir. Bu çatışmadan duyulan rahatsızlıktan kişinin kendisi ile çatışması doğmuştur. Yaşanan çatışmalarla günlük hayatta karşılaşmak mümkündür. Bu sebeple kurgu okuyucuyu kendine çekmekte başarılı olmuştur.

Kişi-kişi çatışması

Babası ile babasının iş dediği yere gitmek istemeyen Ömür, bu konuda babası ile çatışmaktadır.

“Babamın istediği gibi davranmak beni giderek daha mutsuz birine dönüştürüyordu. Onun yanındayken bambaşka bir şekilde davranmak zorunda hissediyordum. Onun kurallarına göre hareket ediyordum. Bu, üzerimde bir ağırlığa neden olmuştu. Ve bir gün dayanamadım. Eve dönüş yolunda babama çok mutsuz olduğumu ve beni bir daha oraya götürürse anneme

her şeyi anlatacağımı söyledim. Yüzünde bir şaşkınlık ifadesi belirmişti. Bunu söylerken kabul etmeyeceğini düşündüm. Ama o günden sonra beni bir daha çağırmadı” (H, 2023: 26).

Annesi ve babası ile ona “Hayta” diye seslendiklerinde sesiz kaldıkları için sitemkardır.

“Siz de beni savunmadınız. Sessiz kaldınız! Bana Hayta dediklerinde duymazlıktan geldiniz. Orada yoktunuz. Hem de her defasında!” (H, 2023: 35).

“Herkesin bana böyle seslenmesine izin verdiniz. Güldüğümde, kendim gibi davrandığımda, diğerleri gibi düşünmediğimde, elimi attığım şeyleri yanlış yaptığımda... Hata varsa Hayta’yıydım. Ama kendimi hep daha fazlası olduğuma inandırdım. Başkaları inanmasa bile ben inandım. Ya siz?” (H, 2023: 36).

Kişi-toplum çatışması

Kitabın ana kahramanı Ömür’e yaptığı hatalardan dolayı yaşadığı sokağın sakinleri Hayta adını vermişlerdir. Hayta bu adı kabul etmemekte ancak ses çıkarmamaktadır. Bu durum kişi toplum çatışmasına örnektir:

“Bana Hayta derlerdi.

Sokağın Hayta’sı.

Oysa bilirdim olmadığımı ya...Kimseye ses edemezdim” (H, 2023: 15).

Ömür’ün anne işten geldiğinde ona sadece “Hoş geldin.” diyen babasının bu söyleminden mutlu olmakta ancak bunu belli etmekten çekinmektedir. Eşine saygısızlık etmek istememekte ancak çalışmamasından duyduğu rahatsızlığı da dile getirmektedir. Toplumun koyduğu kurallar ile kendi duyguları arasında sıkışmışlık yaşamaktadır:

“Annemin ondan duyabildiği tek güzel cümle buydu diye düşünürdüm. Sohbetleri azalmıştı azalmasına ama bu karşılama bile yeterliydi onun için. İçten içe mutluluğunu gizleyemezdi, bize de belli etmekten çekinirdi. Öyle görmüştü. Yine de bazen dayanamaz, içinde bulunduğu durumu değiştirmek istercesine söylenirdi. Babamın üzerine giderdi. Amacı onu rahatsız etmek değildi. Eli ayağı tutmasına rağmen bir işin peşinden koşmamasına takılırdı. Bahaneleri bırakması gerektiğini söyleyip dururdu” (H, 2023: 20).

Babasına ve annesine ona “Hayta” dediklerinde sustukları için sitem eden Ömür toplumla karşı karşıyadır.

“O olayda hiç suçumun olmadığını defalarca anlattım. Çocukları dinlemeyen yetişkinler... Beni duymuyorlar” (H, 2023: 35).

Kişinin kendiyle çatışması

Ömür’ün annesi büyükannesinden kalan akordeonu sergilemek istese de babasının çalmasına izin vermiştir. Bu durum kişinin kendi ile çatışmasına örnektir:

“Oturma odamızın duvarında bir akordeon asılıydı. Annemin büyükannesinden kalmıştı. Annem onu sergilemekten yanaydı hep ama babamın yıllarca onu çalmasına da izin vermişti” (H, 2023: 15).

Ömür’ün babası çalışması gerektiğinin farkında olduğu halde harekete geçmemektedir. Farkında olduğu halde harekete geçmeyişi kendisi ile çatışmasıdır.

“Babam her akşam yemeğinde kendine uygun bir iş bulamadığından yakınır. Geçinebilmemiz için yapması gerekenler vardı. Bunun farkında olduğunu söylerdi. Söylerdi amma... Harekete geçmezdi” (H, 2023: 21).

Bir sabah babası Ömür’ün okula gitmesini istememiştir. Birlikte işleri olduğundan bahsetmiştir. Okula gitmek istediği halde gitmeyişi bir çatışmadır.

“Birini istemeden onayladığımda kalbimin atışını hissedebiliyordum. Ayaklarımın geri gittiğini fark etmeme rağmen o gün onun istediğini yaptım. Babamın yanına, eve döndüm” (H, 2023: 23).

Babasının isteği ile babasıyla sokakta buluşup babasının yırttığı ceketin altına giren ve hareketsiz duran Ömür, önlerindeki kutuya bir şeyler koyan birinin ‘Hayta’nın keyfi yerinde, uyuyor baksana.’ deyişinden rahatsızlık duyar. Bu söylemi kabul etmez.

“Ona göre ben bir Hayta’yım.

Bana göreyse bu düşüncesi büyük bir hataydı” (H, 2023: 26).

İzmir’de yatılı okulda okuyan Ömür, İstanbul’a evine döndüğünde Hayta olmak zorunda kalmaktan endişe etmektedir.

“Burada yeni bir hayat kurma imkânım vardı. Ama evime dönmem gerektiğinde her şey başa sarabilirdi. Sokağa girdiğimde ne diyecektim ki?

‘Merhaba ben Ömür.’

Ömür burada kalmak, Hayta ise evine dönmek zorunda kalabilirdi. Canımı sıkan da tam olarak buydu” H, 2023: 40-41).

“Doğup büyüdüğüm yeri, insanları düşündüm. Ne yaşarsam yaşayayım onlara karşı bir öfkem yoktu. Ama kendimde olan ve aşamadığım, belki kabullenemediğim bir yol bulma sorunum vardı. Elimde hayali bir pusula tuttuğumu düşünüyordum. Hayali olduğunun farkındaydım. Yine de güvenilecek, yol gösterebilecek bir şeylere ihtiyaç duyuyordum. Bile bile ladeşti” (H, 2023: 52-53).

Karakterler

Kitabın ana kahramanı Hayta (Ömür Gürgen) anlatıcıdır. Açık ve devingen bir kahramandır.

Ömür ailesiyle beraber Çatefayton Sokak'ta yaşamaktadır. Yaptığı ufak tefek hatalardan dolayı sokaktakiler ona “Hayta” diye seslenmektedir. Bunun yermek için kullanılan bir kelime olmadığını bildiğinden başlangıçta bu durumdan rahatsızlık duymamıştır.

“Tanıyanlar alışkındı. Ama dışarıdan gören, ‘Bu çocuk neye gülüyor?’ diye düşünebilirdi.

Bilene denk gelirse cevabını mutlaka alırdı.

‘Hayta işte!’

Bana Hayta derlerdi.

Sokağın Hayta’sı.

Oysa bilirdim olmadığı ya... Kimseye ses edemezdim” (H, 2023: 15).

Evin büyük çocuğu olan Ömür evde sorumluluk almak durumunda kalmış bir çocuktur.

“Büyük çocuk olarak her şeyi fark ediyordum”(H, 2023: 21).

“Bir ilkbahar sabahında babam beni erkenden uyandırdı. Diğerleri henüz uyuyordu. Yüzümü yıkadıktan sonra mutfığa onun yanına gittim. Artık büyüdüğümünden, daha fazla sorumluluk almam gerektiğinden bahsetti. Dokuz yaşında olmak, büyüme demek miydi? (H, 2023: 22).

“Artık her şeyi anlayacak yaştasın. Ben senin yaşındayken çalışmaya başlamıştım. Şimdi senden destek bekliyorum” (H, 2023: 22).

Fiziksel olarak tanımlanan iki özelliği vardır: yüzündeki güneş lekeleri, turuncu ve kabarık saçları.

“Sıcak yüzünden burnumun kenarlarında güneş lekeleri oluşmuştu” (H, 2023: 24).

“Turuncu saç tellerim yer değiştireliyordum” (H, 2023: 55).

“Kabarık saçlarımı ıslatarak indirmeye çalıştım” (H, 2023: 92).

Babası ile gittiği sokakta birinin ona “Hayta” diye seslenmesi, yaşı ilerledikçe yaptığı ufak tefek hatalara gülünmesinden hoşlanmamaya başlaması ve sokakta yaşanan bir olayda küçük bir çocuğu korumaya çalıştığı halde suçlanarak adının “Hayta” olarak çıkarılması ile “Hayta” kelimesi gerçek anlamına -işe yaramaz- bürünmüştür.

“Ortaokul bitiyordu. Büyüyordum. Liseye geçmeme az kalmıştı. Yaramaz bir çocuk değildim. Bir zamanlar sokağın en sevileniydim. Anneme ve babama beni övdüklerini hatırlıyorum. ‘Saygılı, efendi, temiz çocuk’ diyorlardı. Ama yaşadığım bir olaydan sonra her şey çok hızlı değişti” (H, 2023: 28).

“Kendi çocuğu kötü bilinmesin diye herkese beni olay çıkaran hayta olarak anlatmış” (H, 2023: 29).

Bu isimden kurtulmak için lisede yatılı okula gitmiş, orada Ömür olmaya çalışmıştır. Karşılaştığı yazar Kalbiçiçek Hanım’ın onu yazmaya teşvik etmesi ile içindeki yeteneği keşfetmiştir. Hayta -işe yaramaz- olmadığını ispat etmiştir.

“Ancak tanıştığım kişinin hayatımı değiştirebileceğini düşünmemiştim. Kendisi çok değerli bir yazardı. Yazmaya olan tutkumu fark etmemi sağladı” (H, 2023: 96).

Kalbiçiçek Hanım kartpostal dükkânı işleten bir yazardır. Açık ve durağan bir kahramandır.

“ ‘Evet’ demişti. Ben bir yazarım. Yirmi dokuz kitap yazdım” (H, 2023: 52).

Dış görünüşüne dair kısa bir bilgi verilmiştir.

“Şapkasını eline aldı. Beyaz sırma saçların ve uçlarına dizdiği mavi boncukların çıkardığı ses bir uyum içindeydi. Şıkır şıkır ediyorlardı” (H, 2023: 42-43).

Ömür’ü yazma konusunda desteklemiştir.

“Yazmak istiyorsan harekete geç ve yaz, diyordu” (H, 2023: 54).

“Yazmaya olan isteğinin farkında mısın? Değilsen söyleyeyim, yüzünden okunuyor. Yazmak istiyorum diye bağıryorsun” (H, 2023: 69).

Ömür’ü çocuğu gibi sevmiş, o İstanbul’a döndüğünde onunla beraber İstanbul’a taşınmıştır.

“Sen bana birine yardım edebilmenin önemini hatırlattın Ömür Hayta. Yıllarca bana destek oldun. Yanımda durdun. Bana bir evlat kazandırdın” (H, 2023: 106).

Ömür’ün annesi ona destek olan, evi ve çocukları için sorumluluk alan bir kahramandır. Açık ve durağandır.

“Onun bu tavrının aksine annem daha çok sorumluluk almaya çalışıyor ve yakınlardaki apartmanlarda kendine uygun işler buluyordu” (H, 2023: 19).

“Tüm yorgunluğuna rağmen eve geldiğinde her birimize tek tek sarılıyor ve günü nasıl geçirdiğimize dair sohbet etmek istiyordu” (H, 2023: 19).

“Onun için bereketli bir insan, derlerdi. Biri bin yapanlardandı. Çorbası lezzetli, doyurucuydu. Gülüşüyle mutluluk dağıtırdı. Yanakları al al olurdu. Sevgi doluydu” (H, 2023: 20).

“Annem bana Hayta diye seslenmeyi bırakalı çok olmuştu. Bana inandığını bilmek hoşuma gitmişti. Onun desteğini hissedebilmek kıymetliydi” (H, 2023: 88).

Ömür'ün babası açık ve devingen bir kahramandır. Müzik aleti çalarak ailesinin geçimini sağlayamadığını düşündüğü için bir müddet çalışmamış, bu süreçte oğlu Ömür ile dilenmeye çıkmıştır.

“Hıdırellez’e haftalar kala babam bir süre çalışmak istemediğini söyleyerek akordeonu çalmayı bıraktı. Bunun en büyük nedeni müzik yaparak geçinemediğimizi düşünmesiydi” (H, 2023: 18).

“Babam her akşam yemeğinde kendine uygun bir iş bulamadığından yakınırdı. Geçinebilmemiz için yapması gerekenler vardı. Bunun farkında olduğunu söylerdi. Söylerdi amma... Harekete geçmezdi” (H, 2023: 21).

“Babamın yanına eve döndüm. İçeri girdiğimde masanın başında elinde tuttuğu bir ceketle oyalanıyordu. Makasla kesiyor, delikler açıyordu. Yırttığını söylemek daha doğru olabilirdi” (H, 2023: 23).

Oğlunun hayta olduğunu söyleyenlere sessiz kalmış, oğlunun yazar olma hayali ile ilgilenmemiş, bu hayali gerçekleştiremeyeceğine inanmıştır.

“Babam, Cemal’in annesinin karşısında dik duramamış ve özür dilemişti” (H, 2023: 30).

“Babam pek ilgilenmiyordu yazmamla. O kafasında benim için meslekleri düşünmeye başlamıştı bile” (H, 2023: 87).

Ancak oğlunun öykü yarışmasında aldığı birincilik ile oğlundan özür dilemiş, ona destek olmak için uğraşmıştır.

“ Ne yalan söyleyeyim, kazanabileceğini düşünmemiştim. Ama beni yanıltın.

Bu da bir şeydir, diye düşündüm. Kabul ederek başlamıştı..

‘ Belki bunu yüz yüze konuşmamız gerekiyor ama bilmeni istiyorum. Üzgünüm. Seni zor durumda bıraktığım her şey için. Beni anlayacağına inanıyorum. ’” (H, 2023: 100).

Ömür'ün kardeşleri Güneş, Yılmaz, Safin ve Toprak ile arkadaşları Fikir, Asel ve Can sadece isim olarak geçmiş kapalı kahramanlardır.

Arkadaşı Mercan onu yazması için cesaretlendiren, destek olan kapalı ve durağan bir kahramandır.

“ ‘Hayta.’ Diye söze giren Mercan oldu. Dinlediğim en güzel öykülerden biri.” (H, 2023: 80).

Sokaktaki Vefa abla ile Mualla teyze sokağın neşesini yansıtan kapalı kahramanlardır.

“Sokak fotoğrafçısının vitrini fotoğrafın çekildiğinden haberi olmayanların gülümsemeleri ile doluydu. Mualla teyze de onlardan biriydi” (H, 2023: 9).

“Bir de Vefa abla vardı, O çok başkaydı. Kendimi ona yakın hissederdim. Kaldırımda yan yana oturduğumuzda geçirdiği güzel çocukluk anılarından bahsedirdi. Şaka yapmaya bayılırdı. Kahkahalarımız sokakta yankılanırken gözlerimizden yaş gelirdi” (H, 2023: 10).

Sokakta kendisini ittiren Cemal ve annesi kapalı kahramanlardır.

“ Tam o sırada Cemal’in annesinin bizi izlediğini görmemiştim. Kendi çocuğunu kimse kötü bilmesin diye herkese beni olay çıkaran hayta olarak anlatmış” (H, 2023: 29).

Dil ve Anlatım

Kitapta okuyucunun seviyesine uygun açık, anlaşılır cümlelere yer verilmiştir. Gereksiz uzun cümlelerden, aşırı mecazlı anlatımlardan kaçınılmıştır. Kurallı cümleler tercih edilmiştir, devrik cümle örneği ile çok az karşılaşmıştır.

“Birbirinden ayrı dizelerde kendimi bulabilmenin neşesi vardı üzerimde” (H, 2023: 57).

“Ne düşünüyorsunuz peki?” (H, 2023: 81).

Kitapta samimi bir anlatım vardır. Anlatım birinci kişi ağzından yapılmıştır ve okuyucunun günlük hayatta kullanacağı kelimelere yer verilmiştir. Argo ya da teklifsiz konuşma kelimelerine rastlanmamıştır. Mecaz anlamlı kelimeler okuyucu yaş kitlesinin kullandığı şekli ile kullanılmıştır. Mecaz anlamlı kelimelerden bazıları şu şekilde kullanılmıştır:

“ ‘Ama...’ diye **geveledim**” (H, 2023: 69).

“Bir yanın **dökülmek** istiyor. Diğer yanın susuyor” (H, 2023: 70).

“Kendimi çok **kaptırmıştım**” (H, 2023: 70).

Okuyucunun söz varlığına katkı sağlayacak deyimlere sıkça yer verilmiştir. Kitapta yer alan deyimler anlaşılması güç, anlamı tahmin edilemeyecek deyimler değildir.

“Eve her girişimizde **kucak açardı** bize” (H, 2023: 21).

“**Dilinin ucuna gelirdi** de söyleyemezdi sanki. **İçi varmazdı**” (H, 2023: 21).

“Kokuları **burnumda tütüyordu**” (H, 2023: 20).

“Yanlarında kitap okuduğum her an **kulak kesilirdim** onlara” (H, 2023: 43).

“**Akıl yürütmüştüm** ve doğru çıkmıştı” (H, 2023: 51).

“**Elim ayağıma dolanmıştı**” (H, 2023: 52).

“**Dilim çözülmüştü**” (H, 2023: 53).

“Mercan’ın arkasındaki kalabalığa **dikkat kesildim**” (H, 2023: 89).

“Gölgeliğin hemen oraya yıllara **meydan okuyan** bu ağacın dibine kendimden bir parça bırakmışım” (H, 2023: 117).

İkilemeler kullanılarak söz varlığı zenginleştirilmiştir.

“Belki bir anıya **sıkı sıkı** tutunanlardan olduğun için olabilir” (H, 2023: 94).

“Jürilerin hepsini **tek tek** özenle incelediğinden bahsetti” (H, 2023: 94).

“Belki bunu **yüz yüze** konuşmamız gerekiyor ama bilmeni istiyorum” (H, 2023: 100).

“Kalbim **küt küt** atıyordu” (H, 2023: 105).

“İki sevdiğim insan **yan yana** olacaktı” (H, 2023: 106).

Günlük hayatta kullanılan kalıp kullanımlara yer verilmiştir.

“ ‘Ömür sen bizim her şeyimizsin!’ ” (H, 2023: 89).

“ ‘Sen çok yaşa evladım.’ ” (H, 2023: 110).

“ ‘En büyük Hayta bizim Hayta!’ ” (H, 2023: 110).

“Kalbimde çiçek açtı **vallahi**” (H, 2023: 111).

“Annenler **sağ olsun**, çok yardım ettiler” (H, 2023: 105).

Ağız kullanımına örnek olacak bir kullanım vardır. Ama yerine amma kullanılmıştır.

“Söylerdi **amma...**” (H, 2023: 21).

“Pamuk Prens ve Yedi Cüceler” masalında kullanılan ifade metne uyarlanarak kullanılmıştır. Metinlerarasılık ile anlam zenginliği kazandırılmıştır.

“ ‘Ayna ayna, söyle bana. Var mı benden daha Hayta’sı bu dünyada?’ ” (H, 2023: 93).

Kitapta betimlemelerden, kişileştirmeden faydalanılmıştır.

“Dükkândaki puantiyeli berjere otururken üst üste yığılmış albümlere baktım” (H, 2023: 69).

“Hemen onun bahsettiği yeri gözlerimle taramaya başladım. Raflar tavana kadar uzanıyordu. Sıra sıra dizilmiş kitapların içinde kendimi kaybedebilirdim” (H, 2023: 62).

“Neyse ki gölgesinde soluklandığım salkım söğüt vardı. Yaşıydı, saçları yerleri süpürürdü. Bazen mutlu olduğunu, bazense üzüldüğünü düşünürdüm. Mutluysa salınırdı, üzgünse toparlardı saçtıklarını...” (H, 2023: 62).

Kitapta yazım hataları tespit edilmiştir.

“Yazmaya olan isteğinin farkında mısın? **Değilsen** söyleyeyim, yüzünden okunuyor” (H, 2023: 69).

Cümledeki “Değilsen” sözcüğü “**Değilsen**” olarak yazılmalıydı.

“Bahçelimanı **Lisesi’nde** ödüller sahiplerini bulacaktı” (H, 2023: 92).

“Bahçelimanı **Lisesi’ne** girdiğimde görevlinin birine geldiğimi haber verdim” (H, 2023: 93).

Kurum ve kuruluş adlarına getirilen eklerin kesme işareti ile ayrılmadan yazılması gerekmektedir. Cümlelerdeki kurum isimlerinin yazılışları şöyle olmalıdır: “Bahçelimanı **Lisesinde**” ve “Bahçelimanı **Lisesine**”.

“Bulutların üzerinde sandığım an aslında arkadaşlarımın **omuzundaydım**” (H, 2023: 98).

Ünlü düşmesine uğraması gereken “omuzundaydım” yazılmıştır. “Omzundaydım” şeklinde düzeltilmelidir.

Anlatım bozukluğu yapılan cümleler bulunmaktadır.

“Tek bir **tanesini** bile kaybolsun istemedim” (H, 2023: 69).

Ek yanlışlığından kaynaklı bu anlatım bozukluğu “tanesini” kelimesi yerine “**tanesi**” yazılarak düzeltilmelidir.

“Son sınıftaydım ve üniversite sınavı yavaştan üzerimde bir kaygıya neden oluyordu” (H, 2023: 59).

Sözcüğün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklı bu hata “yavaştan” kelimesini “**üzerimde**” kelimesinden sonra yazarak düzeltilmelidir.

“Ailemden uzak kalabilmeye biraz daha alışabilmişim” (H, 2023: 59).

Gereksiz ek kullanımından kaynaklanan anlatım bozukluğu “alışabilmişim” kelimesi yerine “**alışmışım**” kelimesi kullanılarak düzeltilmelidir.

İleti

Kitabın iletisi, kendimizi keşfetme cesareti gösterebilmektir. Kitap; toplumun, çevremizin ya da ailemizin etiketlediği kişi olmadığımızı, insanların ön yargılı bakışlarından kurtulup özümüze dönebileceğimizi, kendimizi tanıyıp hayatımızda yeni yollar çizebileceğimizi, bunun için cesaretli olup adım atmamız gerektiğini anlatıyor.

İleti çocuğa uygundur. Kitap, başkaları tarafından hak etmediği bir adla adlandırılmış çocuğun kendi adını bulma, kendi olma yolculuğunu başarılı bir şekilde işlemiştir.

Çevre

Hayta kitabında olayın yaşandığı ana yerler Çatefayton Sokak ile Kalbiçiçek Hanım’ın kartpostal dükkânıdır.

Çatefayton Sokak; adı merak edilen, dayanışma içinde yaşanan ve eğlenceli bir yer olarak detaylı şekilde ele alınmıştır.

İlk duyulduğunda ismi hemen anlaşılamayan bu sokağa her gün pek çok insan geliyordu. Çoğunun ilk sorusu, sokağın isminin özel bir anlamı olup olmadığıydı. Adını çok uzun yıllar önce ailesiyle birlikte sokağın girişindeki mavi pencereleli eski eve yerleşen faytoncu aileden alıyordu” (H, 2023: 7).

“Ancak bu sokağın asıl özelliği ismi değildi: İçinde barındırdıklarıydı” (H, 2023: 8).

“Pencereleri süsleyen çiçekleri, eski Rum evleri, antikacısı, perdecisi, gevrek simitçisi, ayakkabı tamircisi, el yapımı oyuncakçısı, şerbetçisi, turşucusu, meşkur hanı...Sokağın başından sonuna kadar üzerine konuşulacak farklı konular bulmak mümkündü” (H, 2023: 8).

“Rekorlar kitabına girecek uzunlukta sekseğimiz vardı. Rengi attığı için her sene tekrar tekrar turuncuya boyanırdı” (H, 2023: 8).

“Çatefayton’da birlikte eğlenilemek kadar üzülebilmek de önemliydi” (H, 2023: 10).

“Bir terlik ayaktan fırladığında ona eşi eşlik ediyordu. Her Çatefaytonlu bunu bilirdi. Havaya fırlatılan ve sonrasında patır patır yere düşen terlikler bir cümbüşe dönüşürdü” (H, 2023: 11).

“ ‘Eğlenmeyeceksek ne işimiz var bu sokakta!’ cümlesi ağızdan ağıza dolaşırdu” (H, 2023: 12).

Kartpostal dükkânı bölüm başlığı olarak ele alınmış, yer ayrıntılı şekilde işlenmiştir. Dükkânın adının Postkartal olduğu da belirtilmiştir.

“Beni hemen sağındaki sandalyeye oturttuğunda bir yandan da içinde bulunduğu yerin, büyüleyici ruhu olduğunu düşünüyordum. Tamamen eski tarzda döşenmişti. Duvar kağıdından vitrinine, berjerinden perdelerine kadar her şey çok tanıdık geliyordu. Evimizdeki perdelerin neredeyse aynıydı” (H, 2023: 44).

“Bu dükkân çok hoşuma gitti. Bir kere çok güzel kokuyor ve sanki çocukluğumdan izler taşıyor gibi” (H, 2023: 46).

“Eski dokumalı bir ahşap dolaptan çıkardığı albümle yanıma geldi” (H, 2023: 46).

“Dar koridordan geçerken duvarları süsleyen çerçeveleri inceledim” (H, 2023: 60).

“Her yerde kitaplar, üst üste konulmuş defterler, fotoğraflar, kalemler ve fıstık yeşili bir daktilo vardı” (H, 2023: 60).

“Postkartal’dan ayrıldığımda oraya geri döneceğimden emindim” (H, 2023: 55).

Çatefayton sokakta Ömür’ün ailesi ile yaşadığı ev de betimlenerek anlatılan bir yerdir.

“Kırmızı ev... Orayı anımsadığımda yüzüme bir tebessüm otururdu. Kalbimin kelebeklerini havalandırırdu. Benimdi, bana aitti. Beneklimdi. Öyle anlatırdım evimi, yuvamı. Zamanla duvarlarında çizikler ve beyazlıklar oluşmuştu. İstemedemden yaşını ele verirdi” (H, 2023: 16).

“Hemen bitişiğindeki ağaç dalları evimizi sarar sarmalardı. Çatı katındaydık” (H, 2023: 16).

“Oturma odamızın duvarında bir akordeon asılıydı” (H, 2023: 17).

“Babamın evdeki kareli örtünün belli belirsiz kapattığı divanda uzanarak televizyonun karşısında uyuyakaldığı saatlerde, annem eve yeni dönmüş oluyordu” (H, 2023: 19).

İzmir’de okuduğu yatılı okul ve öykü yarışmasının ödüllерinin verileceği Bahçelimanı Lisesi de çevre olarak kullanılmıştır.

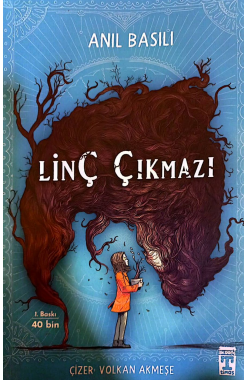
“İzmir de yatılı bir okuldaydım. Küçük bir odayı iki kişi paylaşıyorduk” (H, 2023: 38).

“Ders bitimine yakın sıramda test çözüyordum” (H, 2023: 88).

“Bahçelimanı Lisesi’ne girdiğimde görevlinin birine geldiğimi haber verdim. Jürinin hemen yanındaki koltukta oturmamı rica etti. Arka taraf karanlıktı ama epey kalabalık olduğu uğultulardan belli oluyordu. Işıkları sahneye doğrultmuşlardı” (H, 2023: 94).

4.5. Linç Çıkmazı

4.5.1. Kitabın künyesi ve özeti

Şekil 4.13. Linç Çıkmazı

Kitabın Adı: Linç Çıkmazı

Yayınevi: Timaş İlk Genç

Basım Yeri: İstanbul

Basım Tarihi: Şubat 2024

Sayfa Sayısı: 192

ÖZET

Dilburnu Lisesinde 11-A sınıfında okuyan Piya, okulun münazara takımındadır. Bir sabah sınıf arkadaşlarından aldığı birden çok telefon mesajı ile uyanır. Arkadaşları onun bir köstebek olduğunu söylemektedir. Kendi okuluna ve arkadaşlarına ihanet edip rakip lise ile birlikte olduğunu ifade ederler. Bu düşünceye sebep olarak da Piya'nın münazara yarışmasında rakip oldukları Boğuden Lisesindeki öğrenciler ile sarıldığı fotoğrafı gösterirler. Piya öyle bir anın yaşanmadığını anlatmak için arkadaşlarını arar ancak Ateş dışında kimse telefonu açmaz. Ateş sonra konuşabileceklerini söyleyerek telefonu kapattığında, Piya bir mesaj alır. Hayatındaki her şeyin yarım saat içinde yok olduğunu söyleyen bu mesaja cevap yazan Piya, mesajın iletilmediğini görür. Mesaja tekrar baktığında gelen mesajın yok olduğunu fark eder. Yaşadıklarına kimseyi inandıramayacak olmak onu üzer. Okula gittiğinde sırasının üzerinde köstebek olduğuna dair yazılan yazılar ile kendi üzerinin karalandığı bir sınıf fotoğrafı bulur. Arkadaşları tarafından dışlanan Piya durumu rehber öğretmeni Yeşer Öğretmen'e anlatır. Öğretmeni yaşadığı zorbalık konusunda kendisine destek olacağını söyler. Piya olanları ailesine anlatmak için biraz beklemeyi uygun görür, onları endişelendirmek istemez. Piya okuldan çıkıp eve giderken kaybolan mesajlardan bir tane daha alır. Bu arada çocukken çok iyi arkadaş olduğu ancak sonra aralarının bozulduğu Birben gelir. Birben ona çocukken gittikleri değirmenin oradaki Yaşlı Hayaller Ağacı'na gitmeyi teklif eder. Oraya gittiklerinde Piya ağaca çıkar, Birben'in Piya'dan uzaklaştığı an Piya'nın telefonuna bir mesaj daha gelir. Yanına gelen Birben'e okuması için telefonu uzattığında mesaj silinmiştir. Bu yaşananlar doğrultusunda Piya kendisine oynanan bu oyunu Birben'in hazırladığını düşünür ve sinirlenir. Öfke ile kontrolsüzce hareket ettiği için ağaçtan düşer ve ayağını incitir. Birben durumu haber vermek için Piya'nın ailesini arar. Ailesi onu hastaneye götürür ve Piya bir müddet ayağının üzerine

basamayacağını öğrenir. Bu sebeple okula zorunlu ara verir. Yaşadıklarını ailesi ile paylaşan Piya ailesinin desteği ile kendisini daha rahatlamış hisseder. Okula gitmediği günlerde yaşadığı zorbalık ile mücadele etme kararı alır. Okula döndüğünde münazara takımının liderliğinden ayrıldığını açıklar. Bu kararı açıklamasının ardından teneffüste arkadaşı Ateş yanına gelerek iyi olup olmadığını sorar. O esnada Ateş'in sıraya koyduğu telefonuna Boğuden Lisesi Sohbet Grubu'ndan mesaj gelir. Bunun üzerine Piya Birben'den sonra Ateş'in de bu oyunu oynayan biri olup olmadığı konusunda şüpheye düşer. Sıkıntısını gidermek için Yaşlı Hayaller Ağacı'na giden Piya orada gökyüzünde uçan sığırcık sürüsünün birlik beraberlik içinde uçmasından, gökyüzünde kalp şekli çizmelerinden etkilenir. Ertesi gün Birben ve Ateş'i kendisi hakkında konuşurlarken duyan Piya, bu oyunu onların oynadığı konusundaki şüphelerini derinleştirir. Okul kütüphanesinden aldığı bir kitapla zorbalığa uğradığında susmaması gerektiğini öğrenen Piya, Ateş ve Birben'e bu zorbalık planını onların yapmış olduğunu söyler. İlerleyen günlerde münazaraya konuşmacı olarak katılmasa da birlik ve beraberliğin bozulmaması gerektiğini düşünerek okul takımını desteklemek için münazaraya gider. Orada baygınlık geçiren Piya hastaneye kaldırılır ve sınıf arkadaşlarının onunla hastaneye geldiğini öğrenmek Piya'nın içini ısıtır. Bir gün ders arındayken tüm sınıfa Piya'nın köstebek olmadığını söyleyen bir mesaj gelir. Piya kendisini iyice güçlenmiş hisseder. Türkçe dersinde yazmış olduğu kompozisyonda bir çiçeğin anlaşılmadığını, yerini sevedemediğini anlatır. Çiçeğin saksısının düşmesinden ve cılız köklerinin ortaya çıkmasından bahseder. Çiçek gibi anlaşılmadığını düşünen Piya, kompozisyonuna koyduğu 'Ben Buradayım!' başlığı ile okul münazara takımına geri döndüğünü söyler. Münazara günü Boğuden Lisesi takımında eski sınıf arkadaşları Tumay'ı görürler. Bu şaşkınlığı atan Piya ve arkadaşları münazarayı kazanır. Münazara bitiminde Piya'ya yapılan her şeyi kendisinin yaptığını söyleyen Tumay ile Piya yüzleşir. Tumay Piya'nın ona zorbalık yaptığını düşündüğü için böyle bir yol izlediğini savunur. Piya arkadaşını bilmeyerek de olsa üzdüğü için özür diler ancak Tumay pişmanlık duymaz. Her şeyin ortaya çıkmasıyla hafifleyen Piya, Ateş ve Birben'den şüphelendiği için onlardan özür diler. Diğer arkadaşları da Piya'ya zorbaca davrandıkları için Piya'dan özür dilerler. Arkadaşlıkları sığırcıklar gibi birlik ve beraberlik içinde devam eder.

4.5.2 Dış yapı özellikleri

Boyutlar

Kitap 12.5 x 19.5 cm boyutlarındadır. Ağırlık ve hacim bakımından bu boyutlara sahip bir kitap çocuk tarafından rahatlıkla taşınabilir.

Kapak ve cilt

Kitabın kapağı ince kartondandır. Karton kapak; kitap okuma süresi uzadıkça ya da kitap tekrar tekrar okunmak istendiğinde çabuk deforme olmaktadır. Bu sebeple kapak, çocuğa görelilik ilkesine uygun nitelik taşımamaktadır. Kapak renkli ve canlıdır. Ön kapaktaki resimde elinde saksı tutan Piya ile onun etrafını saran bitki kökleri yer almaktadır. Bu resim, eserde yer alan bir bölümle ilintili olarak çizilmiştir. Kitapta kahramanın fiziksel özellikleri ile ilgili detaylı betimleme yapılmamıştır. Kapak resmi ile kahraman okuyucuya fiziksel olarak tanıtılmıştır. Resim ile kitabın konusu bir bütün oluşturmaktadır. Arka kapakta ön kapağa çizim olarak yansıtılan konunun yazı hali bulunmaktadır. Arka kapak yazısının altında metinde yer alan zorbalık konusu ile ilgili oluşturulmuş “#BenPiya” ve “ #ZorbaOlma” etiketleri yer almaktadır. Ancak sosyal medyada etiketler kullanılarak bir çalışma başlatılmamıştır. Merakla etiketleri yazan okuyucunun bir boşlukla karşılaşması, hayal kırıklığına sebep olmaktadır. Arka kapakta yer alan ‘İçinde Ne Var?’ bölümü okuyucuya ana fikir ve konu hakkında kısa başlıklar sunmuştur. Kitap arka kapağında okuyucu yaşı belirtilmemiştir. Kitap kapağı okuyucunun dikkatini çekecek nitelikte tasarlanmıştır.

Kitap sırt kısmından tutkallanarak ciltlenmiştir. Sayfa sayısı az olduğu için dikiş kullanılmaması sorun olmamıştır. Sayfalar kolayca çevrilebilmektedir. Ancak kitap sayfaları açıldığında desteksiz bir şekilde okumaya müsaade etmemekte, sayfalar kapanmaktadır. Kitabın sırtına kitap adı, yazar adı ve yayınevi yazılmıştır. Bu bilgiler kitabın rafta bulunmasını kolaylaştırmıştır.

Kâğıt

Kitapta açık sarı renkte, ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Bu kâğıt dayanıklılık açısından çok uzun ömürlü değildir. Kâğıt göz yormamaktadır ve yazılanları kolayca okuma imkânı sunmaktadır. Resimleri ve yazıları arka sayfaya geçirmektedir ancak geçirgenlik dikkat dağıtacak düzeyde değildir.

Sayfa düzeni

Sayfa kenarındaki boşluklar sayfa düzenine uygundur. Normal aralıklı satırlar ile yazılmıştır. Hitap ettiği seviyeye uygun olacak şekilde metin ağırlıklı bir düzen oluşturulmuş, metin tek sütun halinde yazılmıştır. Okumayı kolaylaştıracak çocuğa göre bir sayfa düzeni bulunmaktadır.

Harfler

Kitap “Goudy Old Style” yazı karakteri ile yazılmıştır. Harfler 12 puntodur. İç kapakta kitabın yaş sınırı 10+ olarak belirtilmiştir. Okuyucu kitlesinin yaşı düşünüldüğünde punto büyüklüğü idealdir. Bölüm başlarındaki başlıklar da kalınlık ve büyüklük olarak çocuğa uygundur.

Yazarın dikkat çekmek istediği kelime ya da cümlelerde, harflerin farklı kalınlık ve büyüklüğünden yararlanılmıştır. Kitapta büyük harflere, kalın harflere, italik harflere, üzeri çizilmiş büyük harflere vb. yer verilmiştir.

“ ‘Bir mesaj alındı.’

Telefon bildirimi” (LÇ, 2024: 8).

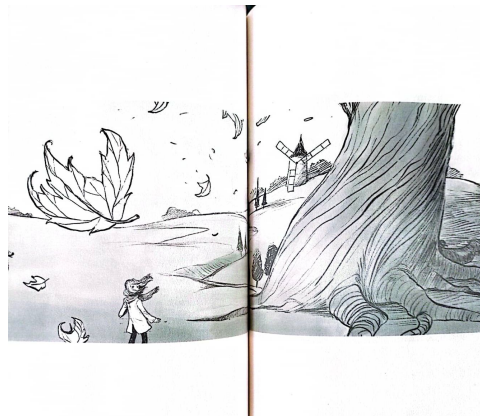
“P İ Y A” (LÇ, 2024: 98).

“ ‘Birlikteyiz. Beraber!’ ” (LÇ, 2024: 99).

“ **ZORBALIĞA UĞRUYORSAN SESİNİ ÇIKART!** ” (LÇ, 2024: 116).

Resim

Kitabın çizeri Volkan Akmeşe’dir. Kitapta yan yana bulunan iki sayfa bir bütün olarak düşünülmüş, resim iki sayfayı kaplayacak şekilde çizilmiştir. Kitapta bu şekilde çizilmiş üç resim vardır. Resimler kitabın 89 ile 96. sayfaları arasında bulunmaktadır. Resimler konu ile uyumludur ve siyah-beyaz çizilmiştir.

Şekil 4.14. Piya, Değirmen ve Yaşlanmayan Hayal Ağacı

Bölüm başlarında ve sonlarında sığircık resimleri bulunmaktadır.

Şarkının ve şarkıyı söyleyenin adının yazıldığı satırın etrafında nota görselleri yer almaktadır. Bu şekilde okuyucunun bahsedilen şarkıya merakı arttırılmıştır. Şarkılara ulaşan okur, şarkı sözlerinin konu ile uyumlu olduğunu fark edecektir. Yazar incelenen tüm kitaplarında metinlerarasılık yöntemini kullanarak okuyucuyu farklı metinlere yönlendirmiştir. Bu kitaba şarkıları da dahil ederek farklı disiplinler arasında da bir bağ kurmuştur.

“*Louis Armstrong – What a wonderful world!*” (LÇ, 2024: 67).

“*YENİ BİR GÜN DOĞDU MERHABA – BARIŞ MANÇO*” (LÇ, 2024: 76).

4.5.3 İç yapı özellikleri

Konu

Kitap; arkadaşının zorbalığına uğrayan, sınıf arkadaşları tarafından ötekileştirilen Piya'nın, zorbalıkla mücadelesini konu almaktadır. Başlangıçta kendini çaresiz hisseden Piya'nın, ailesi ve öğretmenlerinin desteği ile haklı iken susmamayı, zorbalığa karşı güçlü durmayı öğrenmiş olmasını anlatmaktadır.

Konu kitabın hedef kitleleri olan 10+ yaş grubu için uygundur. Kitaptaki olaylar gerçekleşmesi muhtemel olaylardır. Yaşanan çatışmalar inandırıcıdır. Kahramanların yaşadığı olaylar okuyucuyu kitaba bağlayacak merak unsurlarını barındırmaktadır.

Kitabın konu yapılandırmasını zayıflatan öğeler bakımından incelenmesi

Abartılmış Merak: Kitapta okuyucunun okuma isteğini azaltacak kadar abartılmış merak yoktur. Merak unsurları dengeli bir şekilde verilmiştir.

Rastlantısallık: Kitapta rastlantısallık yoktur. Kurgudaki her adım bir önceki ile bağlantılıdır. Bu sebeple inandırıcılık yüksektir.

Duygusallık: Metinde duygusallık öğeleri yerinde ve abartısız şekilde verilmiştir. Hayatın içinde her an karşılaşılabilecek mutluluk, hüznün, heyecan, korku, stres gibi duygulara değinilmiştir.

Çatışmalar

Kitap, ana kahraman Piya'nın telefonuna arkadaşlarından gelen linç mesajlarıyla başlayan bir kurguya sahiptir. Piya'nın arkadaşları ile çatışması kitabın en temel çatışmasıdır. Piya'nın uğradığı zorbalıktan kurtulmak için attığı adımlarda kendisi ile çatışmaları da

olmuştur. Yaşanan çatışmalarla günlük hayatta karşılaşmak mümkündür. Bu sebeple kurgu okuyucuyu kendine çekmekte başarılı olmuştur.

Kişi-kişi çatışması

Piya'yı mutsuz etmek için çalışan Tumay münazara gününde bu zorbalık planını yapanın kendisi olduğunu itiraf eder. Piya ile aralarında yaşanan çatışma kişi-kişi çatışmasına örnektir.

“ ‘Tumay, bunu nasıl yaparsın? Her şeyi senin planladığına inanamıyorum’ ” (LÇ, 2024: 172).

“ ‘Sana karşı kaybettiğimiz için. Çok mutsuzum. Amacım seni mutsuz etmektir’ ”

“ ‘Tumay sen neler söylüyorsun? Kulakların duyuyor mu?’ ”

“ ‘Evet Piya. Her şeyi duyuyorum. Söylediklerimin arkasındayım. Yaptıklarımın arkasındayım’ ” (LÇ, 2024: 172-173).

Kişinin kendisiyle çatışması

Piya arkadaşları ile çok iyi ilişkiler kurduğunu düşünmektedir. Onu anlayan ve ona değer veren arkadaşları vardır. Onlardan beklemediği şekilde olumsuz mesajlar alan Piya, arkadaşları tarafından anlaşılmadığını hissetmiştir. Bu sebeple ağlamış, sonrasında kendini toparlamaya çalışmıştır. Bu anlarda kendisi ile çatışma yaşamıştır:

“Ağlamak güçsüzlüğümü ortaya çıkarıyor gibi düşünürdüm. Boğazım düğümlendiğinde, gözlerimi kaçırdığımda ya da ağlayacağımı hissettiğim her an, ortamdan kaçmak isterdim. Artık ağlamak, benim için yüzleşmeyi ifade ediyor” (LÇ, 2024: 13-14).

“Ayna karşısına geçmiş, kendimi cesaretlendirmek için uğraşıyordum. Çocukken hep birileri beni desteklesin isterdim. Bir şeyleri benim yerime düşünsün. Karar versin. Sorumluluk almadan sonuca ulaşabilmenin aldanmışlığımdan belki veya çocukluğun aceleciliğiyle kendi ellerimi kullanabilmenin, tırmanabilmenin, kendim olabilmenin önemini kavrayamamamdan. Okuduğum kitaplarda, izlediğim filmlerde ya da tiyatro oyunlarında hep öne çıkan bir his vardı: Kendi ayaklarının üzerinde durabilmek. Bu durumu son zamanlarda önemsiyordum” (LÇ, 2024: 17).

Kişi-toplum çatışması

Annesi ve babasından yaşından daha olgun olduğunu duyan Piya, kendisi ile arkadaşları arasında bir çatışma yaşamıştır:

“Bu cümleyi onlardan ilk duyduğumda kendimi yetişkinmişim gibi hissetmişim. Hatta bir günümü bunun üzerine ayırıp diğer arkadaşlarımla kendimi kıyaslamıştım. İlgi alanlarımızı, davranışlarımızı, heyecanlarımızı... Aklıma gelen her şeyi bir liste üzerinden ilerleyerek kâğıda dökmüştüm. Yaralarımızı sarış şeklimiz bile farklıydı. Onlar hızlı bir şekilde kabuk tutarken ben devamlı sökülüyordum” (LÇ, 2024: 18-19).

Karakterler

Kitabın ana karakteri Piya açık ve devingen bir karakterdir.

Lise yıllarına kadar kendini başkaları için yaşamaya adanmış biri iken, lisedeki arkadaşlıklarını daha kuvvetli ilişkiler üzerine kurduğunu düşünmektedir.

“Benimle alay ediyorlar. Eskiden olsa çabuk kanardım. Hatta benimle uğraştıkları için kırılırdım. İnsanların benim hakkımda söylediği her şeyi önemseydiğim zamanlar oldu” (LÇ, 2024: 10).

“Şimdi şahane dostlarım var. Sınıfımı, okulumu seviyorum. İnsanlarla iletişimim oldukça kuvvetli. Okulun çok sevilenlerinden biriyim. İnsanların beni anladıklarını bilmek iyi hissettiriyor!” (LÇ, 2024: 11).

Piya sorumluluklarını almış, kendi ayaklarının üzerinde duran bir kahramandır:

“Kendimi bildim bileli evdeki herkes çalışıyor. Çocukken kahvaltımı hazırladığım zamanlar oldu. Ödevlerimi yaparken kendi başıma üstesinden gelebildiğimi fark ettim.” (LÇ, 2024: 19).

Güvenilir bir dost olarak görülen Piya, uğradığı zorbalık yüzünden güvenilir ilan edilmiştir:

“Sen bizim en güvenilir dostumuzdun. Sen de bunu yaptıysan kime güveneceğiz?” (LÇ, 2024: 28).

Piya'nın adını ninesi vermiştir.

“PİYA...

Ninem vermişti ismimi. Birlik, beraberlik anlamına geliyordu” (LÇ, 2024: 98).

Piya'nın fiziksel özellikleri şu şekildedir:

“Birben'in boyu benden uzundu. İkimizin de saçları kahverengiydi. Yanaklarımızı kaplayan çillerimiz ortaktı” (LÇ, 2024: 45).

“Kulaklıklarım kocaman kulaklarımı kapatacak kadar büyüktü” (LÇ, 2024: 76).

“Gamzelerim ortaya çıktı mı diye düşünmek bile iyi gelmişti” (LÇ, 2024: 161).

Uğradığı zorbalık karşısında önce pes eden, münazara takımında olmaktan vazgeçen Piya, zaman geçtikçe hakkını savunmuş, mücadeleye devam etmiş, en sonunda da kaybettiklerini geri almıştır:

“KONUŞ PİYA.

KONUŞ.

SUSMA.

BİR YERLERDE SENİNLE AYNI HİSSİ PAYLAŞANLAR İÇİN KONUŞ.

BİR ADIM AT.

ESKİSİ GİBİ.

GÖZÜ KARA OL.

PES ETME.

HAKKINI SAVUN.” (LÇ, 2024: 157).

“Bir fotoğraf karesi olsak muhtemelen mutluluğu anlatırdık. Birben, Uzak, Doğu, Ateş, Mislina, ben... Bir aradaydık” (LÇ, 2024: 185).

Piya'nın sınıf arkadaşları Birben ve Ateş açık ve durağan kahramanlardır. Piya'nın köstebek olduğuna en başından beri inanmamış, tanıdıkları Piya'dan şüphelenmemiş, ona destek olmaya çalışmışlardır.

“Ateş’i, Yeşer Öğretmen’le konuşurken duydum. İyi olmadığını düşündüğüm için çok ısrar ederek ben de arkandan gelmek istedim” (LÇ, 2024: 41).

“Ben sana inanıyorum ama diğerlerinin de sana tekrar güvenmesi zaman alabilir. Bu sürede birlikte neler yapabileceğimize karar verebiliriz” (LÇ, 2024: 37).

Piya’nın sınıf arkadaşları Uzak, Doğu, Mislina kapalı ve devingen kahramanlardır. Arkadaşlarının kendilerini bırakarak rakip okulun münazara takımına gittiğini düşünmüş ve onunla arkadaşlıklarını sonlandırmışlardır. Ancak Piya’ya bu tuzağı kuran ortaya çıkınca arkadaşlarından özür dilemişlerdir.

“ ‘Çocuklar, çikalım şuradan. Zamanımıza yazık. Piya artık arkadaşımız değilsin.’ ” (LÇ, 2024: 29).

“ ‘Piya , bizim sana kocaman bir özür borcumuz var.’ ” (LÇ, 2024: 186).

Okulun rehber öğretmeni Yeşer Öğretmen kapalı ve durağan bir kahramandır. Öğrencisine güvenmiş, uğradığı zorbalıktan kurtulması için ona destek vermiştir.

“ ‘Her şey ortaya çıkacak, merak etme. Bu bir başka arkadaşının başına da gelebilirdi. Emin ol, o da senin gibi hissederdi.’ ” (LÇ, 2024: 32).

Piya’nın ailesinden annesi, babası ve dayısı kitabın kapalı ve durağan kahramanlarındandır. Piya’nın zorbalığa uğradığının farkında olarak okul ile işbirliği halinde süreci yönetmeye çalışırlar.

Tumay, Piya’yı mutsuz etmek için aslında çekilmemiş fotoğrafları oluşturan, silinen mesajları hazırlayan, Piya’nın köstebek olduğuna herkesi inandıran kahramandır. Kitabın ana çatışması bu kahraman ile sağlanmıştır.

Dil ve Anlatım

Kitapta sade, anlaşılır cümlelere yer verilmiştir. Gereksiz uzun cümlelerden kaçınılmış, aşırı mecazlı anlatımlar kullanılmamıştır. Kurallı cümleler tercih edilmiştir, devrik cümle örneği ile çok az karşılaşmıştır.

“Çok hayal kurardım ama çok da yerle bir ederdim onları” (LÇ, 2024: 88).

“Benim yaşadığım cümle için hafif kalır cümlesini kurmak doğru değildi belki (LÇ, 2024: 81).

Anlatım birinci kişi ağzından yapılmıştır, samimi, akıcı bir anlatım vardır. Genellikle okuyucunun günlük hayatta kullandığı kelimeler kullanılmıştır. Ancak okuyucunun kelime hazinesine eklenebilecek farklı kelimelere de yer verilmiştir.

“Beni yarışmanın liderliğinden geri çekmek için düzenlenen bir **kumpastı**” (LÇ, 2024: 21).

“Tüm motivasyonu sağlayan güven **timsali** birinin olması gerekiyordu” (LÇ, 2024:105)

“Bu konu henüz **muallakta**” (LÇ, 2024: 129).

“Sonrası **malum**” (LÇ, 2024: 129).

Mecaz anlamlı kelimeler okuyucu yaş kitlesinin kullandığı şekli ile kullanılmıştır:

“Üzülmekten neredeyse **şıştım**” (LÇ, 2024: 36).

“Telefonlar **uyutulmalı!**” (LÇ, 2024: 8).

“ ‘Piya, sen bir **KÖSTEBEKSİN!**’ ” (LÇ, 2024: 12).

Çocuk edebiyatı eserlerinde argo kelimelerin kullanılması uygun değildir ancak metinde argo kelimelere ve teklifsiz konuşma örneklerine yer verilmiştir.

Argo:

“Sizi yakında **enseleyeceğim** mesajımdı bu” (LÇ, 2024: 88).

Teklifsiz Konuşma:

“**Çaktırmamaya** çalışsalar da aynı duygunun bizi esir aldığına emindim” (LÇ, 2024: 30).

Deyimlerden sıklıkla yararlanılmıştır:

“Koca bir boşluk bulutu zihnimi **ele geçirmiş** gibiydi” (LÇ, 2024: 8).

Tavana bakar bir şekilde **kendime gelebilmeyi bekledim**” (LÇ, 2024: 8).

“Ama bugün yaşananlar sanki bir anda tüm geçmişi **yerle bir etmişti**” (LÇ, 2024: 14).

“**Yediğimizin içtiğimizin ayrı gitmediği** arkadaşlarım bir anda bana **buz kesilmişlerdi**” (LÇ, 2024: 25).

“İşte **ağına düşürmüştü** beni” (LÇ, 2024: 48).

“Kim bilir ne kadar süredir **kafa yordun**” (LÇ, 2024: 49).

“Hiçbir şeyin bir daha eskisi gibi olmayacağı düşüncesine **saplanıp kalmıştım**” (LÇ, 2024: 62).

“Bir yandan eşyaları toplamaya çalışırken insanlarla **göz göze geliyordum**” (LÇ, 2024: 74).

“Bazı insanlar **içimizi ısıtıyordu**” (LÇ, 2024: 75).

Kalıplaşmış söz öbeklerine yer verilmiştir:

“**‘Elinize sağlık!’**

‘Afiyet olsun ’” (LÇ, 2024: 131).

Metinde yer verilen ikilemelerden bazıları şunlardır:

“İçim yanmış gibi **kana kana** içtim” (LÇ, 2024: 30).

“Kırmızı bisikletimin yanına çöktüm ve **hüngür hüngür** ağlamaya başladım” (LÇ, 2024: 33).

“Sonrasında da **tek tük** konuşmalarla hayatımıza devam ettik” (LÇ, 2024: 40).

“Dostluk bir sınavla değil, yalanla **karşı karşıyaydı**” (LÇ, 2024: 83).

“Anılar silsilesinin içinden **hayal meyal** koştururken kendimi rüzgârın yönüne bırakmıştım” (LÇ, 2024: 86).

Yansıma sözcüklerden faydalanılmıştır:

“**KÜÜÜÜÜÜT!**” (LÇ, 2024: 9).

“**ÇAT!**” (LÇ, 2024: 14).

“**Çıt yoktu**” (LÇ, 2024: 80).

Betimlemeler ile anlatıma zenginlik katılmıştır:

“*Ama onlarla çevrelenmiş bir şekilde çıplak ayaklarla orada duruyordum. Uzun gagaları, kısa kuyrukları, siyah renkleri, parlaklıkları...*” (LÇ, 2024: 97).

Kitapta farklı bir kitaptan alıntı yapılarak, metinlerarasılık sağlanmıştır.

“*Bu konuşma aklıma çok sevdiğim “Ağaç Diken Adam” kitabını ve oradaki bir alıntıyı getirdi:*

“*İnsan yirmi yaşındayken elli yaşındaki bir insanın artık ölmekten başka yapacak bir şey kalmadığını zanneder’*” (LÇ, 2024: 75).

Okuyucuya farklı kitaplar tavsiye edilmiştir. Bu kitaplar da zorluklarla mücadele eden, pes etmeyen kahramanların hikayesini anlatmaktadır.

“*Geriyeye kalanlar, “İçimdeki Müzik”, “Gerçek”, “Süper Yetenekli”, “Mucize”, “Başarısızlar Kulübü” ve “Siber Zorbalıkla Baş Et!” isimli kitaplardır*” (LÇ, 2024: 113).

Kitapta yazım yanlışları yapılmıştır.

“*Ama hiçbirinde Boğuden **Lisesi**’ne geçeceğini söylememiştin*” (LÇ, 2024: 172).

“*Boğuden **Lisesi**’nden Yaprak da konuya dahil oldu*” (LÇ, 2024: 179).

Kurum ve kuruluş adlarına getirilen eklerin kesme işareti ile ayrılmadan yazılması gerekmektedir. Cümlelerdeki kurum isimlerinin yazılışları şöyle olmalıdır: “Boğuden **Lisesine**”, “Boğuden **Lisesinden**”.

İleti

Kitabın iletisi zorbalıkla mücadele etmemiz gerektiğidir. Kitapta, her insanın zorbalığa uğrayabileceğinden, toplum tarafından linç edildiğimizde kendimizi çok güçsüz hissedebileceğimizden bahsedilmiştir. Haksızlığa uğradığımızda susmamamız, etrafımızda bize yardım edebilecek olanların desteğini alarak mücadele vermemiz gerektiği anlatılmıştır.

Çevre

Kitapta Piya'nın evi, öğrencisi olduğu Dilburnu Lisesi, münazara salonu ve tepede bulunan değirmen mekân olarak kullanılmıştır.

“Telefonu almak için çalışma masama doğru birkaç adım attım” (LÇ, 2024:9).

“Çok sıkıldığımı söylediğim için oturma odasındaki bir koltuğu bu sürece uygun hâle getirdiler. Artık salonda yaşıyordum” (LÇ, 2024: 113).

Dilburnu Lisesinde olaylar 11-A sınıfı, rehberlik servisi, kütüphanede yaşanmıştır.

“11-A. Burası benimdi. Bendendi” (LÇ, 2024: 26).

“Sıramın başında dururken benim için yazılan notlara ve arkadaşlarımın yüzüne baktım” (LÇ, 2024: 26).

“Rehberlik öğretmenim Yeşer'in odasında buldum kendimi” (LÇ, 2024: 30).

“Kütüphanede kendimi sessizliğin tam ortasında bulmak uykumu getirmişti” (LÇ, 2024: 111).

Münazara için gidilen Arkeoloji Müzesi de çevre olarak kullanılan yerlerden biridir.

Münazara her sene Arkeoloji Müzesinin “Benzersiz Çalışmalar Salonu”nda gerçekleşiyordu. Böyle ciddi organizasyonlarda insanı kasmayacak mekânların kullanımı kesinlikle rahatlatan bir etkiye sahipti. Tablolar, oturma alanları, eski zaman heykelleri...”(LÇ, 2024: 139).

“Adımızı anons ettiklerinde salonda alkışlar yankılandı” (LÇ, 2024: 170).

Değirmenin orada bulunan “Yaşlı Hayaller Ağacı” kitapta konu başlığı olarak ele alınmıştır.

“Değirmenin micirli yoluna geldiğimizde durduk” (LÇ, 2024: 148).

“Değirmen yokuşunda gözden kaybolana kadar ara ara dönüp onlara baktım. İyi olduğumdan emin olsunlar istiyordum. Yaşlanmayan Hayaller Ağacı'na doğru yürümeye devam ettim. Yaklaştıkça dalları daha da seçilir oluyordu” (LÇ, 2024: 149).

“Az kalmıştı. Dalları görünüyordu. Tepeye ulaşmak üzereydim. Değirmenin boyası atmış taşları, çıplak bir ayağı andırıyordu” (LÇ, 2024: 86-87).

“Alabildiğince uzanan dağlar, sisin ardına gizlenmiş deniz, yağmur damlalarının şarkıları, arada öten kuşlar, rüzgârın uğultusu...” (LÇ, 2024: 87).

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Anıl Basılı kitaplarını çocuğa görelilik ilkesi yönünden incelediğimiz bu çalışmada; kitaplar dış yapı ve iç yapı unsurları bakımından ele alınmıştır.

Anıl Basılı'ya ait kitapların boyutunun çocuğa uygun olduğu çalışmanın sonuçlarından biridir. (Ceylan, 2019) Hasan Latif Sarıyüce'nin hikayelerini çocuğa göre değerlendirdiği çalışmasında kitapların boyutunun çocuğa göre olduğunu belirtmiştir. Bu iki çalışmadan ortak sonuç elde edilmiştir.

İncelenen eserlerde harfler on iki punto olarak kullanılmıştır. Eserin harf karakteri ve satır aralıkları açısından çocuğa uygun olduğu tespit edilmiştir. (Kılıç, 2024) da yaptığı Abdullah Harmancı'nın çocuk kitaplarının incelemesi çalışmasında eserlerde on ve üstü punto kullanıldığını tespit etmiştir. Bu çalışmalardan farklı olarak Muzaffer İzgü'nün incelenen çocuk kitaplarında kullanılan harf boyutu ve karakterinin, sık satır aralıklarının okumayı güçleştirdiği görülmüştür (Akyüz, 2014).

Kitaplarda ince karton kapak kullanılmıştır. Kapak yıpranmaya karşı dayanıksızdır. Kapaklar canlıdır ve resimler ile kitabın konusu örtüşmektedir. Kapak tasarımı çocuğa uygun bulunmuştur. (Kılıç, 2024) da incelediği kitapların tasarımlarının çocuğa uygun olduğunu belirtmiştir. (Dağ, 2021) Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarını incelediği çalışmasında kapakların flexi ve ciltli kapak olduğunu tespit etmiştir. Tasarım olarak çocuğa uygun olan kitapların dayanıklılık açısından da güçlü olması çalışmaların farklı sonuçlarını ortaya koymuştur.

Eserlerde ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. (Kılıç, 2024) Abdullah Harmancı'nın kitaplarında da ikinci hamur kâğıt kullanıldığını saptamıştır. (Ceylan, 2019) eserlerde birinci hamur, beyaz kâğıt kullanıldığını tespit etmiş, bu kâğıdın göz yorduğunu da ifade etmiştir.

Anıl Basılı kitaplarında resimler genel olarak çocuğa görelilik ilkesine uygun nitelik taşımaktadır. Resimler konuyla uyumludur ve hayal gücünü desteklemektedir. (Dağ, 2021) incelediği eserlerde resimlerin çocuğun düş dünyasını geliştirecek şekilde çizildiğini belirtmiştir. Ancak (Akyüz, 2014) analiz ettiği kitapların resimlerinin çok yetersiz olduğu sonucuna varmıştır.

Araştırma sonucunda, kitaplarda konuyu yapılandırma bakımından zayıflatan aşırı duygusallığa ve abartılmış meraka yer verilmediği görülmüştür. (Dağ, 2021) da araştırmasında kitaplarda konu yapılandırmasını zayıflatan öğelere yer verilmediğini belirtmiştir. (Kılıç, 2024) incelediği eserlerden bir tanesinde aşırı duygusallığa ve rastlantısallığa yer verildiğini saptamıştır.

İletiler, genellikle kurgu içinde sezdirme yoluyla okuyucuya verilmiştir. “Linç Çıkmazı” kitabında doğrudan verilen iletiler de tespit edilmiştir. (Aslan, 2023) Aytül Akal’ın yapıtlarını çocuk yazınının temel ilkeleri açısından incelediği araştırmasında iletilerin sezdirme yoluyla ya da doğrudan verildiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda çalışmalardan ortak sonuç elde edilmiştir.

İncelenen Anıl Basılı kitaplarında kahraman sayısının az olduğu görülmüştür. İnsanlara eşlik eden hayvanların da kitaplarda yer aldığı ancak hayvanların ana karakter olarak kullanılmadığı tespit edilmiştir. (Dağ, 2021) incelediği Şermin Yaşar kitaplarında bir köpeğin ana kahraman olduğunu saptamıştır. Yapılan araştırmalar kitaplarda farklı kahraman kullanımının olduğunu göstermiştir. (Ceylan, 2019) Hasan Lâtif Sarıyüce kitaplarında az kahramana yer verildiğini tespit etmiştir. Kahraman sayısı bakımından değerlendirildiğinde bu iki çalışmanın benzer bulgulara sahip olduğu görülmüştür.

Araştırma sonucunda incelenen kitaplarda sade, akıcı, çocuğun yaşına uygun bir dil kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Kitapta yer alan metinlerarasılık özelliği anlatımı güçlendirmiştir. Yazar bu tekniği sık sık kullanarak okuyucuyu farklı türden edebi metinlere, konuyla ilgili başka kaynaklara yönlendirmiştir. (Dağ, 2021) Şermin Yaşar kitaplarında da metinlerarasılık tespitinde bulunmuş; sade, akıcı bir dil kullanıldığını ifade etmiştir. (Kılıç, 2024) araştırmasında metinlerarasılık tespitinde bulunmamıştır.

5.2. Sonuç

Anıl Basılı’nın yazmış olduğu, çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenen eserlerden elde edilen bulgulara göre şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

Kitaplar ilk olarak dış yapı özellikleri açısından değerlendirilmiştir. Buna göre:

İncelenen “Başarısızlar Kulübü”, “Mükemmeller Kulübü”, “Büyük Dostum”, “Hayta” ve “Linç Çıkmazı” kitaplarının 12.5 x 19.5 cm boyutunda olduğu ve bu boyutun çocuğun taşınması, rahatlıkla okuması için uygun olduğu görülmüştür. Kitapların aynı boyutta olması

kitaplık düzeni oluşturmaya imkân sağlarken, boyut bakımından da çocuğa görelilik ilkesine uygun nitelikleri taşımaktadır.

İncelenen yapıtlarda ince karton kapak kullanılmıştır. Bu kapak yırtılmaya karşı dayanıksızdır ancak kapaklarda kullanılan resimler renkli ve canlıdır. Kapak tasarımları ilgi çekicidir. Kapakta yer alan resimler ve arka kapakta bulunan yazı kitabın konusu ile uyum sağlamaktadır. Okuyucunun kitapla tanışmasını sağlayan kapak merak uyandıracak, eser hakkında doğru fikirler yürütülmesine olanak sağlayacak şekilde hazırlanmıştır. Kitabın ön kapağında kitabın adı, yazarın adı, resimleyeni bulunan kitaplarda (Başarısızlar Kulübü, Mükemmeller Kulübü, Linç Çıkmazı) resimleyeninin adı ve yayınevi logosu bulunmaktadır. Arka kapakta kapak yazısı ile birlikte kapağın alt kısmında yer alan kutucukta kitabın türü ve “İçinde Ne Var?” bölümleri yer almaktadır. “İçinde Ne Var?” bölümleri kitabın anahtar kelimelerinden oluşmaktadır. Bu bölüm okuyucuya, okuyacağı konu hakkında ipucu vermektedir. Kapak, yıpranmaya karşı dayanıksız olmakla birlikte; resimleri, yazısı, tasarımı yönünden çocuğa görelilik ilkesine uygun nitelikler taşımaktadır.

Kitaplarda, açık sarı renkte ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Kâğıt göz yormamaktadır. Kullanılan kâğıt çocuğa görelilik ilkesine uygundur.

Araştırma konusu olan eserlerde sayfa düzenini bozacak herhangi bir unsura rastlanmamıştır. Sayfa kenarlarındaki boşluklar, satır aralıkları yeterlidir. Metinler tek sütun halinde yazılmıştır. Okumayı kolaylaştıran sayfa düzeni oluşturulmuştur bu sebeple sayfa düzeni bakımından çocuğa görelilik ilkesine uygun nitelikler taşımaktadır.

Tüm kitaplar “Goudy Old Style” yazı karakteri ile yazılmıştır. Harfler 12 puntodur. Başlıkların yazımında kullanılan harfler, italik, kalın ya da büyük kullanılan harfler okumayı zorlaştırmamaktadır. Kullanılan yazı karakteri ve punto büyüklüğü çocuğa uygundur.

“Başarısızlar Kulübü”, “Mükemmel Kulübü” ve “Linç Çıkmazı” eserleri resimlidir ve resimlerin hepsi konu ile uyumludur. “Başarısızlar Kulübü”nde bir resim metnin uygun yerinde kullanılmamıştır. Onun dışında tüm resimler metinle uyumlu bir şekilde yerleştirilmiştir. Yine “Başarısızlar Kulübü”ndeki resimlerin çizimi gerçeklikten uzaktır ancak “Mükemmeller Kulübü” ve “Linç Çıkmazı”nda resimler kolay anlaşılır, çocukların algılamasında sıkıntı oluşturmayacak resimlerdir. Resimler siyah-beyaz çizilmiştir. Kitaplarda farklı sayıda resimler vardır. “Başarısızlar Kulübü”nde yetmiş dokuz, “Mükemmeller Kulübü”nde otuz beş, “Linç

Çıkmazı”nda altı sayfasında resim yer almıştır. Kullanılan bu resimler genel olarak çocuğa uygundur.

Kitaplar iç yapı özellikleri açısından değerlendirilmiştir. Buna göre:

Konular, başarısız olmaktan korkmamak, mükemmel olmak zorunda olmamak, dostluk, kendin olmak, zorbalıklara karşı ses çıkarmaktadır. Konular çocuğa görelilik ilkesine uygun bir şekilde işlenmiştir. Aynı zamanda konu farklı çatışmalar kullanılarak ele alınmış; kişi-kişi çatışması, kişinin kendisiyle çatışması, kişi-toplum çatışması ve kişi-doğa çatışmasının örneklerine yer verilmiştir.

Kitaplarda okuma takibi yapılamayacak kadar çok kahraman kullanılmamıştır. Kahramanların fiziksel özellikleri detaylı bir şekilde ele alınmamış; kahramanların kişilik özelliklerine, duygu ve düşünce dünyalarına geniş bir şekilde yer verilmiştir. Çocuğun kahramanla özdeşim kurmasına imkân tanıyan, gerçek hayatta rastlanması mümkün kahramanlar oluşturulmuştur. Olumlu özelliklere sahip kahramanların yanında olumsuz özellikler taşıyan kahramanlar da oluşturularak gerçek hayatla bütünlük sağlanmıştır.

Eserlerde yer alan tüm iletiler çocukların kendi olmalarını engelleyen şeylerle mücadele etmelerini önermektedir. Pes etmemek, kendin olmak iletileri kitapların ortak iletileri olabilir. Kitaplarda çocuğu toplumda güçlendirmek fikri vardır.

Dil ve anlatım yönünden incelenen eserlerde sade, anlaşılır, akıcı bir dil kullanılmıştır. Anlatım birinci kişi ağzından yapılmıştır. Metinlerarasılık kullanılarak okuyucu farklı metinlerle tanıştırılmıştır. Kullanılan sözcükler ve cümle uzunluğu çocuğun yaşına uygundur. Kurallı cümlelerden oluşan metinlerde ara ara devrik cümlelerde kullanılmıştır. Söz varlığını oluşturan deyimler, söz kalıpları, ikilemeler, yansımalar, pekiştirmeler, benzetme ve kişileştirmelere sıkça yer verilerek anlatım zenginleştirilmiştir. Metinlerde argo ve teklifsiz konuşmada kullanılan sözlerin kullanımına rastlanmıştır. Bu kelimelerin kullanılması dışında, çocuğa uygun olmayan dil ve anlatıma rastlanmamıştır.

Kitaplarda yer alan çevre çocuğa uygundur. “Başarısızlar Kulübü”, “Mükemmeller Kulübü”, “Linç Çıkmazı” kitaplarında ana çevreyi okul, “Büyük Dostum” ve “Hayta” kitaplarında ana çevreyi mahalle oluşturmaktadır. Çocuğun içinde bulunduğu yerlerin çevre olarak seçilmesi, çocuğun kitap ile özdeşim kurmasını kolaylaştırmıştır. Yazar “Büyük

Dostum” kitabında kendi yaşadığı yeri, çevre olarak kullanmıştır ve kullanılan çevre çocuğa göredir.

5.3. Öneriler

Elde edilen verilere göre şu araştırmacılara ve incelenen kitaplara yönelik şu önerilerde bulunulabilir:

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Alana katkı sunmak için farklı yazarların eserleri çocuğa görelilik ilkesine göre incelenebilir.

Anıl Basılı'nın incelenen çocuk kitapları söz varlığı, iletiler vb. farklı konularda da ele alınarak çalışılabilir.

Anıl Basılı'nın ilkokul ve okul öncesi yaş grubuna uygun eserleri de incelenebilir.

Türkçe ve okuma becerileri derslerinde, kitap okuma saatlerinde Anıl Basılı'nın incelenen kitaplarının okunması önerilebilir.

Anıl Basılı kitapları öğretmenlerin ve ailelerin tavsiyesi ile okutulabilir.

Anıl Basılı'nın incelenen kitaplarından alınacak bölümler Türkçe ders kitaplarında kullanılabilir.

İncelenen Çocuk Kitaplarına Yönelik Öneriler

İncelenen çocuk kitaplarında ciltli kapak kullanılarak kitap daha dayanıklı hale getirilebilir.

Kitapların ciltlemesinde tutkalla yapıştırma tekniği değil dikişli cilt tekniği kullanılabilir.

İncelenen kitaplarda yer alan argo kelimeler ile teklifsiz konuşma kelimelerinin yerine dile uygun farklı kelimeler kullanılabilir.

Kitapların resimleyeni değiştirilerek daha gerçekçi resimlere yer verilebilir.

Kitaplardaki yazım hataları düzeltilebilir. Anlatım bozuklukları giderilebilir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, M. (2014). *Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Aslan, M. S. (2023). *Aytül Akal'ın Yapıtlarının Çocuk Yazınının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Bracken, D. K. (1967). Literature for Children. *The Reading Teacher*, 21(1), 91-95.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F., & Çakmak, E. K. (2016). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Canlı, S. (2015). Türkçe Ders Kitaplarına Seçilecek Metinlerin Belirlenmesinde Çocuğa Görelik İlkesi. *Journal of Language Education and Research*, 1(1), 98-123. <http://www.jlere.com>
- Ceylan, Z. (2019). *Hasan Latif Sarıyüce'nin Hikayelerinin "Çocuğa Görelik" Açısından Değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Ceylan, Z., & Akpınar, Ş. (2018). Hasan Lâtif Sarıyüce'nin "Tarla Kuşlarının Öyküsü"nde Çocuğa Görelik. *International Journal of Languages' Education*, 1(Volume 6 Issue 3), 504-516. <https://doi.org/10.18298/ijlet.3135>
- Çer, E. (2014). *Edebiyatta Çocuk Gerçekliği Ve Çocuğa Görelik İlkelerinin İncelenmesi* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Dağ, A. (2021). *Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarının Çocuğa Görelik İlkesi ve Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Demir, A. (2019). Çocuk Edebiyatı Ve Yaratıcı Düşünme. *İdil Dergisi*, 60, 1011-1025. <https://doi.org/10.7816/idil-08-60-07>
- Demiray, K. (1954). *Türkçe Çocuk Edebiyatı*. Maarif Basımevi.
- Gökşen, E. N. (1980). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız* (4. Basım). Remzi Kitabevi.
- Güleryüz, H. (2013). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı* (4. Baskı). Edge Akademi.

- Gürel, Z., Temizyürek, F., & Şahbaz, N. K. (2007). *Çocuk Edebiyatı* (1.Baskı). Öncü Kitap.
- İsmailova, Z. (2022). Melike Günyüz'ün Keloğlan Suskunlar Ülkesinde Adlı Eserinin Çocuk Edebiyatını Yapılandıran Temel Unsurlara Göre İncelenmesi. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 25-32. <https://doi.org/10.55774/MIKAD.1125325>
- Karaca, G., & Temizyürek, F. (2017). Sevim Ak'ın Öykülerinin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 177-177. <https://doi.org/10.14686/BUEFAD.263572>
- Karagöz, B. (2018). The Historical Development of Children's Literature in Turkey. *Universal Journal of Educational Research*, 6(5), 848-856. <https://doi.org/10.13189/ujer.2018.060506>
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kaya, İ. (2000). Çocuk Kitabı Resimlerinde Klişe Yaklaşımlar. İçinde S. Sever (Ed.), *Ulusal Çocuk Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları)* (ss. 176-186). AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayını.
- Kılıç, T. N. (2024). *Abdullah Harmancı'nın Çocuk Kitaplarının Çocuğa Görelik Açısından İncelenmesi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Koç, R. (2023). Nusret Dişo Ülku'nün "Çocuklar ve Büyük Çocuklar" Adlı Kitabının Çocuk Edebiyatı ve Çocuğa Görelik Açısından Değerlendirilmesi. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 6(1), 1-15. <https://doi.org/10.47935/ceded.1231476>
- Oğuzkan, F. (2022). *Çocuk Edebiyatı* (12. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Özdemir, E. (2002). *Eleştirel Okuma*. Bilgi Yayınevi.
- Rholetter, W. (2023). Children's literature (juvenile literature). İçinde *Salem Press Encyclopedia of Literature* (s. 3). Salem Press.
- Sever, S. (1995). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler. *Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi*, 107, 14-15.

- Sever, S. (2007). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* (S. Sever, Ed.).
- Sever, S. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2021). *Çocuk ve Edebiyat* (11.baskı). Tudem Yayınları.
- Sever, S., Dilidüzgün, S., Öztürk, A., & Adıgüzel, Ö. (2005). *Çocuk Edebiyatı* (Z. Güneş, Ed.; 4. Baskı). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şimşek, T. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (1.Baskı). Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (1987). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*. Gökyüzü Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2012). *Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Ders Notları*.
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı Edebiyatın Amacı ve İşlevi. *Türk Dili Dergisi*, 780, 12-31.
- Şirin, M. R. (2021). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış* (3. Basım). Uçan At Yayınları.
- Şirin, M. R. (2022). *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı* (3. Basım). Uçan At Yayınları.
- Şirin, M. R., Enginün, İ., Göknıl, C., Gönen, M., Oğuzkan, F., Oktay, A., Oral, F., & Tuncer, N. (1998). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (M. R. Şirin, Ed.; 2. Baskı). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Taşdelen, V. (2005). Çocuğu Anlayan Edebiyat. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 104-105.
- Türkçe Sözlük* (12. Baskı). (2023). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uçarkuş, E., & Bingöl, K. T. (2022). Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Öğretim Programındaki Değerlerin Öğretimine Yönelik Örnek Çocuk Edebiyatı Eserleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(2), 1497-1534.
- Yalçın, A., & Aytaş, G. (2017). *Çocuk Edebiyatı* (9.baskı). Akçağ Yayınları.

Yardımcı, M., & Tuncer, H. (2000). *Eğitim Fakülteleri İçin ocuk Edebiyatı*. Ürün Yayınları.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları.

İncelenen Kaynaklar:

Basılı, A. (2022). *Başarisızlar Kulübü* (11. baskı). Timaş İlk Genç.

Basılı, A. (2023a). *Mükemmeller Kulübü* (1. baskı). Timaş İlk Genç.

Basılı, A. (2023b). *Hayta* (1. baskı). Timaş İlk Genç.

Basılı, A. (2023c). *Büyük Dostum* (2. baskı). Timaş İlk Genç.

Basılı, A. (2024). *Linç ıkmazı* (1. baskı). Timaş İlk Genç.

EKLER

EK-1 Röportaj

Gül: Merhaba Anıl Bey. Sorularımı cevaplamak üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Ben kitaplarınızı “çocuğa görelilik” ilkesine göre inceleyen bir tez çalışması yapıyorum. İncelediğim kitapların yazarını tanımak çalışmama katkı sağlayacaktır. Kendiniz hakkında kısa bir bilgi verir misiniz?

Basılı: Merhabalar, Ben Anıl Basılı. Çocuk kitapları yazarı ve gazeteciyim. Uzun yıllar medya sektöründe yer aldıktan sonra yastık altı olarak gördüğüm bir hikâyenin ilk okuruna ulaşmasıyla yazma yolculuğum başladı. Yazmak çocukluk tutkumdu. Ancak, okul yılları boyunca en büyük hayalim gazetecilik bölümünü okumaktı. Bu bölüm için üniversite sıralarında yer alırken başka bir hayalin daha peşine takılacağımı bilmiyordum. İlk kitabım "Balino" kitapların dünyasına kendi sesimle giriş yapmamı sağladı. Bir biletti. Onu, Melodi, Nohut Adam, Başarısızlar Kulübü, Mükemmeller Kulübü, Büyük Dostum, Hayta, Linç Çıkmazı gibi kitaplar izledi. 14 kitabı olan bir yazar olarak devam ediyor ve yeni hikâyelerin peşine takılıyorum. Unutmadan, kendimi anlatan en iyi cümleye sığınıyorum: Büyüdüm ve yarım kaldı çocukluk.

Gül: Gazetecilik mezunusunuz. Gazetecilikten yazarlığa geçiş süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?

Basılı: Aslında yazma süreci hayatımın bir parçasıydı. Gazetecilik bölümünü okurken kendimi araştırmaya, gözlemlemeye, "dinlemek yetmez duymamız gerek!" diyerek hikâyelere yönlendirdiğimi düşünürüm hep. Kültür-Sanat gazeteciliği yaparken kitaplarla olan bağım, yazma serüvenimi farklı bir noktaya çekti.

Gül: Sizi yazmaya teşvik eden etkenler nelerdir?

Basılı: Santıyorum, yüzleşmek. Ben yüzleşmek için yazıyorum. Metinlerimde çocuk ya da yetişkinlerin kendilerinden izler bulmasının nedeni de bu. Aslında yaşadığımız hayatın bize hissettirdiklerini yansıtıyorum. Bazen yaşamın zorladıklarını cümlelerle toparlamaya çalışıyorum. Başarının tam ortasında "Başarısız olmaya da hakkım var." diyebilmek mesela. Cümlelerin ne kadar ses çıkarabildiği duyulsun istiyorum.

Gül: Hayta adlı kitabınızda Ömür'ün Kalbiçiçek Hanım'a sorduğu bir soru var: “Yazmayı hiç bıraktığınız oldu mu?” Ben de size sormak istiyorum. Yazma rutinleriniz nelerdir? Yazarken zorlandığınız anlar var mı? Yazmayı hiç bıraktığınız oldu mu?

Basılı: Yazmayı bıraktığım bir an henüz olmadı. Ancak, olamaz mı? Olabilir. Kendimi beslemeyi kestiğimde cümlelerim de solacaktır. O yüzden bir kovalamadan ziyade, durup soluklanabildiğim her anın üzerimdeki etkileri üzerinde düşünüyorum. Zorlandığım anlarda bana iyi gelen bir şeylerin peşine düşüyorum. Bazen gökyüzüne bakmak, sahilde yürümek, doğaya kendimi bırakmak ya da muzlu süt... Evet, muzlu süt. Kendimi yazarken ne zaman zorlanmış hissetsem masamda bir bardak yerini alır. Büyümediğimi söylemiş miydim?

Gül: Son kitabınız 'Hayta' Hempa Çocuk Derneği tarafından 'Yılın Çocuk Kitabı' ödülüne layık görüldü. Ödüller yazma hayatınıza nasıl bir katkı sunuyor?

Basılı: Çok kıymetli. Toplum tarafından bastırılmış bir çocuğun hayal kurmaktan uzaklaşma meselesi olarak görüyorum, Hayta'yı. Ne yazık ki, ülkemizde pek çok çocuğun hissettiğiyle ortak noktada. Ödüller destekleyici ama ödüllere güvenmek yolda bırakır.

Gül: İlk kitabınız ‘Balino’ 2018 yılında raflardaki yerini almış. Şu an ise 14 kitaba ulaşmış bir yazarınız. Okuyucular tarafından fazlasıyla ilgi görmektesiniz. Sizce bu başarıyı neye borçlusunuz?

Basılı: Başarı kadar başarısızlıklarımı da kabul etmeye. Beni ben yapan her şeyi sonuna kadar kabul ediyorum. Barışmak için savaşıyoruz kendimizle. Oysa, yola çıkış noktamız barışmak. Bizi bir araya getiren cümleler... Onlara çok şey borçluyum. İfade edebilme hakkı. Müthiş!

Gül: Kitaplarınızda sosyal sorumluluk projelerine yer veriyorsunuz. Kendiniz de bir çok sosyal sorumluluk projesi yürütüyorsunuz. Çocuklara kitap ulaştırma amacınız var. Çocuk kitaplarının daha çok çocuğa ulaştırılması sizin için neden önemli?

Basılı: Kitap ne yazık ki hâlâ lüks olarak görülüyor. Hep okuma alışkanlığından bahsediyoruz ama bizim kitap görme alışkanlığımız yok. Kitap görerek büyümüyor çocuklar. Artık kabul edelim, eğitim sistemimiz koca bir yarış üzerine kurulu. Kitap okumayan çocuklar çok geride başlıyor. Okuduğunu anlamayan yetişkinler de hâlâ bu yarışın içinde. Ne bitirebiliyorlar ne de ayrılabilirler. Yıllarca köy okullarına kütüphane kurabilmek için çabaladım. Sırtımı biraz olsun rahatça geriye yaslıyorsam bunun nedeni bu sürecin bir

parçasından, etkisinden kaynaklanıyor. Hep, "Çocuklar okumuyor!" diyoruz. Hayır! Yetişkinler okumuyor.

Gül: Yazarlığın yanında okuma ile ilgili faaliyetleriniz de var. Kurmuş olduğunuz kitap okuma kulübü kaç yıldır faaliyet gösteriyor? Kulübü kurarken ulaşmak istediğiniz amaca ulaştığınızı düşünüyor musunuz?

Basılı: 6 yıl oldu. Çocuk Okuma Kulübü, çok net söyleyebilirim ki kendi ülkemizde pek çok öğretmeni okuma kulübü kurmaya teşvik etti. Okullarda giderek çoğalıyorlar. Kitabı okuyup rafa kaldırmanın devri bitti. Konuşmak gerekiyor. İlk başta birkaç çocukla başladık. Sonra öyle büyüdü ki, yazarlar, çevirmenler, çizerler, editörler, kütüphaneciler dahil oldu. Amacıma ulaştığımı söyleyebilirim.

Gül: Anladığım kadarıyla, çocuklarla ve kitaplarla iç içe olmaktan mutlusunuz. Bu duygu mu sizi yetişkinlere değil de çocuklara yazmaya yöneltiyor?

Basılı: Ben okur ayırmadan yazıyorum. Çocuk ya da yetişkin kendi tercihini yapıyor. Ama, çocuklarla iç içe olmanın hatırlattıkları başka.

Gül: Kitaplarınızla çocukların kulağına fısıldamak istediğiniz nedir? Onların dünyasına ne katmak istiyorsunuz?

Basılı: Seslerini çıkarsınlar. Zorbalığa, umutsuzluğa, haksızlığa, kendi gibi olmasını engelleyen her şeye...

Gül: Eserlerinizden hareketle çocuğa görelilik ilkesini önemsedığınızı düşünüyorum. Bu ilke hakkında ne düşünüyorsunuz?

Basılı: Çok yetişkin. Ülkemizde pek çok konuşmada şöyle bir cümle geçiyor: "Çocuğun seviyesine inmemiz gerek..." Ekliyorum: "Asıl hikâyeye çocuğun seviyesine yükselebildiğinizde başlıyor."

Gül: Eserlerinizde kendi yaşamınızdan, çevrenizden kesitler yer alıyor mu?

Basılı: Tabii. Anılar, gözlemlediklerim, fark edişler, yüzleşmeler... Her biri çok kıymetli. Özellikle okul günlerinden çok yararlanıyorum. Okulları aktif olarak ziyaret etmek istememin en büyük nedeni de bu.

Gül: Konu ve karakter seçerken nelere dikkat edersiniz?

Basılı: Ruhu olmasına. Zihin karmaşıklığından oluşan karakterler, sırtır. Yabancıdır hikâyeye. Bir A4 sayfasına artık yer kalmayana kadar çalışırım karakterlerime. Artık canlı kanlı karşımda görene dek. Tutarım elinden, çağırırım hikâyeme.

Gül: Kitaplarınızda çocuğu sıkmayan akıcı bir anlatım ile birlikte dilimizin söz varlığının zenginliğinden faydalandığınızı görmekteyiz. Bu konuda size öncü olan, üslubunu beğendiğiniz yazarlar kimlerdir?

Basılı: Gülten Dayıoğlu ve Sevim Ak benim için yeri değişmez iki önemli isim.

Gül: Son dönemde çocuk edebiyatı alanında daha çok eser verildiğini görmekteyiz. Ülkemizde çocuk edebiyatının yeterli düzeye ulaştığını düşünüyor musunuz? Sizde bu alanın gelişebilmesi adına neler yapılabilir?

Basılı: Hayır. Çocuk edebiyatı adı altında REKLAM EDEBİYATI diye bir tanımın içine doğru sürüklenmekteyiz. Ne yazık ki, iyi pazarlanan eserler nitelikli eser olarak algılanıyor. Kıyıda köşede kalmış hikâyelerin sayfalarını araladığınızda metnin gücü nedir, fark ediyorsunuz. Daha çok yolumuz var.

Gül: Değerli zamanınızı ayırdığınız, sorularımı cevapladığınız için teşekkür ederim.

Basılı: Kıymetli sorularınız için ben teşekkür ederim. Umutla.